

LAISVĖ

Šiame numeryje rašo:

DR. ADOLFAS DAMUŠIS — MINTYS APIE 1941 SUKILIMO PRASMĘ

ALGIMANTAS GURECKAS — JAV NUSISTATYMAS DĖL JALTOS

P. A. RAULENAITIS — VEIKLOS PROBLEMOS

DR. KAZYS ĖRINGIS — POLITINĖS REZISTENCIJOS BŪTINYBĖ

JUOZAS KOJELIS — DVIKUBAS EVIDENCIJOS DĖSNIS BENDRADARBUJANT SU TAUTA

BRONIUS NAINYS — ŠVENTOJO, KARDINOLO IR VILNIAUS ARKIVYSKUPIJOS KLAUSIMAI

Be to rašo: A. LEMBERGAS, TADAS G. DABŠYS, MYKOLAS NAUJOKAITIS, DR. ALEKSANDRAS MAURAGIS, NIJOLĖ BALČIŪNIENĖ

MIELI SKAITYTOJAI,

Jūsų atvira nuomonė apie šį „I Laisvę“ numerį ir jame spausdinamus straipsnius, prielankus žodis, kritika ar diskusinio pobūdžio atsiliepiamas visada maloniai laukiami. Redaktorius bus labai dėkingas už Jūsų laiškus. Rašykite žemiau nurodytu redaktoriaus adresu. Pažymėkite, jeigu nenorite, kad Jūsų mintys būtų skelbiamos.

Redaktorius

MALONUS SKAITYTOJAU,

dėkojame už Jūsų ligšiolinę visokeriopą paramą „I Laisvę“ žurnalui. Kviečiame ir toliau likti vertingu nariu mūsų skaitytojų šeimoje, laiku užsimokant prenumeratą, pridėdant auką, surandant bent po vieną naują skaitytoją.

Iš tolimosios Australijos, Bankstown Lietuvių klubo bibliotekos vedėjas p. B. Stašionis administratoriui persiuntė \$40.00 (A) auką „I Laisvę“ žurnalui, kurią paskyrė p. Milda Vaškevičienė a.a. Vytauto Vaitiekūno mirties metinėms paminėti. Poniai Vaškevičienei ir p. Stašioniui nuoširdžiai dėkojame.

Administratorius

I LAISVĘ leidžia Lietuvių Fronto Bičiuliai tris kartus per metus.

Redaktorius: Juozas Baužys.

Redakcijos talkininkai: Česlovas Grincevičius ir Adolfas Markelis.

Administratorius: Jonas Prakapas.

I LAISVĘ (TOWARD FREEDOM) — a Lithuanian magazine of politics and cultural life published three times a year by Lietuvių Fronto Bičiuliai.

Editor: Juozas Baužys. Business and circulation manager: Jonas Prakapas.

Redakcijos adresas: J. Baužys, 7225 W. Higgins Ave., Chicago, IL 60656, USA.

Administracijos adresas: J. Prakapas, 14 Thelma Dr., Bakersfield, CA 93305, USA.

Metinė prenumerata: JAV, Kanadoje ir Australijoje — 10 JAV dolerių, Europoje ir P. Amerikoje — 7 JAV doleriai.

Garbės prenumerata: 20 JAV dolerių.

Spausdina „Draugo“ spaustuvė: 4545 W. 63rd St., Chicago, IL 60629.

TURINYS

Vedamosios mintys	2
<i>Adolfas Damušis</i> — 1941 metų sukilimo reikšmė	4
Skaitytojų žodis	6
<i>Algimantas P. Gureckas</i> — Išryškintas JAV nusistatymas dėl Jaltos	8
<i>P. Algis Raulinaitis</i> — Didėjančios problemos ir mažėjantis pajėgumas	14
<i>Kazys Ėringis</i> — Politinės rezistencijos būtinybė išeivijoje	19
<i>Juozas Kojelis</i> — Dvigubas evidencijos dėsnis	27
<i>Bronius Nainys</i> — Šventasis, kardinolas ir Vilniaus arkivyskupija	35
<i>A. Lembergas</i> — Vengro svajonė: „susuominti“ Rytų Europą	40
<i>Tadas G. Dabšys</i> — Sužinokime, kodėl mes veikiame	43
<i>Mykolas Naujokaitis</i> — Ko siekti ir kam koncentruotis?	46
<i>Aleksandras Mauragis</i> — Ateities pasaulio kosmopolitizmas	49
Atsiliepiant į laiko problemas	53
20 literatūros vakarų Los Angeles	56
<i>Paulius Jurkus</i> — Vakarų žiburėlis (eil.)	58
Atgarsiai: (g) — Dainava ir Verona	61
<i>N. Balčiūnienė</i> — Žvilgsnis į LFB stovyklas	63
<i>A. M.</i> — V Mokslo ir Kūrybos simpoziumas	65
Iš spaudos	67
Vardai ir įvykiai	69
Pas bičiulius	71

Autoriaus pavarde ar slapyvardžiu pasirašyti straipsniai nebūtinai atstovauja leidėjų ar redakcijos nuomonei ir yra atviri diskusijoms • Nepakeičiant autoriaus minties, straipsniai gali būti taisomi ir tvarkomi redakcijos nuožiūra • Redakcijai siunčiami laišškai ir atsiliepimai pasirašomi tikrosiomis pavardėmis.

VEDAMIEJI

PERIMANT ESTAFETĖS LAZDELE

Kai su šiuo numeriu pradėdau „Į Laisvę“ redaktoriaus pareigas, jos atrodo man lyg estafetės lazdelė, perduodama iš rankų į rankas ilgų distancijų bėgimo stadione. Toji estafetės lazdelė — „Į Laisvę“ — buvo išnešta anomis lemtingomis dienomis iš Lietuvos ir jau daugelį metų ji nešama soetimose išėivjos žemėse. Nešame ją visi, ir skaitytojai, ir bendradarbiai, ir redaktoriai. Visi dėl jos sielojamės, visi ryžtamės ją grąžinti vėl į ten, iš kur ji iškeliavo. Ir tai būtų mūsų atsakymas skaitytojui Gintautui Kaminskui iš Australijos, kuris šio numerio laiškų skyriuje klausia: „Idomu, ar „Į Laisvę“ bus leidžiama, kai grąžime į nepriklausomą Lietuvą?“. Taip, bičiuli Gintautai, visų mūsų pastangomis, anksčiau ar vėliau, „Į Laisvę“ vėl grįš į laisvę Tėvynėje.

Pradedant būtinau noriu padėkoti bič. Vaciuui Rociūnui, iš kurio man tenka perimti redaktoriaus pareigas, už jo pagalbą ir patarimus. Esu taip pat dėkingas ir visiems bendradarbiams, kurie savo straipsniais ir talka jau spėjo prisidėti prie šio numerio, arba tiems, kurie pažadėjo prisijusti medžiagos kitiems numeriams. Nuo jūsų visų, mieli bendradarbiai, priklausys „Į Laisvę“ ateitis, joje spausdinamos mintys bei idėjos.

Redakcija visada reikalinga glaudaus ryšio su skaitytojais, tad skaitytojų sugestijos, kritika ir laiškai bei atsiliepipimai bus maloniau laukiami.

REZISTENCINĖS MINTIES IR POLITIKOS ŽURNALAS

Per daugelį metų prie „Į Laisvę“ žurnalo vardo buvo dedamas antrinis pavadinimas, kad tai esąs politikos žurnalas. Tiesa, ne visada žurnale spausdinami straipsniai atitkdavo grynai politinei sričiai, dėl to kartais ir skaitytojai su tokiau žurnalo apibrėžimu savo atsiliepipimuose nenorėdavo sutikti. Tačiau reikia pripažinti, kad politika ir po-

litinė veikla savo plačiąja prasme neišvengiamai paliečia ir veikia visas mūsų gyvenimo sritis. Mūsų asmeniniai nusiteikimai, ekonominiai siekiai, organizacinė veikla, net ir kultūriniai pasireiškimai noromis nenoromis dažnai rišasi su mūsų politiniais isitikinimais. Tad „politikos žurnalo“ apibrėžimas, skirtas „Į Laisvę“

žurnalui, gali būti pateisinamas ir priimtinas, net ir tais atvejais, kai jame rašoma tik įvairiausiomis lietuviškojo gyvenimo temomis.

Norėtume tačiau šią „politikos žurnalo“ kryptį pratęsti, kad jame šalia politikos būtų puoselėjama ir rezistencinė mintis. Ypač dėlto, kad LFB, „L Laisvę“ leidėjai, patys yra kilę iš grynai rezistencinio Lietuvių Fronto sąjūdžio. Kalbėdami apie rezistenciją, mes dažniausiai, ir labai teisingai, suprantame ją kaip pavergtos Lietuvos pasipriešinimą okupantams. Nesvarbu, ar tai būtų pasipriešinimas ginklais, ar rezistencinis nusiteikimas ir veiksmai religinėje, kultūrinėje ar bet kurioje kitoje srity. „Lietuvių enciklopedija“ aiškina rezistenciją (XXV, 198 psl.), kad dvasinėj srity tai esąs nusiteikimas neprisiimti svetimoms valios, jos nevykdyti, priešintis jai ignoravimu ar veiksniu, o politinėj srity r. yra pavergto krašto gyventojų pasipriešinimas pavergėjui.

Tiesiogiai su rezistencija yra susijusi jau nepriklausomoje Lietuvoje subrendusi generacija, kuri ją ir pradėjo prieš sovietinę bei vokiečių okupacijas, suorganizavo 1941 sukilimą, vadovavo partizaniniam pasipriešinimui. Nemaža tos generacijos asmenų, tiesioginių rezistencijos liudininkų, jau nebeturime savo tarpe. Belieka tik stengtis, kad bent jų pavyzdys gyventų dabartinėje ir tolimesnėje kartose. Prof. Juozas Brazaitis, kalbėdamas apie a. a. Prano Padačio atminimą, taip rašė: „...„Yra viltis, kad jie (būtent, rezistencinė

generacija) bus palikę ar pažadinę kitiems rezistencinę dvasią. Tokią dvasią, kuri asmenį darytų asmenybe, pranašesne už aplinkos asmenis, tesirūpinančius savo „aš“; kuri Lietuvai paliktų indėlį; kuri prisidėtų prie šviesos, taurumo ir gyvenamajam kraštui“ (Raštai, IV, 405 psl.). Tokia prasme tad ir keliamo rezistencinės dvasios gaivinimą, jos minties propagavimą.

Turime prisipažinti, kad iševivijoje jau ne vienam iš mūsų pradeda trūkti tos rezistencinės dvasios, to entuziastiško ir kūrybinio nusiteikimo. Laiko malūnas pradeda negailestingai mus malti. Vyresnieji, sulaukę auksinio pensijos amžiaus, dažnai nuleidžia rankas, ir jau niekas jų lietuviškai visuomeninei veiklai nebegali priprašyti. Lyg tai per savo meteoriškai trumpą amžių jie jau būtų stebuklus nuveikę, ir lyg dabar tų stebuklų mums jau nebereikėtų. Iš kitos pusės, jaunesnioji profesionalų karta, sekdamą amerikietiškujų „yuppies“ pavyzdžiu, susižavėjusi materialinėmis gėrybėmis, didžiulėmis algomis ir rezidencijomis užmiesčių rajonuose, lietuviškam visuomeniniam gyvenimui proporcingai labai mažai teaukoja ir tesiaukoja.

Čia tad ir reikalinga skiepyti dvasinį atsparumą laiko įtakoms, nepasiduoti pavargimo ir svetimomis idėjomis susižavėjimo nuotaikoms. Čia tad ir reikia puoselėti rezistencinę mintį — savyje, draugų ir pažįstamų tarpe, organizacijose, veiksmuose ir visame lietuviškosios iševivijos bendruomeni-

niame gyvenime. Šitaip į rezistencijos uždavinį iševijoję žvelgdami, mes ir ryžtamės „Į Laisvę“ žurnalą pavadinti REZISTENCINĖS

MINTIES IR POLITIKOS ŽURNALU. Savo turiniu ir iki šiol „Į Laisvę“ tokias mintis puoselėjo, puoselės jas ir toliau.

1941 METU SUKILIMO REIKŠMĖ

Pirmosios sovietinės okupacijos metu (1940. VI. 15—1941. VI. 22) sukilimas buvo ruošiamas su tikslu pasauliui paskelbti lietuvių tautos valią savarankiškai tvarkytis savoje nepriklausomoje Lietuvos valstybėje.

Spontaniškai sukilo visa lietuvių tauta, nutraukdama su Sovietų Sąjunga prievartą jai užkrautus ryšius ir duodama atkirtį terorui, žudynėms, masiniam šeimų išgabenimui į Gulago koncentracijos stovyklas. Tokiu būdu didele dalimi sukilimas kartu buvo lietuvių tautos teisingo pasipiktinimo veiksmas.

Antrojo Pasaulinio karo eigoje, vėliau po sukilimo, išryškėjo jo abiejų Lietuvos okupantų, bolševikų ir nacių, tikrieji tikslai mažųjų kaimyninių valstybių atžvilgiu. Stalinas skelbė, kad mažosios kaimyninės valstybės turi surišti savo likimą su didžiąja galybe ir tame ryšyje negali kelti teisėtumo ar neteisėtumo klausimų. Mažųjų neutraliteto politika esanti ne kas kita kaip savižudybė.

Kitu atveju, versdamas Lietuvos užsienio reikalų ministerį pasirašyti savitarpinės pagalbos sutartį, kuria buvo įvedamos sovietinės įgulos į Lietuvos teritoriją, jis tvirtino: „Jeigu Lietuva būtų pakliuvus į Vokietijos globą, ji be abejojimų taptų vokiečių protektoratu, kai tuo tarpu mes respektuojame Lietuvos valstybės nepriklausomybę“.*

Mes esame tų sovietinių melagingų pažadų ir po jų sekusios tikrovės liudininkai. Mes gerai žinome, kaip visam lietuvių tautos ketvirtadaliui teko tą sovietinį „respektą“ pergyventi Gulago koncentracijos stovyklų vergijoje ir tikrai labai mažai išvežtųjų daliai pavyko įveikti bado, šalčio, vergo darbų, ligų ir KGB teroro kančias.

Kitas „geradaris“, Vokietijos Reicho kancleris Hitleris, sakėsi lietuvių tautą išvadavęs iš komunistinės okupacijos košmaro. Rosenbergas, Hitlerio paskirtas įgaliotiniu Rytų Europos Erdvei tvarkyti, skundėsi, kad Stalinas, pasinaudodamas jam palankiai susidėsiusioms sąlygomis, gerokai padidino Rusiją žemėmis ir žmonėmis, prisijungdamas Estiją, Latviją, Lietuvą, pusę Lenkijos, Rumunijos Besarabiją ir Bukoviną ir dalį Suomijos. Rosenbergo žodžiais tariant, taip ir pasirodė, kiek mažai reiškia mažųjų valstybių laisvė be Vokietijos apsaugos.

Kokią gi apsaugą Lietuvai ir kitoms Baltijos bei daugumai Europos valstybių vokiečiai planavo? Tai aiškiai nusako ištrauka iš vienos Rosenbergo Rytų Erdvei tvarkyti bylos. Pagal tos ištraukos tekstą Baltijos kraštuose buvo numatomi sekantys patvarkymai:

a. „Masiškai deportuoti nepageidaujamus elementus.

b. Skubiai įkurdinti stambius vokiečių kolonistų kontingentus, papildant juos tinkamais Volgos vokiečiais. Galėtų iškilti danų, norvegų, olandų, o karą sėkmingai baigus ir anglų Baltijos kraštuose įkurdinimo klausimas.

c. Iš vietinių pabaltiečių būtų palikti tikslai rasiškai tinkami asmenys, kurie duotųsi germanizuojami".**

Rosenbergas samprotavo, kad Lietuvoje galėtų kilti daugiau rezistencijos germanizacijai, todėl ten tektų skaitytis su didesniu iškeliamųjų skaičiumi. Matyti, žemaičių atsparumas kryžiuočiams, Klaipėdos vokiečių teismas 1935 metais, paskelbimas neutraliteto vokiečių-lenkų karo metu nacių akyse „mažino“ nordiško rasinio tipo žmonių skaičių Lietuvoje. Vėliau gi po tų Rosenbergo planų sudarymo įvykęs 1941 metų lietuvių sukilimas, Lietuvos nepriklausomybės atstatymo bei laikinosios vyriausybės sąstato paskelbimas, o tai pat ir 1943 metų pradžioje visiškas suboikotavimas nacių pastangomis bandomo suorganizuoti lietuvių SS legiono, be abejojimo, nebūtų Rosenbergo nusistatymo lietuvių tautos atžvilgiu pagerinę.

Toms nesveikų fantazijų idėjoms iškilus, 1941 metų sukilimo reikšmė išsiplėtė ir padidėjo. Ginkluotas lietuvių sukilimas jau nesiribojo vien tikslais išsivadavimu iš sovietinės Rusijos prievartos ryšių bei atkirčiu jos genocidiniam terorui, bet priedu prie to Lietuvos nepriklausomybės atstatymu ir laikinosios vyriausybės sąstato paskelbimu tapo drąsia konfrontacija nacionalsocialistinės Vokietijos tikslams.

Lietuvos sukilėliai, nuožmių ir žiaurių kaimynų apsupti, savo drąsiai pasipriešinimu liguistai komunistinio mesijanizmo bei nacių rasizmo didybės manijai įsijungė į pasaulyje besivystantį sąjūdį kovai už laisvę, už aukščiausią žmonijos vertybę bei pagrindines žmogaus teises ir kovai prieš genocidą bei holokostą terorą.

Adolfas Damušis

* Report of the Select Committee to investigate Communist aggression and the forced incorporation of the Baltic States into the U.S.S.R., United States Government Printing Office, 1954, Third Interim Report, p. 316.

** A. Rosenbergo Rusijos bylos dokumentai: Dokumentas 1029-PS, 1941.V.8, p. 574; dokumentas 1017-PS, 1941.IV.2, p. 550.

Adv. Povilas Žumbakis parašė anglų kalba naują vertingą knygą „SOVIET EVIDENCE IN NORTH AMERICAN COURTS“. Tai yra plati ir dokumentuota analizė, nagrinėjanti OSI ir sovietų bendradarbiavimą JAV teismuose, sovietinių KGB šaltinių paruoštos kaltinamosios medžiagos naudojimą ir kt. su OSI susijusias problemas.

Ši 168 psl. didelio formato knyga, išleista Americans for Due Process, pirmoj eilėj skiriama Kongreso ir Senato atstovams, valdžios pareigūnams, žurnalistams. Knyga kaštuoja 15 dol. Užsakymo aukas siųsti: Americans for Due Process, P.O. Box 85, Woodhaven, N.Y. 11421.

Lietuvių Fronto bičiulių CV nupirko 100 knygų, kurios buvo įteiktos šimtui JAV senatorių.

SKAITYTOJŲ ŽODIS

Dar dėl Lino Kojelio straipsnio

Lino Kojelio straipsnyje (JL, Nr. 94-131) paminėtieji Vienuolio-Žukausko „Užkeiktieji vienuoliai“ yra visai laiku prisiminti. Ką gali patriotinė visuomenė (Vlike, Alte ar Bendruomenėje) padaryti, kai vieni užkeikti ar prakeikti „vienuoliai“ kviečia okupanto statytinių atrinktus vad. „kultūrininkus“ mus pamokyti patriotizmo, o kiti, atsidėdami už okupanto atspausdintas ten jų „lyrikas“, juos čia pristatydami perdėtai išgiria ir net verčia susirinkusią publiką atsisoti ir kelti ovacijas!? Viskas kaip po 1940.6.15... Kas sako, kad istorija nesikartoja?

J. Vaičjurgis
Dorchester, Ma.

Juozas Vitėnas yra geras mano bičiulis. Abu Vitėnai yra puikūs ir vaišingi žmonės. Rezoliucijų žygio metu labai dažnai tekdavo vykti į Vašingtoną ir ne vieną kartą pabūvoti vaišingoje Vitėnų šeimoje. Apie 30 metų Juozas Vitėnas išdirbo „Voice of America“ tarnyboje. Išėjęs pensijon pasidarė didelis Vliko gynėjas.

Nėra jokia paslaptis, kad Vlikas yra tapęs „popierine“ organizacija. Kai kurie taip vadinamų politinių vienetų nebeturi net pakankamai narių (trijų!) pasiūsti į metinius suvažiavimus ar kongresus. Vadovybė stokoja sumanesnių protų. Vlikas niekad neišeina su didesniais užsimojimais ar apčiuopiamesniais planais. Leidžia biuletenius. Tie visi biuleteniai yra bereikšmiai, nes niekas jais nesinaudoja (ypač angliškai kalbančiuose kraštuose). Jei vadovybė pati nieko geresnio negali sugalvoti, gali pasikviesti talkos iš kitų grupių. Lietuvių tarpe dar turime šviesesnių protų!

Būtų įdomu sužinoti iš Juozo Vitėno, kokie gi yra Vliko planai ir atliekami darbai?

Lietuvių tarpe politinio darbo ekspertus galima suskaičiuoti beveik ant vienos rankos pirštų. Linas Kojelis yra tikrai vienas iš jų. Jo kalba Veronoje buvo pozityvi, nors jos tikslas ir nebuvo pateikti detalių politinės veiklos planų.

Leonardas Valiukas
Los Angeles, Ca.

Daugiau panašių straipsnių, kaip Lino Kojelio „JAV politika, Lietuva ir Amerikos lietuviai“. Sveikintina, kad vengiate polemikos su visokiais veiksniais.

Juozas Vaišnora,
Roma, Italija

Ar „I Laisvė“ grįš į Lietuvą?

Jūsų žurnalas labai geras. Patiko Lino Kojelio ilgas straipsnis (1985, rugsėjo nr.). Tas numeris buvo nukeliavęs į kitą vietovę, ir aš tik ką jį gavau. Siunčiu australiškus \$10 už 1986 prenumeratą ir linkiu sėkmės darbe. Įdomu, ar „I Laisvė“ bus leidžiama, kai grįšime atgal į nepriklausomą Lietuvą. Tikiuosi, kad vieną dieną sulauksime to klausimo išsprendimo.

Gintautas Kaminskas,
Aranda, Australija

Kritikuoti visur pavojinga

Prašote pareikšti atvirą savo nuomonę, dar gi net aštrią kritiką! Žinote... tai labai pavojinga... Maždaug taip pat, kaip ir okupuotoje Lietuvoje. Tik tenai už tą nuomonę baudžia okupantas arba jo statytiniai, o čia... draugai!

Bronius Nainys,
Lemont, Illinois

Dar vienas seimas?

Keista, labai keista skaityti apie „visuo-

JUNGIAMĖS SU LIETUVA

Savo balsais negalime įsijungti į minią Lietuvoje, giedančią „Graudžius verksmus“. Jungiamės su jais širdimis, malda ir savo pagalba.

Jaučiame pareigą nors kartą metuose pasisakyti lietuvių visuomenei, kad jūsų pagalba per Lietuvių Religinę Šalpa veiksmingai pasiekia ir Lietuvą ir toli už Lietuvos. Per Lietuvių Religinę Šalpa padaroma tai, ko iki šiol nepadaro jokios kitos lietuvių pastangos. Ir ateityje bus daroma su viltimi, kad lietuviai ir toliau mums padės. Tiesa, sulaukiame vis daugiau palankaus dėmesio ir iš nelietuvių.

Lietuviai, visi vieningai savo maldomis, veikla ir pagalba būkime kartu su mūsų didvyriška tauta Kryžių Šalyje — Lietuvoje, su kaliniais ir tremtiniais, vargstančiais pavergėjo nelaisvėje. Šiam tikslui Lietuvių Religinė Šalpa prašo ir laukia jūsų aukos ir talkos.

**Adresas: Lithuanian Catholic Religious Aid
351 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207**

tinio tremties seimo“ reikalingumą. („Laisvė“ No. 95-132, 1985 gruodis, Juozo Kojelio pasikalbėjimas su Vytautu Dambra.) Pasaulio Lietuvių Bendruomenės seimai vyksta kas penkeri metai. Jau yra įvykę berods šeši. Jie atlieka, kas įmanoma atlikti. Kokių stebuklus galėtų atlikti dar vienas seimas? Išrinkti dar vieną veiksnį? Tas veiksnys be abejo steigty dar vieną fondą savo veiklai finansuoti? Tikrai sunku patikėti, kaip gali politinė emigracija taip suvaikėti. Suvažiavimai lipa ant suvažiavimų, posėdžiai ant posėdžių, planai ant planų — tušti, neįmanomi įvykdyti, bereikalingi, kartais net visai kvaili. Bet kada atsiranda svarbus, rimtas ir labai reikalingas darbas, niekas nesugeba jį vykdyti. Geriausias tam pavyzdys — OSI reikalas. Jei ne pavieniai asmenys, kaip Žumbakis su Razgaitiene, Kezienė ir Mažeika, tai keletos metų bėgyje absoliučiai nieko nebūtų padaryta, o tik maros žodžių priplepėta ir pridejuota. Teko spaudoje skaityti, kad šiam tikslui bus šau-

kiama mokslinė konferencija. Ak, Viešpatie, pasigailek, siųsk bent grūdėlį sveiko proto.
V. Akelaitis

Esu rezistentas, ne partizanas

Dėkingas už gražiai „Laisvė“ žurnale (Nr. 95) atspausdintą bičiulio Juozo Kojelio padarytą pasikalbėjimą su manim, pastebėjau, kad pasikalbėjimo užvadinyje man buvo duotas partizano vardas. Šis vardas teikia garbę kiekvienam laisvės kovotojui, tik aš, aktyviai Lietuvos partizanų eilėse nekovojęs, negaliu leisti sau neužtarnautos garbės priskirti. Tekste gana tiksliai nuskiauju, kokia prasme drįstu kukliai tarti: esu rezistentas ir remiu kiekvieną bičiulį kovotoją.

Prašau gerb. redakciją šį mano patikslinimą paskelbti, atkreipiant į tai skaitytojų dėmesį.

Dr. Vytautas A. Dambra

IŠRYŠKINTAS

JAV NUSISTATYMAS DĖL JALTOS

ALGIMANTAS P. GURECKAS

Prezidentas Reaganas 1985 rugpjūčio 17 d. pasirašė Kongreso priimtą Užsienio reikalų autorizacijos aktą, kuris jo parašu tapo įstatymu. Tarp daugelio kitų dalykų, vienas šio įstatymo skyrius išreiškia Jungtinių Amerikos Valstybių oficialų nusistatymą Jaltos susitarimų atžvilgiu. Štai jo pilnas tekstas:

804 Skyrius — Nusistatymas dėl Jaltos susitarimo taikymo

(a) **Konstavimai.** — Kongresas randa, kad —

- (1) *Antrojo pasaulinio karo metu Jungtinių Valstybių, Britanijos ir Sovietų Sąjungos atstovai dalyvavo sudarant susitarimus, kurie lietė kitas Europos tautas ir valstybes;*
- (2) *Sovietų Sąjunga nesilaikė 1945 m. Jaltos susitarime prisiimtų įsipareigojimų garantuoti laisvus rinkimus susitarimo liečiamuose kraštuose, ypač pažado „kaip galima greičiau laisvais rinkimais sudaryti vyriausybes, atitinkančias žmonių valią ir palengvinti, kur būtų reikalinga, tokių rinkimų įvykdymą“;*
- (3) *po 1945 m. daugeliu atvejų Vidurio ir Rytų Europos tautos įrodė savo stiprų troškimą atgauti valstybinę nepriklausomybę ir apsisprendimą, įskaitant ginkluotą pasipriešinimą prieš sovietų prievartą įvykdytą Baltijos respublikų užėmimą ir pasipriešinimą Ukrainoj taip pat Vokietijos Demokratinėj Respublikoj 1953 m., Vengrijoj 1956 m., Čekoslovakijoj 1968 m. ir Lenkijoj 1956, 1970 ir po 1980 m.;*
- (4) *yra tinkama, kad Jungtinės Valstybės išreikštų savo tautos viltis, kad Vidurio ir Rytų Europos tautoms būtų sudaryta galimybė be sovietų trukdymo vykdyti savo valstybinį suverenumą ir apsisprendimą;*
- (5) *yra tinkama, kad Jungtinės Valstybės atmestų bet kokią aiškinimą ar pritaikymą, pagal kurį 1945 m. Jaltos vykdomojo susitarimo pasekoje Jungtinės Valstybės esą priimančios ir pripažįstančios sovietų viešpatavimą Rytų Europos kraštuose.*

(b) Nusistatymas. —

- (1) *Jungtinės Valstybės nepripažįsta teisėtomis bet kokių sričių Europoje ir patvirtina savo atsisakymą tokias sritis dabar ar ateityje pripažinti, atmesdamos bet kuriuos bandymus, panaudojant Jaltos vykdomąjį susitarimą, įteisinti Sovietų Sąjungos viešpatavimą Rytų Europos kraštuose.*
- (2) *Jungtinės Valstybės deklaruoja viltį, kad Rytų Europos tautos taikingu būdu atgaus savo apsisprendimo teisę, kad jos atgaus teisę pasirinkti savo valdžią ir kad pagal Atlanto chartos pažadus ir Jungtinių Tautų chartos nuostatus bei Europos saugumo ir bendradarbiavimo konferencijos Helsinkio baigminio akto nuostatus joms bus sugrąžintos jų suvereninės apsisprendimo teisės.*

Šis Užsienio reikalų autorizacijos akto skyriaus apie Jaltą įterpimas buvo aktyviai remiamas JAV LB Visuomeninių reikalų tarybos, o Baltijos kraštų ir Ukrainos partizanų ginkluotas pasipriešinimas prieš antrąją sovietų okupaciją įrašytas JAV LB pasiūlymu. Tai berods pirmas kartas, kad šių tautų ginkluota kova iškeliamama tokiame oficialiame Jungtinių Amerikos Valstybių akte, greta su kitų Vidurio bei Rytų Europos tautų pasipriešinimo prasiveržimais.

Bendruomenės pasipriešinimas Jaltos susitarimų panaikinimui

PLB ir JAV LB jau seniai rūpėjo Amerikos nusistatymo dėl Jaltos išryškinimas ir su tuo surišti pavojai, kad lenkai gali šia proga pasinaudoti savo pretenzijų į Vilnių atnaujinimui. Todėl VI PLB seimas 1983 Čikagoje vienbalsiai priėmė pareiškimą dėl Jaltos susitarimų, kur sakoma, kad „... kai kuriuose lenkų išėivijos sluoksniuose, o kartais ir pačioj Lenkijoje, pasigirsta

balsų už prieškarinių Lenkijos rytinių sienų atstatymą, už panaikinimą Jaltos susitarimų, kuriais buvo nustatyta dabartinė Lenkijos rytinė siena. Jaltos susitarimų panaikinimas reikštų Vilniaus ir didelių Vakarinės Ukrainos ir Vakarinės Gudijos plotų pripažinimą Lenkijai“. Ir toliau išvada: „Gindamas Lietuvos teises į Vilnių ir siekdamas išlaikyti gerus santykius su mums draugiška ukrainiečių tauta, Seimas atsiriboją nuo pasiūlymų panaikinti Jaltos susitarimus“.

Netrukus pasirodė, kad seimas teisingai pramatė lenkų užmačias. Dar tų pačių metų lapkričio mėn. ir 1984 vasario mėn. naujos, aktyvios lenkų organizacijos Pomost prašomi Kongreso atstovas Tom Corcoran ir senatorius Robert W. Kasten Kongresui pasiūlė rezoliucijas, pagal kurias Jungtinės Amerikos Valstybės būtų turėję Jaltos susitarimų atsisakyti. JAV LB, vykdydama VI PLB seimo nutarimą, šioms rezoliucijoms pasipriešino. JAV LB krašto

valdybos pirmininkas dr. Antanas Butkus kreipėsi į prezidentą, o Visuomeninių reikalų tarybos pirmininkas Jonas Urbonas į Valstybės departamentą ir Senato bei Atstovų rūmų užsienio reikalų komisijas su pasisakymais prieš Jaltos susitarimų panaikinimą, nes tai iš naujo įžiebtų Vidurio ir Rytų Europos tautų teritorinius konfliktus, jas vėl tarpusavyje sukiršintų ir tuo padėtų sovietams jas visas lengviau kontroliuoti.

Trumpalaikis susitarimas su Pomost

Senato ir Atstovų rūmų užsienio komisijų pirmininkai atkreipė dėmesį į J. Urbono raštus. Atstovų rūmų užsienio komisijos pirmininkas Dante B. Fascell aiškiai ir tvirtai pasisakė prieš Jaltos susitarimų panaikinimą, o Senato užsienio komisijos pirmininkas Charles H. Percy pavadė savo įstaiagai tarpininkauti tarp JAV LB ir Pomost, ieškant abiem organizacijom priimtino sprendimo. Netrukus tarp JAV LB visuomeninių reikalų tarybos ir Kalifornijoje gyvenančio Pomost įgaliotinio Adam Kiernik prasidėjo intensyvūs tiesioginiai telefoniniai pasitarimai, nes buvo likę mažai laiko iki Kongreso kadencijos pabaigos. Siekiant Jaltos atšaukimo, Pomost niekaip nesutiko su bet kokiais išimtimis dėl teritorijų ir sienų. JAV LB nenusileidžiant, Kiernik geriau sutiko iš rezoliucijos visai išbraukti Jaltos susitarimų panaikinimą ir palikti tik įtakos sričių Europoj nepripažinimo pareiškimą. Taip ir

buvo sutarta. Tačiau pritrūko laiko rezoliuciją praveisti, ir nors sen. Percy ją rėmė, Kongresas išsiskirstė nepriėmęs Jaltos klausimu jokios rezoliucijos.

1985 pradžioj susirinkus naujai išrinktam Kongresui, sen. Kasten ir atstovas Jack F. Kemp pasiūlė naują rezoliuciją dėl Jaltos. Bet tai nebuvo su Pomost sutartoji rezoliucija. Pasirodo, kad lenkų metodai per paskutinius 65 metus daug nepasikeitė. Nors Pomost raštu patvirtino, kad siūlys sutartą rezoliuciją, po 6 dienų į Kongresą buvo įnešta kita. Naujoji rezoliucija reikalavo panaikinti Jaltos susitarimų negatyvias pasekmes, bet kokios tos negatyvios pasekmės nepasakė. Mums Vilniaus atskyrimas nuo Lenkijos yra teigiama pasekmė, lenkams turbūt neigiama, o ką Amerika laikytų neigiamomis pasekmėmis sunku pramatyti. Pomost aiškinosi, kad susitarimas esą galiojęs tik praeitam Kongresui, kad sen. Kasten naują rezoliuciją įnešęs Pomost neatsiklašęs, ir kad lietuviai iš vis be reikalo dėl Vilniaus rūpinasi.

Aišku JAV LB vėl pasipriešino tokiai rezoliucijai. Jos Visuomeninių reikalų taryba kreipėsi į visus senatorius ir mums palankius Kongreso atstovus, pasisakydama prieš Kasten ir Kemp rezoliuciją. JAV LB krašto valdybos pirmininkas dr. Butkus vėl kreipėsi į prezidentą Reaganą.

Prezidento Reagano pareiškimai

JAV LB pozicijos labai sustiprėjo, kai prezidentas Reaganas kelis kar-

tus pasisakė dėl Jaltos. Pareiškime lenkams 1984 rugpjūčio 17 d., minint Varšuvos sukilimo 40 metų sukaktį, jis atmetė tokią Jaltos susitarimų interpretaciją, pagal kurią Amerika esą ten sutikusi su Europos padalinimu į įtakos sritis. Dar aiškiau mums rūpimu sienų klausimu prezidentas pasisakė 1985 vasario 5 d., Jaltos konferencijos 40 metų sukakties proga. „Dėl ko Jalta šiandien tebėra svarbi?“, klausė prezidentas. „Ne todėl, kad mes čia Vakaruose norėtume atnaujinti senus ginčus dėl sienų. Tikrai ne dėl to. Jalta tebėra svarbi, nes Europos laisvė yra nebaigtas reikalas. Kurie teigia, kad tai yra sienų ar teritorijos klausimas, tikisi, kad tikrieji klausimai, demokratija ir nepriklausomybė, kaip nors pranyks. Bet taip nebus“.

Vienintelė siena, kurią Jalta simbolizuoja ir kuri niekad negali būti pripažinta teisėta, yra skiriamoji riba tarp laisvės ir priespaudos“.

Vietoj rezoliucijos — įstatymo papildymas

Po šio prezidento pareiškimo lenkai pamatė, kad Kasten-Kemp rezoliucija nepraeis, o jei Kongresas ją priimtų, prezidentas jos nepasirašys. Todėl sen. Kasten vietoj rezoliucijos pasiūlė tuo pačiu klausimu Užsienio reikalų autorizacijos akto papildymą. Prezidentas šio akto negalėtų nepasirašyti, nes juo skiriamos lėšos Valstybės departamentui, Amerikos ambasadoms bei atstovybėms užsienyje, Jungtinių Valstybių informacijos agentūrai ir kitoms su užsienio reikalais

surištoms įstaigoms bei institucijoms. Tuo būdu būtų apeitas prezidento pasipriešinimas Jaltos susitarimų anuliavimui. Tačiau lenkai pajuto, kad Kongrese nuotaikos jau pasikeitė. Pasiūlymas atmesti Jaltos „neigiamas pasekmes“ pasirodė esąs kontraversinis, ir dar pradžioj metų Kongrese buvęs platus jam pritarimas pranyko. Tad Amerikos lenkų kongreso atstovo siūlymu sen. Kasten vietoj „neigiamų pasekmių“ savo papildyme įrašė, kad Amerikos Jungtinės Valstybės atmeta „bet kuriuos bandymus, panaudojant Jaltos vykdomąjį susitarimą, įteisinti Sovietų Sąjungos viešpatavimą Rytų Europos kraštuose“.

Šis papildymas Jaltos susitarimų nenaikino ir teritorinių klausimų nelietė. Jis buvo JAV LB priimtinas, tad buvo nutarta jį aktyviai paremti. Pomost taip pat jį rėmė, nors jau be pirmąkartinio entuziazmo. Senatas papildymą priėmė, bet jis dar turėjo būti svarstomas Senato ir Atstovų rūmų konferencijoj. JAV LB visuomeninių reikalų taryba, matydama lenkų pasyvumą, pati ėmėsi iniciatyvos papildymą praveisti. Ji kreipėsi į kiekvieną Senato ir Atstovų rūmų konferencijos narį, prašydama jį paremti. Papildymas buvo priimtas ir įrašytas į Užsienio reikalų autorizacijos aktą.

Ukrainiečių talka ir baltiečių tyla

Nuo pat pradžios visas JAV LB pastangas Jaltos klausimu pastoviai ir tvirtai rėmė svarbiausia ukrainie-

čių politinė organizacija — Amerikos ukrainiečių kongreso komitetas. Visuomeninių reikalų tarybai talkino to komiteto atstovas Vašingtone ir Ukrainiečių informacijos tarnybos direktorius Myron Wasyluk.

JAV LB kreipėsi į centrinės latvių ir estų organizacijas — Amerikos latvių sąjungą ir Amerikos estų tautinę tarybą, bet jų paramos nesulaukė, nes jos apsisprendė palaikyti lenkus.

PLB dialogas su Lenkijos pogrindžiu

Pernai Jaltos klausimu užsimezgė dialogas tarp PLB Visuomeninių reikalų komisijos ir Lenkijos pogrindžio organizacijos KOS — Komitet Oporu Społecznego (Visuomenės pasipriešinimo komiteto). Šis komitetas, sužinojęs VI PLB seimo pasisakymą dėl Jaltos, susirūpino ir bandė išsiaiškinti lietuvių ir lenkų priešingų nusistatymų priežastis, ieškant abiem tautoms priimtino sprendimo. Ryšium su tuo dialogu JAV LB visuomeninių reikalų taryba sutiko pritarti Jaltos susitarimų panaikinimui, jei iš to anuliavimo bus įsakmiai išskirtas nutarimas, pagal kurį buvo nustatyta dabartinė Lenkijos rytinė siena ir kuris tuo būdu patvirtino Vilniaus, Vakarų Gudijos ir Vakarų Ukrainos atskyrimą nuo Lenkijos. KOS tačiau to nepakako. Jis būtinai norėjo Jaltos panaikinimo be jokių išimčių. Susitarimo pasiekti nepasisekė.

Lenkijos pogrindis betgi šiuo klausimu nėra vieningas.

Pogrindžio organizacija Niepodlegosc (Nepriklausomybė) paskelbė pareiškimą, kuris sutapo su JAV LB nusistatymu: „Niepodlegosc organizacijos pozicija tuo klausimu yra išreikšta mūsų ‚Programos pagrinduose‘, pagal kuriuos atmetame ‚Jaltos diktatą‘, bet pripažįstame jo teritorines pasekmes“. Pasirašė „Niepodlegosc redakcija ir organizacija“ (pogrindžio mėnesinis politinis leidinys **Niepodlegosc**, Varšuva-Krokuva, 1984 rugsėjis, nr. 33).

PLB santykiai su KOS nenutrūko, o dialogas išsiplėtė, apimdamas visą lietuvių-lenkų santykių kompleksą. KOS savo pogrindžio leidinyje **KOS** (Juodasis strazdas arba organizacijos vardo pirmosios raidės) paskelbė pilną VI PLB seimo pasisakymą dėl Jaltos, KOS vadovybės atsakymą ir svarbiausius raštus iš jų susirašinėjimo (1984 rugsėjo 24, nr. 60). Vėliau **Kos** paskelbė PLB pasiūlymų santrauką lietuvių-lenkų santykių išlyginimo klausimu (1985 birželio 16, nr. 77).

Suprantama, kad dialoge su Lenkijos pogrindžiu tenka laikytis didelio apdairumo, tad apie jį galima atidengti tik kiek pats KOS yra paskelbęs.

Lietuvių-lenkų santykių išlyginimo pagrindai

Kongresui priėmus ir prezidentui patvirtinus Amerikos oficialų nusistatymą dėl Jaltos, JAV LB darbas, kuriuo buvo siekiama apginti Lietuvos teises ir politinius interesus kiek jie rišasi su Jaltos

LIETUVOS KRIKŠČIONYBĖS JUBILIEJAUS VEDAMOJI MINTIS

„Dievas mūsų prieglauda ir stiprybė“.

Ps 45/46/

Lietuvių tauta, dėkodama Dievui už jo suteiktą malonę, šventu krikštu trimis tarpsniais (1251, 1387 ir 1413 m.) įsijungusi į krikščioniškų tautų tarpą, sovietų okupuotoje Lietuvoje ir išeivijoje 1987 metais švenčia krikščionybės 600 metų sukaktį, kuria siekiama:

1. IŠKELTI krikščionybę kaip didžiąją dvasinę vertybę, jos lemiamą vaidmenį lietuvių tautos istorijoje, jos įtaką tautos kultūrai, mokslui, doriniam gyvenimui bei jos tapimą didžiąja tautos atrama sutemų laikotarpiais.

2. ŽADINTI dvasinį atsinaujinimą, pagilinti savo krikščioniškąjį tikėjimą, sustiprinti lietuvių dvasines pajėgas.

3. PUOSELĖTI glaudesnę jungtį su Lietuvos tikinčiaisiais, kovojančiais už savo krikščioniškąjį tikėjimą bei laisvę; atkreipti laisvojo pasaulio dėmesį į jų būklę bei didesne moraline pagalba stiprinti Lietuvos Bažnyčios ir lietuvių tautos viltį.

nutarimais, yra baigtas. Nebaigtas lieka lietuvių-lenkų tarpusavio santykių išlyginimo klausimas. Bendruomenės nusistatymas yra aiškus: lenkai turi Vilnių pripažinti Lietuvai ir atsisakyti bet kokių teritorinių pretenzijų anapus dabartinių Lenkijos sienų. Tai yra pirmoji lietuvių-lenkų santykių išlyginimo ir bendradarbiavimo prieš bendrą priešą sąlyga. Pomost šiais metais paskelbė pareiškimą, kuriame tarp kitko sakoma: „Mes priimam ir pilnai pripažįstam dabartinį Lenkijos teritorinį status quo, kaip teisingą ir reikalingą

sprendimą, vedantį į pastovią taiką ir tarpusavio susipratimą tarp Gudijos, Lietuvos, Lenkijos ir Ukrainos tautų. Be to, šį nusistatymą mes laikome šių tautų bendradarbiavimo pagrindu, siekiant viso jų gyvenamo regijono išlaisvinimo ir po to laisvės ir saugumo užtikrinimo“.

Šiuo pareiškimu Pomost sudarė tinkamą pagrindą tarpusavio bendradarbiavimui. Dabar PLB ir JAV LB stengsis išgauti panašius pareiškimus iš kitų svarbesnių lenkų išeivijos organizacijų ir iš Lenkijos pogrindžio.

1985 metų LFB studijų ir poilsio savaitėje, Dainavoje, kurios pagrindinė tema buvo „Žvilgsnis į išieiviją“, vieną popietę įvyko pokalbis – simpoziumas tema „Realus žvilgsnis į dar išlikusias išieivijos jėgas“. Vienas iš tuo klausimu pagrindinių kalbėtojų buvo P. Algis Raulinaitis, teisininkas, buvęs ilgametis LFB tarybos pirmininkas, dabar jos narys, vienos didelės amerikiečių firmos viceprezidentas ir išdininkas. Savo paskaitoje jis nagrinėjo šiuos klausimus: bendrai, koks dabar mūsų pajėgumas; ką retėjančiomis jėgomis dar būtų galima padaryti; ar viską mums reikia daryti; jei ne, tai kurią veiklą galima nurašyti; gal reikalinga kaip nors kitaip persiorganizuoti. Čia ir spausdiname jo paskaitą.

DIDĖJANČIOS PROBLEMOS IR MAŽĖJANTIS PAJĖGUMAS

Uždavinys tokią temą panagrinėti yra gan didelis, ypač neturint pakankamai atitinkamų duomenų ir statistikos. Su statistikos pagalba beveik viską galima įrodyti arba paneigti. Bandant atsakyti į klausimą „ką retėjančiomis jėgomis dar būtų galima padaryti?“, nagrinėkime jį kartu su pirmuoju punktu, būtent „bendrai, koks dabar mūsų pajėgumas?“. Neturėdamas po ranka kitų statistinių davinių, bandžiau palyginti JAV LB tarybos rinkiminiuosius davinius – 1985 ir 1964 metų.

Per tą dvidešimtmetį renkamų atstovų skaičius pakilo nuo 31 iki 60. Galima tai pavadinti pajėgumo pakilimu. Bet 1964 metais daugiausiai balsų gavęs kandidatas gavo 1,883 balsus, o 1985 metais jau tik 1,188 balsus. 1964 metais buvo 7,566 balsuotojai, o 1985 metais – 6,796.

Įdomus yra statistinis žvilgsnis į atstovų amžių:

P. ALGIS RAULINAITIS

Atstovų amžius
Iki 40 metų
Nuo 40 iki 50 metų
Virš 50 metų
Viso

1985		1964	
Viso	%	Viso	%
19	31.67	7	22.58
16	26.67	11	35.48
25	41.66	13	41.94
60	100.00	31	100.00

1985 metais vidutinis atstovo amžius 46.9 metų, palyginus su 48 metais 1964 metais. Jeigu pasirinkime 50 metų kaip ribą, tai tarybos sudėtis, galima sakyti, nepasikeitė. Ir 1964 metais ir 1985 metais 56% žemiau 50 metų, o 42% jau peržengė tą ribą. Atseit, arba mes nepasenome, arba mūsų eilės vis dėl to pasipildė jaunesniais.

Kitas įdomus faktelis, tai kad likusių kandidatais į tarybą tik 33% yra jaunesni kaip 50 metų, o 67% — virš 50-ties. Amžiaus vidurkiu jauniausia apygarda — Connecticuto (34.6), o seniausia, kaip ir galima buvo tikėtis, Floridos (68). Tiksliausiai bendrą vidurkį atitinka Vakarų I-oji apygarda (Čikagos) — lygiai 46.9 metai.

Tad į klausimą „bendrai, koks dabar mūsų pajėgumas?“ taip ir negaliu duoti tvirto ir tikslaus atsakymo. Finansinis pajėgumas kultūros reikalams, dėka bičiulio Razmos įsteigto Lietuvių Fondo, yra pakilęs. Knygų ir kitokios rašliavos leidimo pajėgumas, dėl sumažėjusio skaitytojų skaičiaus, nusmukęs. Ir taip, gauname viens kitam diametraliai priešingus atsakymus, priklausomai nuo pasirinktos srities.

Atsakymas į antrąjį klausimą — „ką retėjančiomis jėgomis dar būtų galima padaryti?“, daugumoje priklausys nuo atsakovo įsitikinimų ir jo

paties nusistatyto vertybių santykio. Sukoncentravus visas jėgas į vieną tašką, galima padaryti labai daug. Tai čia ir pakastas tas pasakų šuva...

Ar tikrai viską reikia daryti?

Kurin taškan koncentruosime tas dar turimas jėgas? Na, ir prasideda nuomonių skirtumai. Nuo Ambrozaičio iki Žumbakio. Nuomonių, kiek tik nori, o gal dar net ir daugiau... Mūsų gerbiamas bičiulis Leonardas Valiukas labai įtikinančiai siunčia velniop visas dainų ir šokių šventes, griežtai reikalaujamas visas jėgas mesti tik į politinio veikimo sritis, bičiulė Ingrida Bublienė vienintelį išsigelbėjimą mato kultūriniuose apsireiškimuose, bičiuliui Razmai fondo marškiniai arčiausiai kūno, o bičiuliui Br. Nainiui, šiuo metu, apart „Pasaulio lietuvio“ ir vieningos, stiprios bei demokratiškos valdžios turbūt ne daug beegzistuoja. Esant tokiai nuomonių daugybei, susitarti, ką dar būtų galima padaryti, darosi sunku.

Kadangi šis klausimas jau savyje yra per platus ir gali turėti neišsemiamus atsakymus, kaip matome iš cituotų kelių pavyzdžių, šiek tiek panagrinėkime sekantį man pastatytą klausimą — „Ar viską reikia mums daryti?“ Paviršutiniškas ir greitas atsakymas — ne! Ne viską.

Savo vedamajame (1984.X.23)

„Tėviškės žiburių“ redaktorius labai gerai atsako į šį klausimą vienu sakiniu: „Sovietų pavergtos Lietuvos laisvinimas yra vienas didžiausių iš-eivijos uždavinių“. Aš tą dar paryš-kinčiau pabrėždamas žodį VIENAS, o gal net jį pakeisdamas žodžiu — VIENINTELIS.

Panaudodami šią logiką, rasime at-sakymą ir į sekantį klausimą — „O gal kai kurią veiklą nurašyti?“ Tad priėjome prie kai kurių sprendimų:

- a) Ne viską mums reikia daryti,
- b) Kai kurią veiklą galima nurašyti,

ir

- c) Tebeturime tik vieną uždavinį.

Jei galėtume čia sustoti, viskas gra-žiai baigtųsi, be diskusijų, be ginčų, be tarpusavio rietenų, ir galėtume ra-miai sau ir toliau miegoti.

Gan drąsiai pasisakiau, kad kai ku-rią veiklą galima nurašyti. Dabar pa-aiškinsiu, kodėl aš toks drąsus. Matote, nesirengiu tiksliai pasakyti, kurią veiklą galima ar net reikia nu-rašyti. Tą paliksime kiekvieno asmeniškam sprendimui, tuo būdu man nėra pavojaus įpulti didelėn balon, iš kurios būtų sunku išsikapstyti.

Geriau pažiūrėkime, kas darytina vykdant tą vienintelį mūsų uždavinį. Idant būtų lengviau susigaudyti tarp įvairių veiksmų ir veiksmelių, disku-sijų dėlei, suplakime Altą ir Vliką lai-kinai į vieną. Tą suplakimą įvykdžius, belieka du stambesni veiksniai. Vadinkime tą sudėtinį veiksnį Vliku, o antrąjį Bendruomene.

1985 metų sausio mėnesio 29-tos „Tėviškės žiburiuose“ skaitėme Algi-manto Gečio straipsnį „Kai du veiks-niai nesutaria“. Tai gal vienas pa-

vyzdys tos veiklos, kurios galėtume atsisakyti. Nesupraskite manęs blo-gai. Algimantą Gečį pažįstu kaip nenuilstamą Bendruomenės veikėją jau daug metų ir visados reiškiu jam gilų pagarbos jausmą. Taip pat ir tame straipsnyje išdėstytoms min-tims, kaip teisininkas, pritariu. Bet nematau reikalo gaišinti laiką besiginčijant apie Jaltos sutarties atšaukimo naudingumą ar nenau-dingumą mūsų reikalui. Atsimin-kime, kad ateities Lietuvos sienos bus nustatytos ne remiantis senomis Curzono linijoms, ar Ambasadorių konferencijos nubrėžtomis sienomis, bet tuometinėmis aplinkybėmis ir ateityje susidarysiančios geopoliti-nėmis sąlygomis.

Tad šiandien mums lieti rašalą ir gadinti viens kitam nervus disku-tuojant, kiek angelų gali tilpti ant ada-tos galo nėra tikslu. Nors ir minėjau, kad nurašytinos veiklos pavyzdžių ir neduosiu, bet atrodo, kad emiau ir neiškenčiau.

Grįžkim prie savo VIENINTELIO uždavinio — Lietuvos laisvinimo. Mano žodyne šis žodis turi labai pla-čią reikšmę ir prasmę. Po jo priedan-ga randa vietos ir politinė, ir kultūrinė, ir meninė, ir švietimo veikla su visais jų padaliniais. O ta veikla pasireiškia įvairiomis kryp-timis, kurios kartais atrodo net nieko bendro neturi su laisvinimu. Kaip pvz., Vliko dėtos pastangos sulaukyti vadinamųjų DP gražinimą į Sovietų sąjungą tik pasibaigus karo veiksmams, ar dabartinis visų susirūpinimas OSI veikla.

Kokią veiklą nurašyti?

1890 metais popiežius Leonas XIII

savo enciklikoje „Sapientiae Christianae“, kalbėdamas apie pagrindines krikščionių piliečių pareigas, pasakė: „Prigimtis bendruomenę sukūrė ne tam, kad žmogus jos siektų kaip savo tikslo, bet tam, kad joje ir per ją žmogus rastų tinkamų priemonių savo tobulėjimui“. Taip ir mes, sukūrėme ne tik Bendruomenę (iš didžiosios raidės), bet ir dar daugybę kitų veiksnių, veiksnelių, sąjungų, etc. Visos jos sau pasistatė gražius ir kilnius tikslus, ir vienos gan veiksmingai, o kitos ne taip, jų siekia. Tad čia ir yra ta dar pilnai nepripažįstama privati iniciatyva.

Bet grįžkime prie popiežiaus Leono XIII enciklikos „Sapientiae Christianae“ — „Iš kitos pusės ne maža yra ir tokių, kurie, klaidingo uolumo skatinami, arba, kas yra dar didesnė blygybė, vieną darydami, o kitą rodydami darą, imasi ne jiems priklausančios srities“. Deja, ši didesnė blygybė ir pas mus gan nereta viešnia. Turiu galvoje, kai kurių mūsų nesuprantamą norą pasisavinti savo kompetencijai visas veikimo sritis ir po to jose nieko neveikti, o norinčius ir dirbančius apšaukti nemokšomis ir įsiverželiais bei bendro darbo ir vienybės griovėjais.

Kalbant apie veiklos nurašymą, prisimenu „Drauge“ tilpusį (1985.V.25) pasikalbėjimą su Antanu Mažeika, Baltų Laisvės Lygos vicepirmininku ir Koalicijos už konstitucinę teisę koordinatoriumi. Ypatingai atmintyje liko to pasikalbėjimo antraštė — „Nepakankamai dirbate“. Ir paaiškinimas: jei priekaištas nukreiptas į dirbančiuosius,

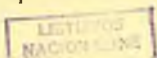
tai pagrindo neturi. Jeigu į visą visuomenę, tai taip.

Los Angeles įvykusiose svarstybose buvo galima pastebėti palinkimą nurašyti kai kurias veiklos sritis. 1985.II.23 dienos „Drauge“ tilpusiame svarstybų aprašyme, gan daug vietos duota jauno studento, jauniausio LB Tarybos nario, Tado Dabšio pasisakymams. Keli iš jų: tiems, kurie padejuoja mūsų jėgų nepakankamumu, jis atsakė: „Mes nesame silpni, o tik bailūs“. Jis išreiškė tokį rūpestį: „Aš svarstau, kas bus, kai mūsų kartai ateis laikas vadovauti vyresniosios kartos pavyzdžiu? „Jo neįtikina argumentas, kad seniausios organizacijos yra geriausios, kad mokėjimas kalbėti ir skelbti gražius principus jau reiškia gerą darbą, kad sudarymas naujų susitarimų jau garantuoja gerus rezultatus.

Džiugu matyti, kad šios LB tarybos nariai, kurie už dvidešimties metų dar sudarys tą 58% daugumą neturinčią 50-ties metų amžiaus, labai blaiviai atsakė į šių svarstybų keliamą klausimą — „O gal kai kurią veiklą reikia nurašyti“.

*Sąlygos padiktuos reikalą
persiorganizuoti*

Paskutinis šios dienos svarstybų punktas: gal reikėtų persiorganizuoti? Ties šiuo klausimu galime praleisti visą dieną, besvarstydami, ar nereikia persiorganizuoti, kokios turėtų būti tos naujos formos, kuri organizacija vadovaus kitoms, kuriai reikės daugiau pinigų, kuri užsiims koordinacija, o kuri darbą vykdytu. Kaip toje pasakoje: „užkliuvo už varčios ir vėl iš pradžių“...

Mano giliu įsitikinimu organizacijos atsiranda ir susiranda savo formas, kai jas gyvenimas pašaukia. Kada vienminčiai susiburia į vienetą, tada nutarę veikti patys nusistato tos veiklos gaires ir formą. Užtenka pažvelgti į dabartinių mūsų veiksmų istoriją. Visi jie buvo iššaukti gyvenimo ir patys sau nusistatė veiklos lauką. Tas įvyko ir su pirmąja atsistačiusios Lietuvos Taryba. 1918 m. lapkričio 2 d. ji priėmė Laikinąją Lietuvos konstituciją, kurios galiojimo laikotarpis buvo nustatytas iki Steigiamojo Seimo sušaukimo. Nepraėjus net pusei metų, pasikeitus sąlygoms, ta pati Taryba, 1918 m. balandžio 4 d., tą konstituciją pakeitė. Atėjus reikalui, atsirado Altas, dėl tų pačių priežasčių atsirado Vlikas, numirė ir vėl prisikėlė Laisvės Kovotojai, gimė Baltų Laisvės Lyga.

Tad persiorganizavimą palikime susidarysiančioms sąlygoms. Ir prašykime pono Dievo, kad duotų mums proto atskirti, tai, ką galime pakeisti nuo to, ko negalime pakeisti. Persiorganizavimas ateis, ar mes to norėsime, ar ne. Net jeigu ir nūtartume, kad jo nereikia — prisiminkime mūsų dainiaus Maironio pranašiškas eilutes — „Nebeužtvenski upės bėgimo...“.

Trumpai pažvelkime į dabar egzistuojančias mūsų pagrindines organizacijas: Vliką, Altą ir Bendruomenę. Vlikas sudarytas Lietuvoje buvusių partijų ir rezistencinių sąjūdžių principu. Buvo bandyta Vliką sustiprinti ir praplėsti, įvedant teritoriniu pagrindu sudarytas organizacijas jo sudėtin. Amžiną atilsį

bičiulis Vaitiekūnas pasakytų, kad tas buvo padaryta grynai partinės aritmetikos sumetimais. Jo tiesa irgi. Bet pati Vliko struktūra rodo, kad jis darosi neveiksmingas, nes jis yra nepatrauklus jaunajai kartai, kuriai visos Lietuvoje buvusios partijos yra nesuprantamos. Jei kuri gyvastingesnė grupė į Vliko tarybą ar valdybą pasiuntė porą atstovų, tai dar nereikia, kad jau Vlikas atsijaunino...

Gal daugiau gyvenimiškesnė savo struktūra organizacija šiuo metu yra Altas. Tai vietinio, atseit JAV, pobūdžio organizacija, kuriai atstatyti užtektų naujo kraujo.

Prieiname prie Bendruomenės su visą pasaulį apimančia jos struktūra. Atrodo, nei pridėt, nei atimt. Sunku būtų Bendruomenei ką nors prikišti organizaciniu pobūdžiu. Tik įsijungti ir dirbti! Deja, gyvename ne idealiam pasauliui, bet realiam. Yra žmonių, kurie, popiežiaus Leono žodžiais, klaidingo uolumo skatinami, nenori pripažinti Bendruomenei teisės dirbti jos pasirinktose srityse. Ką gi padarysi — viso svieto neišmokysi...

Baigdamas tik norėčiau paprašyti vieno: neieškokime vienybės. Gal tas mano prašymas skamba labai heretiškai, bet pažvelkime į jį iš šio taško. Ar mes tikrai norime vienybės? Atseit, kad visi vienaip galvotų, vienodai savo tikslų siektų. Nieko naujo nebandytų? Juk jei jau vienybė, tai negalima jos naujomis idėjomis ir metodais ardyti. Be to, vienybė, labai trapus padaras.

Pasitenkime VIENO TIKSLO siekimu.

POLITINĖS REZISTENCIJOS BŪTINYBĖ IŠEIVIJOJE

DR. KAZYS ĖRINGIS

Tęsinys iš praeito numerio

Per Europos politinę prizmę

Privalome sumaniau ir apdairiau veikti ne tik Jungtinėse Tautose, bet ir daug kur kitur. Pabaltiečių, taigi ir lietuvių, politinės organizacijos nesirūpina europinės politikos laukais. Jos neturi sukūrusios Europos politinės koncepcijos, pagrįstos ideologiniais principais. Mūsų intelektualinėms pajėgoms, besiruošiančioms politiniam darbui arba tą darbą jau dirbančioms, visuomet būtų *naudinga žvelgti į tėvų kraštą per Europos politinę prizmę*, per laisvųjų Vakarų Europos kraštų politinės saviraiškos klodus. Bet vidurinioji išeivių karta ir jaunimas tuo visai nesirūpina.

Labai sveikintina, kad lietuvių išeivijos jaunimas gali tęsti ir tęsia taurias tautinės skautijos ir ateitininkijos tradicijas. Deja, ideologiškai išlikdamos patenkinamai gerame lygyje, tos abi jaunimo (o taip pat ir sendraugių ar akademikų filisterių) organizacijos, neturėdamos valstybės ir konkrečių normalaus valstybinio gyvenimo tikslų, slenkant dešimtmečiams, išeivijoje savaip įstrigo *apolitiškumo akligatviuose*. Pirmapradžių apolitiškumo priešasčių reikia

ieškoti žymiai anksčiau, dar nepriklausomoje Lietuvoje. Ir jų reikia ieškoti ne tik politinės valdžios nuostatuose. Reikia atsiminti, kad vieni iš ankstyviausių ir įtakingiausių tuometinių ateitininkijos ir ypač skautijos ideologų neskatinio akademinio jaunimo jungtis į politinį darbą. Gal tai ir buvo teisinga gyvenant normalaus valstybinio gyvenimo sąlygomis. bet mūsų sankirčio su priešu valandoje ir išeivijos metuose reikalai turėjo klostytis kitaip, būtent *kovingesnės politinės rezistencijos linkme*.

Gal net dėl lietuvių skautų organizacijos apolitiškumo priešasties tarptautinės skautijos vadovybė, tiesiogiai ir aplinkiniais keliais spaudžiant sovietams, Pabaltijo valstybių skautų sąjungas tyliai išbraukė iš tarptautinių sąrašų, nebesuteikdama joms išeivijoje reikiamo pripažinimo. Tai nelemta ir bestuburė tarptautinės skautų vadovybės paslauga Maskvai, siekiančiai užgrobtų kraštų skautijos organizacijų sunaikinimo. Tai akivaizdžiai parodo, koks neprincipingumas kerojo tarptautinėje skautų

vadovybėje.

Nedaug geriau reikalai klostėsi ir ateitininkuose. Ruošdama savo narius visuomeniniame gyvenime vadovautis laisvės, meilės, lygybės ir solidarumo principais, ateitininkija neriša savęs su jokia politine partija. O tai ir atvedė ateitininkus išėivijoje, tėvynės pavergimo sąlygomis, taip pat kaip ir skautus, į politinį akligatvį. Ateitininkų organizacija net neturi jokio tarptautinio atitiktens. Tiesa, priešingai tarptautinės skautų vadovybės kurtumui, studentų ateitininkų sąjunga išliko tarptautinės studentų ir intelektualų organizacijos „Pax Romana“ nariu. Tai kilnus humanistinis ir moralinių plotmių ryšiams srautas. Bet jo vieno mūsų valstybinių funkcijų sustabdymo sąlygomis ateitininkams neužtenka.

Neigiamos politinės pasekmės

Sovietams užgrobus Lietuvą ir sutrikdžius suverenios valstybės funkcijas, išėivijoje normali jaunimo trauka konkrečioms politinėms pareigoms išnyko. Amerikos universitetuose nepolitikuojančio mokslo tradicija keleriopai sustiprino pradėto nepriklausomoje Lietuvoje apolitiško auklėjimo kryptį. Šitos tendencijos jau nebegalima pavadinti mažareikšme. Ji yra jau davusi neigiamus rezultatus.

Maža to, sutrikdžius Lietuvos valstybės funkcijas, išėivijos *ateitininkai ir skautai sveičiose šalyse prarado valstybinės lietuvių tautos turinį*. Jos

neišvengiamai buvo pastūmėtos į nacionalizmą ir uždaramą. Kokia ironija — sovietai, kurie be atvangos mus už nacionalizmą plūsta ir kaltina, patys savo brutalia jėga į jį mus pastūmėjo!

Žinoma, dabartinių mūsų išėivijos politinių, ideologinių ir kultūrinių organizacijų veikla negali bent kiek apčiuopiamai būti papildyta Lietuvos valstybinės tautos atstovais: lenkų, žydų, vokiečių ar rusų kultūros žmonėmis. Tačiau jų organizacijose mes turime ieškoti ir surasti vis daugiau draugų. Dabar laikas su kaimyninių tautų atstovais naujai išnagrinėti (ne išspręsti, o tik naujų faktų ir mokslinių duomenų šviesoje išnagrinėti) *Lietuvos sienų klausimą*, nes po 1920 liepos 12 visos kitos Lietuvos sienos yra lenkų, sovietų, vokiečių ir vėl sovietų okupantų mums primestos. Dabar laikas ne trauktis, kas lietuviams būdinga, o išvystyti intelektualinę lietuvių „ekspansija“ valstybės sienų klausimu. Niekas dabar negali mūsų mokslinių ar politinių sluoksnių apkaltinti, įžiūrint tariamą grėsmę. Mes turime veržliai ruoštis ateičiai, nors ir gerai žinodami, kad Lietuvos sienos bus nustatomos ne vien pagal mūsų norus.

Į kurią pusę kreipti dėmesį?

Gerai žinoma, kad tautos palikimas ilgiausiai išsilaiko vandenvardžiuose, vietovardžiuose, tradicijose, pavardėse, kalboje ir dainose. Pavyzdžiui, etnografinėje Lietuvo-

1985 Studijų savaitės Dainavoje simpoziumo dalyviai. Iš kairės: Bronius Nainys, dr. Kazys Ėringis, Povilas Vaičekauskas, Vytautas Volertas, Algis Raulinaitis. Nuotr. J. B.

je tauta ilgiausiai buvo gyva dainose (neskaitant toponimikos). Ten, nors ir praradusios kalbą, žmonių grupės dar dainuodavo lietuviškai. O ką išlaikys išėivija kai daina, kaip individuali ar mažagrupė saviraiška, nutilo beveik anksčiau negu kalba. Kraupu, bet kartais net panašu, kad taip uoliai nuo pozityvių ideologinių grupių besišalinančioji išėivijos dalis išlaikys tik „kugelininkus“, kurių visas pasididžiavimas yra: „Buvome pažmony, valgėm, gėrėm iki juosmens įtampų, su saulute sugrįžom!“. Prie tų „pilvojančių“ gal dar galėtų šlietis filosofškai bedantės literatūros skaitovai ir storai į akis baltą košę drebiančio humoro meistrai. Bet visa tai jau reikštų kapą ir išėivijai, ir Lietuvos laisvės bylai. Tiesa, taip blogai dar nėra, išėivija „kugelininkais“ dar nepavirto, nors požymių ir yra. Bet

reikia budėti ir atsidėti pagrindiniam lietuviškosios išėivijos tikslui.

Pirmaeilę svarbą turi tik tokie darbai, kurių negalima dabar dirbti pavergtoje tėvynėje. Į juos reikia atkreipti didžiausią dėmesį ir rūpintis, kad kuo ilgiausiai išliktų Lietuvai įsipareigojusių žmonių. Nevykusiai puoselėjant tautinę kultūrą, tolimoje perspektyvoje galima sužlugdyti politinę veiklą. Tačiau pozityvi išėivijos politinė rezistencija yra neįmanoma be turiningos kultūrinės veiklos.

Brangiai kainuojantys projektai

Išėivijai derėtų vispusiškai įvertinti brangiai kainuojančias liuksusines priemones prieš pradėdant jas įgyvendinti. Tos priemonės neturi apčiuopiamai pakenkti Lietuvos Laisvės Išdo, Tautos Fondo ir Lietuvių Fondo augimui. Kad

lietuviškų enciklopedijų išleidimas prikėlė okupantą prie istorinio gėdos stulpo — tai akivaizdu. Bet vietoje daugiatomės pasaulinės (bendrosios) Lietuvių Enciklopedijos gal ir galima buvo susitelkti vien lietuvių tautos ir valstybės enciklopedijai išleisti. Tiesa, daugiatomė išėivijos enciklopedija labai pasitarnavo tuo, kad ji inspiravo okupacinę administraciją pagrįstai kaulyti Maskvoje leidimo leisti vilniškes lietuviškas enciklopedijas ir net paspartinti didžiojo (16-kos tomų) lietuvių kalbos žodyno spausdinimą. Tarp kitko, kare per stebuklą nežuvusi šio žodyno viename egzemplioriuje surašyta kartoteka kiekvieną akimirką galėjo būti KGB atėjūnų sunaikinta. Ji galėjo pražūti panašiai, kaip buvo sudegintas Vilniaus universiteto bibliotekos neatkuriamos vertės Atgimimo laikotarpio (XIX a.) Litanistikos skyrius ir jo fondai, ar kaip keletas kitų sovietų imperijos tautų svarbiausių bibliotekų.

Išėivijos tautinę gyvybę labai palaiko tautinių šokių grupės, chorai, opera ir pan. Bet jų pagrindiniai renginiai kainuoja nemažas sumas pinigų, vis mažiau suburia lietuvių ir mažokai tedomina amerikiečius. Opera skoloje, ir tai konstatuodamas jos pirmininkas V. Radžius (Draugas, 1985.7.23) klausia skaitytojų: „Ar tik Lietuvių Operai privalu taip stipriai kultūrinio būdu reprezentuoti lietuvius kitų tautybių tarpe?“. Ir iš tiesų, jei Opera tarnautų tik pati sau, tai šis brangiai

kainuojantis renginys ir santalka savęs jau nebepateisintų. Bet ypatingu meno būdu ji garsina Lietuvos ir lietuvių vardą Amerikoje. Operos „I Lituani“ ir „Jūratė ir Kastytis“, o taip pat ir atskiros Operos choro programos, buvo pagarsintos WFMT radijo stoties transliacijomis. Tačiau pastangos išlaikyti Operą matyt neturi aiškių perspektyvų, nes išėiviai, silpnokai lankydami jos spektaklius, nugramzdino Operą į skolas. Telkiant Operai gelbėti dar didesnes lėšas, gali sulėtėti aukščiau minėtų trijų išėivijos fondų augimas, ir tuo būdu Operos gyvavimas ir jos išskirtinis rėmimas jau darosi problematišku.

Ypatingai brangus ir liuksusinis yra jau sunkumų zenitą perkopęs Litanistikos katedros prie Ilinojaus universiteto projektas. Tiesa, jis pritraukia ir paties universiteto lėšas. Tačiau šis projektas pasiteisins tik tuo atveju, jeigu bus darną tarp Katedros, Pedagoginio litanistikos instituto, Litanistikos tyrimų centro ir Lietuvos suvereniteto bylą ginančių išėivijos politinių organizacijų ir jeigu tarp tų vienetų vyks saikingas nuomonių pasikeitimas. Ilgai užsitęsęs Lietuvos okupacijai, kai visiškai nebebus lietuviškai kalbančios veiklios išėivijos, Litanistikos katedra gali turėti strateginę reikšmę. Šiaip, žinoma, Katedros parengtos intelektualinės pajėgos dėl mažo žmonių skaičiaus, formuosis lėtai, o ji pati neišvengs ir nuostolių.

Iškylandčius ateityje brangesnius projektus pirmiausiai jau būtina vertinti, atsižvelgiant, ar jie nėra subtiliais visuomeniniais svertais inspiruojami okupanto. Tai būdas apsisaugoti nuo Lietuvos suvereniteto ir laisvės gynimo pastangų naikinimo, nuo kultūrinių pagrindų silpninimo ir skaidymo, iverdiant išsivijos bendruomenes į neapgalvotus ekonominius sunkumus. Tai visapusiškiau *svartytini klausimai*, o ne vien kurios nors vienos grupės ambicijų reikalas.

Beveidis „tautiškumas“

Maskva ypatingai įmantriai per savo agentus, vilniškius ir jų pakalikus išsivijoje, įtakoja kai kurių neapdairių išsivių rūpestį vien *„tautine kultūra“*. Dar daugiau, Maskva rūpinasi, kad išsivijos lietuviai nesigrupuotų pagal ideologinius sąjūdžius, kad jie telktųsi vien pagal tautiškumo požymį. Tai patraukli apgaulė, kartu ir saviapgaulė. Maskva, inspiruodama *„tautiškumo“* (tikrumoje — kosmopolitizmo) slinktį, siekia lietuvių išsivijos visuomenėje numarinti pasaulinio masto komunizmui nepalankius sąjūdžius, pirmoje eilėje katalikiškos ideologijos ir krikščioniškos politikos sroves. Suktai iškreipdamas tautiškumo klausimą, priešas dedasi einas į koją su liberalėjančiu apolitišku išsivijos tautiškumu, užsiėmusiu vien tik kultūros išlaikymu. Taigi, *priešo ir apolitinio galvojimo išsivijos tikslai nelaimingai sutampa*. Tad, kai

anksčiau minėjome, būtina sukti ne į apolitiškumo akligatvius, o į politiką. Veiksmingai funkcionuojanti kultūros ir politinių pastangų bendruomeninė sąranga lietuvių išsivijoje turi sugebėti *padaryti ryškesnį posūkį į politiką*.

Privalo jaunimo ir vidurinio amžiaus intelektualų pajėgoms jungtis į politinę veiklą daug anksčiau, negu tai buvo daroma normalaus Lietuvos valstybingumo laikais tėvynėje. Reikia pastebėti, kad krikščioniškosios orientacijos lietuvių išsivijos jaunimas, pirmoj eilėj ateitininkai, ypač Studentų ateitininkų sąjunga ir vidurinioji sendraugių karta dar neišvystė Ateitininkų ideologo Stasio Šalkauskio reikalavimo: *„mokėti pajusti gyvuosius momento reikalavimus ir pasielgti kaip principai reikalauja“*. Ateitininkai dar nepajuto tų momento reikalavimų, taip gyvybiškai reikalingų pavergtai tėvynei. Ir, nenorėdama nusižengti tautos pavergimo sąlygomis savo principams, ateitininkija privalo išvystyti jau anksčiau minėtą labai veiksmingą Europos politiką, politiką to kontinento, kur yra ir mūsų pavergta tėvynė. Šį mūsų tautos intelekto proveržį ta linkme reikia padaryti dabar, kol ateitininkų ir skautų vidurinioji karta negrižtamai dar nepalaidojo galimybės panaudoti praktinės politikos reikalams vokiečių, prancūzų ar italų kalbas ir tomis kalbomis parašytus veikalus. Tai reikia padaryti dabar, kai iki šiol buvusi kurčia Vakarų Europa pagaliau prabudo ir išgirdo

užgrobtų Pabaltijo valstybių pavergtų tautų šauksmą.

Ateitininkų, lygiai kaip ir skautų organizacijoms, pirmoj eilėj pajėgioms akademinių asmenų grupėms reikia išugdyti tamprius, idėjinius ryšius su dviem Europoje gimusiais ir subrendusiais pasaulinės reikšmės politiniais sąjūdžiais. Tai Krikščionių demokratų ir Socialdemokratų partijos. Mūsų išeivijos intelektualinės pajėgos turi ypač pasiekti Krikščionių demokratų ir socialdemokratių sąjūdžių atgimimo proveržį. Suprantama, kad Maskvos simpatikų „socialinės“ srovės lietuviams yra nepriimtinos ir pavojingos.

Ranka rankon

Lietuviškojo jaunimo, ateitininkų ir skautų organizacijų, idėjinis nuoseklumas skatina prabusti iš apolitiškumo miego ir nukreipti jaunimo intelektualinį srautą ugdyti krikščioniškąsias politines jėgas, pirmoj eilėj užtikrinant Lietuvių krikščionių demokratų partijos atgimimą ir augimą. Bet tuo anaipol neneigtina, bet kartu ir ugdytina, Lietuvių socialdemokratų politinė jėga. Akivaizdu, kad merdinčios apolitiškume ateitininkų ir skautų organizacijos kažkaip yra pavirtusios ir *ideologiniu konglomeratu*. Būdinga, kad dalis ateitininkijos, juo labiau skautijos, neigia krikščioniškąsias gyvenimo normas, net didžiuojasi neidami į bažnyčią (G. Reinytė-Petkuvienė, Draugas, 1985, Nr. 159) ir pan. Šita studentų ir akademikų dalis kaip tik

ir galėtų tapti baze taip svarbios lietuvių socialdemokratų europinės politinės srovės atgimimui. Žinoma, tik tuo atveju, jei toji srovė augtų pagal Vakarų Europos demokratines tradicijas ir atmestų Maskvos socialkolonizmą, kaip tautų pavergimo įrankį.

Taigi, lietuviams yra lygiai svarbu giliai pažinti Europos šalių Krikščionių demokratų ir Socialdemokratų partijų dabartinę politiką ir ideologiją. Pokarinė minėtų partijų patirtis, vadovaujant vyriausybėms ar veikiant opozicijoje, yra ypač vertinga. Abiejų partijų įtaka pasaulyje didžiulė, jų veiklos pobūdis tarptautinis ir palankus Pabaltijo valstybių bylai. Tad nuoseklu, kad lietuvių išeivijos vidurinioji ir jaunesnioji karta, jos pagrindinės organizacijos, derindamos Pabaltijo valstybių bylos reikalus su JAV, Kanados ir kitų palankių kraštų užsienio politika, turi įžiebtį Krikščionių demokratų ir Socialdemokratų politinio pobūdžio sąjūdžių atgimimą savųjų organizacijų gelmėse.

Bendram reikalui

O kaip su Lietuvių fronto bičiuliais? Jų nemažas skaičius pastoviai įsikūręs Europoje, kai kurie ir JAV bičiuliai laikas nuo laiko joje lankosi. Tad bičiuliams taip pat privalu, be atvangos, plėsti ir gilinti ryšius su Vakarų Europos šalių politikais. Klausimas, kieno vardu jie gali kalbėti? Kiekvienas rimtas Europos politikas gali paklausti, kas tie Lietuvių fronto bičiuliai ir ką jie atstovauja? Tektų

prisistatyti, kad LFB yra uoliausi 1941 sukilimo laikinosios vyriausybės principų gynėjai, beveik krikščionys demokratai, bet nevisai: atskilęs jų pažangusis sparnas, pažangesnis už tuos krikščionis demokratų, kurie 1922 ir vėliau kumečiams ir savanoriams valstybės kūrėjams išdalino dvarus. Po tokio arba panašaus prisistatymo kuriam nors Europos politikui yra galimybė, kad gali įvykti ir rimtas politinis pokalbis. Iš jo greičiausiai paaiškėtų, kad vis dėlto lietuvių krikščioniškosios srovės Vakarų Europos daugpartinės demokratijos šalyse dabar gal efektyviausia būtų kalbėti Lietuvių krikščionių demokratų vardu. Tad ar nebūtų racionalu Lietuvių fronto bičiuliams įsteigti *europinės politikos komisiją* ir kartu su tokia pat Lietuvių krikščionių demokratų sąjungos komisija paruošti subordinuotą Vlike bendrą europinės politikos liniją ir veiksmų programą.

Neseniai LFB vadovai buvo sukvieta gana gausų jaunimo pasitarimą, siekiant juos įtraukti į savo politinių pastangų darbus ir tęstinumą. Pagal to Čikagoje įvykusio jaunimo pasitarimo dalyvių pažadus, rezultatai atrodo pusėtinai patenkinami, bet konkreti parama dar neišryškėjo, nors keletas jų jau dalyvauja kai kurių kitų sąjūdžių politinėje veikloje. Ar tai blogai? Juk bendras reikalas laimėjo. Neabejotina, kad *altruizmo lydimą LFB iniciatyva* gali susilaukti didelio atsako ir atpildo. Mūsų visų uždavinys — skatinti dainomis ir tautiniu šokių išpuošta jaunystę palaispniui

jungtis į pozityvius politinius sąjūdžius.

Maskvos užmačios ir mūsų atsparumas

Dar nepriklausomybės laikais įsitvirtinusios senosios apolitiškos pažiūros šalininkai turi gerai žinoti, kad dešimtmečiais užsitęsusi išeivijos jaunimo politiškai beveidė ideologija *teoriškai* (pabrėžiu: *teoriškai*) atitinka Maskvos marksizmo dogmos siekiams. Priešas, kaip grybšis ant akmens, laikinai pasitenkina ir tuo! O pagal tą pavergimo dogmą vienos vienintelės diktatūrinės partijos klika *valdo ir vadovauja* partinių ir prievartos nužmogintų nepartinių „blokui“. Kasmet vis skelbiami skirtingo lygmens „rinkimai“, ir vis skardenamasi, kad rinkimus laimėjo kompartijos ir nepartinių „blokas“ visu 99,9% (!). Taip ši klika *primeta* atseit „daugumos“ valdžią pavergtoje tėvynėje. Sudėtingais svertais tų pačių tikslų Maskva tyliai siekia visose išeivijose ir matyt neveltui.

Praktiškai, gerai organizuota lietuvių išeivija, jos politinės srovės, nesutinka su tokio Lietuvai brutaliai primesto „bloko“ valdžia ir pačiai išeivijai peršamo tokio pat „bloko“ paslaugomis. Bet šiems priešo siekiams kiekviena sekanti išeivijos karta vis mažiau priešinasi. Tuo tarpu Maskvos diriguojama neva oficiali Vilniaus ideologija nieko geresnio negali ir norėti. Maskva kol kas pilnai patenkinta tam tikrų išeivijos sluoksnių tokiomis pastangomis, kuriomis siekiama pakeisti

lietuvių išeivių politines organizacijas, ypač Vliką ir jo ideologinius sąjūdžius, kažkokia ideologiškai beveide viską apimančia organizacine sistema. Joje siekiama sutelkti vienose rankose visus kultūros barus ir visą veiklą, kuri pajėgia priešintis slogiai Maskvos priespaudai. Tačiau tik *dvipolė išeivijos organizacijų sąrangą*, būtent, laimingas Vliko ir PLB derinys, kad ir sukėlęs laikinų augimo rūpesčių, visiems užtikrina galimybę Vliko santalkoje paveikiai kovoti su Maskva. Toks derinys niekam neužkerta kelio atsargiai ieškoti ryšio su pavergtos tautos kūrybiniu genijumi PLB, kraštų LB ar net Vliką sudarančių grupių bazėje.

Maskvos inspiracijos sunaikinti tokią dvipolę Vliko ir PLB organizacinę sąrangą tik labai retai pasirodo viešai. Tačiau įsidėmėtina ir būdinga, kad visai neseniai Maskvos „Rodinos“ „Gimtajame krašte“, pagal KGB užduotis rašantieji pseudonimai davė išeiviams aiškias direktyvas burtis į „reikalautė reikalaujančius protingos organizacijos švietimo ir kultūros barus“ (J. Šakinis, Vliką į pensiją?, *Gimtasis kraštas*, 1985. VI.20). Ten pat, nuolatos išeivijos dirigavimu užsiėmęs

Liaučka netrukus (Nr. 31) „angelišku tyrumu“, pagal išeivijos spaudą, rašo apie Vliko „nekompetentingumą“, apie jo egzistavimo „beprasmiškumą“. Sekančiame numeryje (Nr. 32) Šakinis advokatauja „nedrąsiai kimbančiam“ kultūros dirvonus jaunimui būtina nusikratyti „senoliškos globos“ (anaiptol neliesti politikos!). Tai kerintys pamokinimai, kai kam — nurodymai. Tuo pat laiku kai kurioje išeivijos spaudoje ir paskaitose pasigirdo palankūs minėtiems pamokinimams atgarsiai (!).

Jeigu dar prisiminsime, kad emigruojančius iš okupuotos tėvynės lietuvius, KGB įkyriai prievartauja pasižadėti nedalyvauti tautinės išeivijos politinėje veikloje, tai plačiau kalbėti apie tų visų subtilių Maskvos užmačių klastą ir apie mūsų neatsargumus ir neapdairumą jau nėra reikalo. Nebent tik pažymėtina, kad nedera išardyti savojo paveldėjimo pasaulį išeivijoje pagal „Internacionalo“ rekomendacijas. Reikia patobulinti tik funkcinį ryšių detales. Esamos, kad ir peikiamos, pagrindinės organizacijos yra nieku dėtos. Yra tik blogi sėjančių ir suklaidintų žmonių. Susimąstykime.

XXXIII-čioji Europos lietuviškųjų studijų savaitė, kurią bičiuliai rengia drauge su kitomis organizacijomis, šią vasarą bus Salzburge, Austrijoje, liepos 26—rugpjūčio 3. Parinktos stovyklavietės adresas: Bildungshaus, Ernst Greinstr. 14, Salzburg - Aigen, 5026, Austria.

DVIGUBAS EVIDENCIJOS DĖSNIS

išeivijos bendravime su Lietuvos lietuviais

JUOZAS KOJELIS

Filosofas ir klasikinis filologas Vladimiras Šilkarskis, Vytauto Didžiojo ir Vilniaus u-tų profesorius, savo paskaitose apie „Ilijadą“ naudojo „dvigubos evidencijos dėsnio“ terminą. „Dviguba evidencija“ Šilkarskis vadino Homero naudojamą Trojos karo vaizdavimo būdą. Iš vienos pusės, patys graikai ir trojėnai į karo įvykius prie Trojos sienų žiūrėjo ir juos matė kaip natūraliai besivystančią karo eigą. Tačiau iš tikrųjų Trojos karo drama vyksta ne tik prie Trojos miesto sienų. „Ilijados“ epo autorius skaitytojui parodo ir kitą tikrovinę pusę: Olimpo kalną su Olimpo dievais. Čia daromi *tikrieji* karo įvykių eigą lemia sprendimai. Bet gi kovoja graikai ir trojiečiai tos antrosios plotmės nemato. Jiems atrodo, kad sėkmės ir nesėkmės yra jų pačių pastangų, drąsos ir strategijos išdavos.

Koks ryšys yra tarp Trojos karo ir išeivijos bendravimo su Lietuvos lietuviais? Ryšys yra. Tiesa, Lietuva nėra apgulta, bet priešo pavergta. Apgulti ir laisvieji lietuviai. Priešas siekia eliminuoti laisvuosius, kurie yra išvengę jų fizinės kontrolės. Pradžioje jie bandė fiziškai paimti laisvuosius baltus į savo rankas, o tam nepasisėkus, pasiūlė iš paviršiaus labai patrauklią „kultūrinių ryšių“ idėją. Ta pati

strategijos kaita vyko santykiuose ir su kitomis į tremtį pasitraukusiomis tautinėmis grupėmis. Tačiau visose tos strategijos fazėse, išskyrus pirmąją, kalbant apie lietuvius tremtinius, buvo gundoma patriotiniu masalu: buvo bandoma sukelti įspūdį, kad anksčiau „grįžimas į tėvynę“ ir vėliau „kultūrinių ryšių su kraštu“ palaikymas neš palaimą Lietuvai, Lietuvos žmonėms, lietuvių kultūrai ir pačiai išeivijai. Taip pat buvo vaizduojama, kad visa ta iniciatyva ateinanti iš pačių lietuvių Lietuvoje. Tikrovėje gi visa iniciatyva pradėta ir strategija buvo ir tebėra vystoma *sovietiniame Olimpe*, Maskvoje, specialiame KGB skyriuje.

Sekant ir analizuojant Lietuvos gyvenimo ir santykių su išeivija raidą, nesunku pastebėti jos paralelizmą su estų ir latvių raida: naudojama ta pati terminologija, tą pačią reikšmę turinčių organizacijų ir laikraščių pavadinimai, net knygos turi tuos pačius užvardijimus. Akcijos, nukreiptos į baltų išeiviją, pasikeitimai vyko maždaug tuo pačiu laiku. Anos pusės į mus taikomi argumentai lygiai tokie patys.

Net labai giminingo mentaliteto žmonės, veikdami atskirai, tokio uniformizmo negalėtų pasiekti. Šalia to loginio argumento, akivaiz-

džiai maskvinio Olimpo paslaptis atidengė sovietinės strategijos jų Olimpe ekspertas, 1978 m. rugsėjo mėnesį į Vakarus pasitraukęs latvis *Imants Lešinskis* (neseniai miręs), kuris buvo tų sprendimų centre: aštuonerius metus išėivijai taikomo latvių „Dzimtenes Balss“ redaktorius, šešerius metus — „Kultūrinių ryšių su užsienio latviais“ draugijos pirmininkas, šešerius metus KGB agentas Jungtinėse Tautose, veikdamas Jungtinių Tautų sekretoriato kontrolieriaus oficialiose pareigose. Tuo klausimu jo išsami apžvalga paskelbta „*Baltic Forum*“ žurnalo 1985 rudens numeryje pavadinimu: „Cultural Relations or Ethnic Espionage: an Insider's View“.

Ryšių fazės

Lešinskis dėsto, kad sovietų „ryšiai“ su tautiečiais Vakaruose prasidėjo nuo pirmųjų dienų, karui pasibaigus. Tie ryšiai turėjo kelias fazes:

1. Tuoj po karo buvo siekiama prievartinio grąžinimo, remiantis Jaltaje padarytais susitarimais. Laimė, alijantai nepripažino Baltijos valstybių inkorporavimo į Sovietų Sąjungą, baltų pabėgėlių nelaikė Sovietų Sąjungos piliečiais ir jų prievarta negrąžino.

2. Nepasisekus išgauti alijantų pritarimo prievartiniam grąžinimui, pradėta akcija „už grąžimą į tėvynę“. Sovietų agentai Europoje važinėjo po stovyklas, įtikinėdami pabėgėlius grįžti. Ši akcija turėjo dalinį pasisėkimą.

Mirus Stalinui 1953, sovietai iš

izoliacijos pajudėjo į tarptautinių santykių areną. Siekdami pasitikėjimo ir pripažinimo, 1955 sovietai pabėgėliams paskelbė amnestiją už karo meto nusikaltimus. Amnestija nelietė tik vad. „didžiųjų nusikaltėlių“. Rytų Berlyne veikė karinio sovietų saugumo įstaiga „Komitetas už grąžimą į tėvynę“, įsikūrusi garsiojoje Unter der Linden alėjoje. Lešinskis vardais ir pavardėmis nurodo asmenis, kurie tą akciją vedė. Rytų Berlyne buvo pradėta leisti išėivijai skirti laikraščiai: latvių „Dzimtenes Balss“ (lietuvių pradžioje „Už grąžimą į tėvynę“, vėliau „Tėvynės balsas“, o nuo 1967 — „Gimtasias kraštas“; estų „Kodumaa“).

3. Tai akcijai neturint didesnio pasisėkimo, „Komitetas už grąžimą į tėvynę“ 1961 buvo perkrikštytas į „Komitetas už grąžimą į tėvynę ir kultūrinius ryšius su tautiečiais užsienyje“.

4. Apie 1964 m. komiteto centras iš Rytų Berlyno perkeltas į Maskvą ir iš komiteto pavadinimo išimta dalis „už grąžimą į tėvynę“ ir palikti tik „kultūriniai ryšiai“. Rytų Berlyne palikta komiteto filialė, o skyriai įkurti Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje, Ukrainoje, Gudijoje ir Kardinų autonominėje respublikoje. Iš „kultūrinių ryšių“ komitetų palengva pasitraukė karinės žvalgybos žmonės ir atėjo civiliai KGB specialistai. Tik Vilniuje užsiliuko iki šiol gen. Pranas Petronis.

Tiksłai ir taktika

Imants Lešinskis, kuris sakosi KGB tarnyboje praleidęs 22 metus,

teigia, kad „kultūrinių ryšių“ ofenzyva sovietai siekia užsienio tautinėse grupėse *susilpninti priešišumą sovietinei sistemai*, įvestai jų kilmės kraštuose, ir siūlomus „kultūrinius ryšius“ priimti už tikrą pinigą. KGB iš tikro nesitiki tremtinius ir emigrantus perauklėti į komunistus. Laimėjimu laikoma ir tai, jei dezinformacijos dėka pasiseka ką nors palenkti į prosovietinę pusę arba bent neutralizuoti. „KGB, kas liečia operacijas kituose kraštuose, pirmiausia yra žinių rinkimo agentūra... Tikroji KGB užduotis yra Vakarų visuomenę ne perauklėti, bet ją infiltruoti. Šiuo metu emigrantų bendruomenės jau yra tapę Vakarų visuomenių integraline dalimi“.

Visą „kultūrinių ryšių“ su tėvynėmis programą planuoja ir kontroliuoja KGB. Latvių, lietuvių, estų, gudų kalbomis leidžiami išeivijai skirti laikraščiai pumpuote pumpuoja dezinformaciją apie būklę kraštuose ir išeivijoje. Kalbėdamas apie „Dzimtenes Balss“, Lešinskis sako, kad gyvenimas Latvijoje vaizduojamas rožinėmis spalvomis, o išeivijoje — juodomis. *Atskiri žmonės puolami dėl vad. „karo meto nusikaltimų“*, ir Lešinskis pasakoja, kokiū būdu ta kaltinamoji medžiaga organizuojama. Kaip „Dzimtenes Balss“ lygiai taip pat sukirpti estų „Kodumaa“ (Gimtasias kraštas) ir lietuvių „Gimtasias kraštas“. Ši spauda siekia suardyti išeivių bendruomenių moralę, kad būklę okupuojuose Baltijos valstybėse priimtų kaip nepakeičiamą faktą. Pėdų

sumaišymui, tarp kitų leidinių, vien Vakarų Vokietijoje leidžiami KGB kontroliuojami žurnalai — latviškai „Daugava“, lietuviškai „Nemuno kraštas“. Nostalgijai sukelti, KGB parinko Latvijos ir Lietuvos didžiųjų upių vardus.

Didelį dėmesį KGB teikia jaunajai kartai: kai šioje pusėje spaudoje pasirodo baigusio aukštąjį mokslą pavardė, ten tuoj įtraukiama į kartoteką; kai šioje pusėje iškyla kairesnė, prieš establišmentą pasiūšiusi grupė, tuoj iš ten pasirūpinama užmegzti ryšius. Paraleliai vedami latvistikos kursai Rygoje ir lituanistiniais Vilniuje. Programoje komunizmas tiesiogiai nepumpuojamas: mokoma kalbos, tautinių šokių, dainų, ekskursuojama. Lančkos „ministerijos“, laikraščių redakcijos, „kultūrinių ryšių“ su išeivija įstaigos, pavyzdiniai kolchozai ir t.t. Taip pat kiekvienam dalyviui užvedama kartoteka, surašoma charakteristika. Sovietų sistema dirba kantriai ir ištvėringai. Kad surastų unciją „vertingo metalo“, anot Lešinskio, išsijojama tonos žemių. „Ryšių su užsienio tautiečiais“ patikimumui sutvirtinti, KGB išryškėjusius komunistus pakeičia naujais, tautoje populiarumu besinaudojančiais žmonėmis.

Liūtas Mockūnas tuo pačiu klausimu

Tame pačiame „Baltic Forum“ numeryje tą pačią problemą nagrinėja lietuvis *Liūtas Mockūnas*, vienas iš „Akiračių“ redaktorių. Jo

straipsnis pavadintas „The Dynamics of Lithuanian Emigre-Relations“ („Lietuvių emigracijos ir krašto santykių vystymąsi veikiančios jėgos“). Iš Lešinskio pavadėmis, datomis ir įvykiais dokumentuoto straipsnio aišku, kad pagrindinė veikiančioji jėga yra KGB. Mockūnas savo straipsnyje apie tai nė žodeliu neužsimena, tarsi sovietinio Olimpo, kuriame bandoma lemti išeivijos tautinės dvasios linkmė, visai nebūtų. Jis tai labai komplikuotai ir praktiškiems sprendimams sunkiai pasiduodančiai problemai *suranda lengvą atsakymą*. Pirmiausiai jis visą išeiviją suskirsto į dvi bendravimo su kraštu klausimu prieštaraujančias ar net kovojančias stovyklas: vieni už artimus ryšius su kraštu, antri — prieš. Pirmoje grupėje išvardija laikraščius — „Vienybė“, „Aki-račius“ ir „Metmenis“, Santaros-Šviesos organizaciją, antroje — nurodo į „Naujienas“ ir į Vliką bei Altą. Darydamas apibendrinimus, Mockūnas su pirmąja grupe riša jaunesniąją generaciją, su antrąja — visus kitus laikraščius (išskyrus komunistų spaudą) ir vyresniąją generaciją.

Čia labai įdomu pastebėti, kad brooklyniskė „Vienybė“ „ryšių su kraštu“ klausimu visą laiką bandė šlietis prie santariečių-šviesiečių, o šie šalinosi nuo jos dėl „Lietuvos laisvės siekiui priešiškos bei provokuojančios laikysenos“ (K. Druga, „Metmenys“ nr. 6). Net pats Mockūnas nurodo Vytauto Kavolio kritišką pasisakymą dėl „Vieny-

bės“ vengimo Lietuvos nepriklausomybės klausimo (Baltic Forum, 54 p.). Šviesiečių-santariečių nusi-statymą „Vienybės“ atžvilgiu šeštos dekados pabaigoje išreiškė Algimantas Gureckas, vienas iš „Santaros“ steigėjų. (Šiuo metu atrodo, kad Gureckas nuo santariečių-šviesiečių ir jų spaudos yra nutolęs). Laiške „Į Laisvę“ žurnalo redakcijai 1968 m. 42 nr-je jis tarp kitko sako: šviesiečių-santariečių ir „Vienybės“ „skirtumai yra esminiai. Nesileisdamas juos čia analizuoti, noriu tik pažymėti, kad Lietuvos nepriklausomybės tikslo mes neatsisakėm ir, kiek emigracijos uždavinius bei pastangas, to tikslo siekiant, iš vis galima vadinti kova, iš jos fronto nedežertyravom“. Taigi, šeštoje dekadėje santariečiai-šviesiečiai atsiribojo nuo „Vienybės“ dėl „Lietuvos laisvės siekiui priešiškos bei provokuojančios laikysenos“, gi aštuntos dekadės viduryje Liūtas Mockūnas tos organizacijos vardu su „Vienybės“ linija pilnai identifikuojausi.

Savo straipsnyje Mockūnas peržvelgia visą „ryšių su kraštu“ evoliuciją, kuri atskiromis fazėmis paraleliai vystosi su latviais, kaip ją pavaizdavo Lešinskis, tik tuo skirtumu, kad Mockūnas Maskvos ir KGB rolės nemato ir net neprileidžia, kad tokia būtų.

Mockūnas savo straipsnį „Baltic Forum“ žurnale baigia tokiom išvadom: „Pradedant šeštosios dekadės pradžia, santykiai tarp II Pasaulinio karo emigrantų ir Lietuvos pasistūmėjo toli. Daug kas

pasiekta, kai kas dar reikia padaryti. Tolimesnių santykių vystymuisi kliūtys šioje pusėje beveik pradingo. Inicijatyvą dabar turi parodyti sovietiniai lietuviai. Kokią kryptį jie pasirinks, priklausys nuo tokių paviršiaus nieko neturinčių priežasčių, k.t. vietų Vilniaus viešbučiuose, Lietuvos situacijos varžomoje karinėje zonoje, nuolatinų *konjunktūros* svyravimų ir, virš visko, nuo Amerikos ir Sovietų Sąjungos santykių”.

Bendravimas be iliuzijų

Liūtas Mockūnas savo straipsnyje pateikia keletą teisingų faktų ir nurodo konfliktų „ryšių su kraštu“ vystymosi istorijoje, nors kai kurie jų galėtų būti kiek kitaip interpretuojami. Teisingas straipsnio autoriaus teigimas, kad tremties išeivijos visuomenėje vieni be dvejojimo priėmė „Tėviškės“ draugijos siūlomus „kultūrinius ryšius“, kiti bet kokių ryšių kratėsi. Jo nurodyta spauda ir organizacijos aplamai tinka į jo aptartas pozicijas. Tačiau jis daro principinę klaidą, norėdamas įtikinti, kad visa lietuvių išeivija skilo pagal jo nurodytą plyšį. Didelė dalis tautinę atsakomybę jaučiančios ir tremties misijos nepraradusios išeivijos atmetė abiejų savo tarpe besipešančių sparnų tezes ir *paliko ištikima Lietuvos laisvės idealui*, kuris reikalavo ryšių su savo tauta, bet tokių ryšių, kurie nepadėtų įteisinti sovietų okupacijos ir aneksijos. Ir čia galvoje turima ne tiek formalų įteisinimą, bet okupacijos pripažinimą mūsų pačių

sąmonėje su visomis iš to išplaukiančiomis faktiškoms konsekvencijomis.

Lietuvių Fronto bičiuliai nuo pat pradžios tokią poziciją užėmė ir jos tebesilaiko šiandien. Jie tai pavadinu *rezistenciniu bendravimu su kraštu*. Šio sąjūdžio žurnalo „Į Laisvę“ vedamieji reiškė oficialų sąjūdžio nusistatymą tuo klausimu. Štai kelios citatos:

1967 kovo mėn. nr.-je rašoma: „Bet koks bendradarbiavimas su Lietuvos pavergėju pagal jo nustatas taisykles reiškia apriorinį apsisprendimą kapituliuoti. Priešas tai žino ir to nori... Iš tikrųjų, kultūrinis ir kitoks bendravimas ir bendradarbiavimas su savo tauta reikalingas, net būtinas, kaip valgymas ar gėrimas. Net dar daugiau — politinis dialogas ir su pavergėju. Tačiau kultūriniam bendradarbiavimui reikia tinkamų sąlygų, politiniam dialogui — tinkamo forumo”.

Iš 1970 gruodžio mėn. nr.: „Lietuvių Fronto bičiųlių nusistatymas bendravimo su tauta klausimu yra aiškus, tvirtas ir nesi-keičias nuo Lietuvių Fronto egzistavimo pradžios: IŠTIKIMAI ESAME SOLIDARŪS SU LIETUVIŲ TAUTA. Norint išlaikyti solidarumą, reikia jausti tikrąjį tautos pulsą. Todėl sąlyčiai su tauta yra ne tik leistini, bet ir būtini. Iš antros pusės, negalima naiviai galvoti, kad paėmus okupanto ranką, būsią galima pajusti lietuvių tautos širdies plakimą. Gi darant skirtumą tarp okupanto ruso ir okupuoto lietuvio, negalima neprileisti, kad

okupanto tarnyboje nebūtų ir lietuvių. Nedidelė paguoda, kad jie tai daro iš prievartos, o ne savanoriškai”.

Iš 1973 rugsėjo mėn. nr.: „Okupanto planuose ‚kultūrinis bendradarbiavimas‘ turi tarnauti okupacijos įteisinimui. Ir štai kodėl iševijojos ryšių su tauta klausimas yra kritiškai jautrus. Jį praktiškai sprendžiant, iškyla du pavojai: kovos prieš okupaciją vardu galima pradėti kovoti prieš brolių lietuvių, gi iš antros pusės, kovą prieš okupaciją imti vadinti kova prieš savo tautą. Tos klaidos pastebimos abejuose mūsų visuomenės ekstremistiniuose sparnuose”.

Dar iš 1979 gruodžio mėn. nr.: „Esame viena tauta šioje ir anoje geležinės uždangos pusėje, tačiau tik tiek, kiek tas vienumas yra paludytas tų pačių tautinių tikslų, tos

pačios kūrybos, tų pačių pastangų ir darbų”.

Spręsti bendravimo su kraštu klausimą, taip kaip jį pateikė angliškai kalbančiam pasauliui Liūtas Mockūnas, yra neatsakinga. Jei neatsakingumu laikysime vienos pusės kovą, pvz., prieš vadovėlių „Tėvų nameliai brangūs“, apie ką savo straipsnyje Mockūnas kalba, tai dar labiau neatsakomą *nutylėti rezistenciją* prieš okupaciją Lietuvoje su Helsinkio susitarimams sekti ir Tikinčiųjų teisėms ginti komitetais, Katalikų Bažnyčia, politiniais kaliniais ir su gausia pagrindžio laisvąja spauda, ką Mockūnas daro, ar „Akiračiuose“ pirmajame puslapyje paskelbti redakcinį straipsnį, teigiantį, kad Lietuvos istorijoje buvę tik du dideli žmonės — *Vytautas Didysis ir Antanas Sniečkus*, Sniečkus, nuo kurio

Juozas Kojelis skaito paskaitą „Dvigubas evidencijos dėsnis“. Sėdi moderatorius Rimtautas Dabšys ir koreferentė dr. Jūratė Izokaitytė.

„didybės“ į tremtį pasitraukė jo paties motina, kuris vadovavo visoms lietuvių deportacijoms į Sibirą, kuris kartu su Maskvos emisaru Michail Suslovu naikino Lietuvos laisvės kovotojus ir kurį jo augintinis Aleksandras Štomas pavadino didesniu nusikaltėliu lietuvių tautai už patį Suslovą. Nei Santara-Šviesa, ir nė vienas iš „Akiračių“ redaktorių iki šiol nuo to pareiškimo nėra atsiriboję ar kaip kitaip pabandę tą teigimą paaiškinti.

„Sovietiniai lietuviai“

Grįžkime trumpai prie Liūto Mockūno svarstymų išvadų. Jis sako, kad „tolimesnių santykių vystymui kliūtys (tarp II Pasaulinio karo emigrantų ir Lietuvos) šioje pusėje beveik pradingo. Iniciatyvą dabar turi parodyti *sovietiniai lietuviai*“ (pabraukta JK).

Kaip tai suprasti? Ar Mockūnas „sovietiniais lietuviais“ laiko pavergtą lietuvių tautą, ar saujelę Maskvai patsidavusių išdavikų? Tomas Venclova yra teigęs, kad Maskvai patsidavusių lietuvių esąs labai mažas nuošimtis, ir nuo jų jam tekę iš Lietuvos bėgti. Kokiu būdu „sovietiniai lietuviai“ gali pašalinti kliūtis tolimesniam santykių vystymuisi? Juk iš tikro tarp II Pasaulinio karo tremtinių ir okupuotos Lietuvos lietuvių ta kliūtimi buvo ir tebėra Maskva ir jai tarnaujanti „sovietiniai lietuviai“. Tik reikia labai abejoti, kad jie būtų tokie galingi, kad be Maskvos sutikimo patys galėtų pasirinkti bendravimo

ar bendradarbiavimo kryptį. Mockūnas teigia, kad vad. „krypties pasirinkimą“ „sovietiniams lietuviams“ riboja tokie veiksniai, kaip Vilniuje viešbučių trūkumas, Lietuvos laikymas karinėje zonoje, *konjunktūros* svyravimai ir Amerikos-Sovietų Sąjungos santykiai. Bet ar taip? Ar tuo galinguoju veiksmu nėra pati Maskva? Juk jei „sovietiniams lietuviams“ lietuviškąją misiją vykdyti kliūdo nuo jų pačių nepriklausančios sąlygos, kurias nurodo Mockūnas, tai „sovietiniai lietuviai“ galėtų pasirinkti kryptį, kur tos sąlygos neegzistuoja — būtent *pasukti į rytus* pas Gudijos ir Sibiro lietuvius: ten siųsti lietuvių kalbos mokytojus, dainininkus, rašytojus, menininkus, iš ten į lituanistinius kursus Vilniuje atsivežti studentų. Bet mes žinome, kad jie to padaryti negali, net jei norėtų, mat Maskva yra pagrindinė „kultūrinių ryšių“ krypties lėmėja. Dar būtų vienas būdas, kuriuo gal okupuotos Lietuvos rašytojai galėtų paliudyti savo ištikimybę Lietuvos laisvei, — tai surasti kelius į laisvąją pagrindžio spaudą. Bet jų čia nejūsti. Netenka tad abejoti, kad išvykose į laisvąjį pasaulį jie vykdo KGB pavestą misiją.

Mockūnas, darydamas savo prielaidas, skleidžia Lietuvos reikalui žalingą dezorientaciją angliškai kalbančiame pasaulyje.

Šiuos svarstymus baikime vėl Trojos karo epizodu. Kaip žinome, Trojos paimti graikai jėga neįstengė. Ir medinis arklys į Trojos miestą pats nebūtų įėjęs. Dezorien-

1984—1985 LFB Centro valdyba. Iš kairės stovi: Stasys Džiugas, Vladas Sinkus. Sėdi: Juozas Baužys, pirm. Bronius Nainys, Česlovas Grincevičius. Nuotr. J. B.

tacijos dėka, kad arklys esąs pastatytas deivės Atenos garbei, patys trojiečiai išgriovė Trojos miesto sieną ir savo jėgomis arkli įvilko į miestą. Kas atsitiko, žinome.

„Palyginimas nėra įrodymas“, sako prancūzų priežodis. Ir iš tikro, Trojos arklio pavyzdžiu spręsti komplikuoją ryšių su kraštu problemą būtų neatsakinga. Juk sovietiniame arklyje gali būti paslėpti kariai ne tik su maskvinėmis, bet ir su lietuviškomis širdimis. Bet jei ir tokių nebūtų, visi čia atvykę ar atsiųsti turėtų būti priimami su *laisvo žmogaus atvirumu*, lietuviška meile, bet ir su rezistenciniu apdairumu. Net ištikimieji Maskvai, pabuvoję tarp laisvųjų žmonių, pakvėpavę laisvoje atmosferoje, bus paliesti nerimo, abejonių ir

Sovietijon parsiveš naujų atsakymų ieškančias širdis ir protus.

Pagrindinis pavojus išėivijai, — jei ji už tikrą pinigą priimtu Maskvos suplanuotus ir KGB kontroliuojamus „kultūrinius ryšius“. Yra faktas, kad toks pasitaikantis mūsiškių naivumas liūdina net kai kuriuos čia atvykstančius intelektualus, nekalbant apie aktyviąją rezistenciją Lietuvoje.

Sprendžiant ryšių su Lietuvos lietuviais klausimą, būtina išgirsti krašto rezistencijos balsą. Jeigu mes kartu su krašto rezistencija nešauksime, tai, poeto Henriko Nagio žodžiais, „Aukštaitijos, Suvalkų ir Žemaitijos žemės, Dzūkų ir Vilnijos laukai ir akmenys šauks“.

ŠVENTASIS, KARDINOLAS IR VILNIAUS ARKIVYSKUPIJA

BRONIUS NAINYS

Besirūpindami savo tautos likimu ir siekdami jai laisvės bei valstybinės nepriklausomybės, mes kovojame su tiems mūsų siekiams prieštaraujančiais, ieškome pagalbos pas jiems pritariančius, į savo pusę stengiamės palenkti neutralius arba iš viso tais mūsų reikalais nesidominčius. Dėl tų visų tikslų dažniausiai mes sutariame, tik retkarčiais išsiskiriame dėl metodų, nors ir tai daugiau dėl, galima sakyti, „politinių išskaičiavimų“ negu dėl tų metodų esmės. Visi iki vieno kovojame su dabartiniu okupantu-komunistine Sovietų Sąjunga, kovojome su nacių Vokietija, tvirtai prieštaravome lenkams, užgrobusiems mūsų sostinę ir trečdajį Lietuvos žemių. Ta mūsų kova su kitomis tautomis ir buvo, ir tebėra už mūsų tautos interesus. Kovodami nė vienas neabejojame, kad mums reikia laisvės ir kad reikia jos dabar, kad jai siekti laikas visada patogus, visada toks pat, ir uoliai dabojame, kad

laisvei atgauti nepražiopsotumėm nė menkiausios progos.

Tačiau kažkaip kitaip reikalai pradeda klostytis, kai tie mūsų laisvės siekiai garsiau pradeda skambėti Vatikano koridoriuose, reikšdami pageidavimą mums naudingesnio ar bent palankesnio sprendimo. Ir jau pasitaiko, kad dėl to mūsų nuomonės pradeda ryškiau ir aštriau išsiskirti. Prisimenu, kai tuoj po Antrojo pasaulinio karo pabaigos viena po kitos Vakarų valstybės pradėjo uždarinėti mūsų atstovybes. Kaip mokėdami, mes prieš tokius veiksmus protestavome. Neišsiskyrė mūsų nuomonės, kai visi garsiai reiškėm protestus prieš Brazilijos vyriausybę, uždarančią mūsų atstovybę, tačiau net gerokai pradėjome nesutarti dėl protestų Vatikanui, užsimojusiam nebepripažinti mūsų atstovybės. Kai vieni viešai prieš tokį Vatikano užmojų protestavom, tai kiti net piktokai skelbėm, kad prieš popiežiaus vadovaujamą valstybę protestuoti negalima.

Bronius Nainys, „Pasaulio lietuvių“ redaktorius, buvęs 1984-1985 LFB Centro valdybos pirmininku, šias savo mintis išdėstė Čikagos LFB sambūrio susirinkime, 1986 vasario 9.

Galima ar negalima? Į šį klausimą atsakymas gal ir nėra toks paprastas, nes *Vatikanas yra skirtinga valstybė*, nes jos vairuotojas popiežius yra kartu ir Vatikano valstybės ir Romos Katalikų

Bažnyčios vyriausia galva, nes Katalikų Bažnyčia yra paties Dievo kūrinys, o valstybė, nors ir Vatikano, yra pačių žmonių padarinys, todėl ir santykiavimas su Vatikanu pasidaro jau daug sudėtingesnis ir santykiautojams sudaro didesnę galvosūkį.

Patyrėme nuomonių išsiskyrimą maždaug prieš trisdešimt metų, gelbėdami nepriklausomos Lietuvos atstovybę Vatikane, atrodo, kad tokį pat nuomonių išsiskyrimą patirsime ir dabar, minėdami Lietuvos Krikšto 600 metų sukaktį. Duok, Dieve, kad tos mūsų nuomonės neišsiskirtų, o jeigu to ir negalėsime išvengti, tai bent pasistenkime išvengti jausmingų aštrumų, tas skirtingas nuomones svarstydami. Būtų geriau, jeigu visi sutartumėm, bet jeigu nesutarsim, tai pabandykim nesutarti kaip džentelmenai ir nebesusipeškim, nes tai mums nieko gero neduos.

600 metų nuo Lietuvos krikšto yra didelė, žymi, ryški ir labai svarbi sukaktis. Labai svarbu mums ją paminėti kaip galima iškilmingiau ir ruošti minėjimą taip, kad kas nors iš jo paliktų. Garsiai nuskambėjo anais metais įvykęs šv. Kazimiero minėjimas, tačiau jo palikimas, man atrodo, vis dėlto žymiai per kuklus. Nors ir labai garsiai skambėjo Vatikano varpai, net ir paties popiežiaus skambinami, tačiau jų aidas jau seniai dingo, išsisklaidė po platų pasaulį ir kažin kiek žmonių jį beprisimena. Ar norėtumėm, kad tai atsitiktų ir su Lietuvos krikšto sukaktuvėm? Manychiau, kad šiuo metu mums reikėtų *nebepasitenkinti tik aidu*, nors ir labai galingu, bet reikia ieškoti ir labai aiškaus, ryškaus ir kaip galima

svarbesnio palikimo. Realus ir naujdingo, kuriuo galėtų remtis ir Lietuvos Katalikų Bažnyčia, ir tos Bažnyčios labai stipri palaikytoja Europos rytuose lietuvių tauta. Ypač tokios atramos jai reikia dabar, kai ji neša sunkią okupanto priespaudos našta.

Nežinau, kaip Jūs, „I Laisvė“ skaitytojai, sutikssite ir kaip pažiūrėsite į čia mano paryškintas mintis, kaip jas priims ir daugumas lietuvių išeivijos, nes jos bus, gal ne visos, bet bent pora tikrai kontraversinių, dėl kurių jau ir dabar prasideda viešas nesutarimas. Tad reikšiu jas šiek tiek baimindamasis, bet ir galvodamas, kad bent šio tokio pritarimo susilauksiu. Taip pat priminsiu, kad jos nebus nė naujos, nes jos vienu ar kitu metu jau buvo skelbtos.

Romos Katalikų Bažnyčia, o kartu su ja ir Vatikano valstybė, kartu su savo nepaprastai išsilavinusia kardinolų, arkivyskupų bei vyskupų kolegija pasaulyje yra labiausiai įtakinga konfesija, o Vatikano valstybės diplomatija yra pati geriausia, turinti didžiulį autoritetą ir tarp įvairių religijų, ir tarp tautų. Todėl ir popiežiaus žodis yra labai svarus ir religijos — tiksliau Bažnyčios, — ir valstybės atžvilgiu. Svarus ir reikšmingas. Ypač svarus ir reikšmingas jis yra mūsų tautai, jeigu dar paremtas konkrečiu veiksmu. Tokiu veiksmu, kurį, mano supratimu, popiežius galėtų atlikti šios Lietuvos Krikšto sukakties minėjimo proga.

Pirmiausiai, lietuvių tautai galėtų jis duoti šventąjį. Atrodo, kad *arkivyskupo Jurgio Matulaičio* byla jau prie pabaigos. Tiktų mums siekti, kad ta

byla būtų paskubinta, užbaigta ir minėjimo metu Lietuvoje Vilniaus arkivyskupas Matulaitis būtų paskelbtas šventuoju ar palaimintuoju ir tokiam paskelbimui būtų numatyta tam tikra programa mūsų sostinėje Vilniuje. Tai tikrai būtų labai didelis ir reikšmingas įvykis, atkreipiantis viso pasaulio dėmesį. Ta proga lietuvių išseivija savo gyvenamų kraštų vyriausybėms galėtų priminti Lietuvos okupaciją ir labai garsiai pakartoti reikalavimą laisvės ir nepriklausomybės, kartu meldamasi į naują šventąjį užtarti mūsų tautą pas Viešpatį Dievą!

Taip pat jau seniai mes žinome ir nuolat kartojame, kad Lietuvai labai *ir labai reikia kardinolo*. Krikšto sukaktis būtų puikusia proga popiežiui tą seną lietuvių norą patenkinti. Kokios ypatingos kliūtys čia galėtų būti? Taip, gal jo ir nepripažintų okupantas, bent iš pradžių, bet ar Romos Katalikų Bažnyčios vyriausias Ganytojas, šv. Petro vietininkas žemėje turėtų nusilenkti okupantui? Gi okupuotos Lietuvos Bažnyčiai, o taip pat ir už tos Bažnyčios laisvę kovojančiai tautai kardinolo kepurė būtų labai stipri užuovėja. Kardinolo titulas visgi ne vyskupo ir ne arkivyskupo, ir okupantui jau būtų žymiai sunkiau jį stumdyti, nes jį būtų atkreiptos žymiai didesnės pasaulio akys, negu į vyskupą ar arkivyskupą. Kardinolo užnugary žymiai saugiau jaustųsi ir Lietuvos tikintieji, ir Bažnyčios vadovybė — vyskupai bei kunigai. Kardinolo kepurė matytųsi visame pasaulyje daug ryškiau, ir jo žodis nuskambėtų plačiau. Gi patys Lietuvos tikintieji, ypač aktyvūs

kovotojai už tikėjimo laisvę pasijustų atsižvelgti, bent morališkai atlyginti, taptų drąsesni ir garsesni. Tai padėtų visiems.

Turime mes ir dar vieną visiems lietuviams vieningą norą, tai Vilniaus arkivyskupijos prijungimą prie Lietuvos bažnytinės provincijos. Apie tai mes labai plačiai kalbame, — ir privačiai, ir viešai, ir jau pradėjome net už apykaklių kibtis. Įdomu, kad mes visi sutinkame, kad *Vilniaus arkivyskupija turi būti prijungta prie Lietuvos bažnytinės provincijos* ir jau seniai stengiamės paveikti popiežių, prašydami, kad jis taip padarytų, tačiau tokiai „auksinei“, bent aš taip manau, progai atėjus, mes kažkodėl pradėjom patys nuogąstauti ir aiškinti, kad dabar dar ne laikas, kad Vilniaus arkivyskupijos prijungimas yra politinis reikalas, o krikšto minėjimas religinis įvykis. JAV LB Krašto valdybos pirmininkui Gečui pasisakius už reikalavimą tą klausimą mūsų naudai išspręsti kaip tik dabar ir tą savo pasisakymą paskelbus viešai spaudoje, tuojau pat atsirado taip pat viešai skelbiama kita nuomonė, kad tokio reikalavimo kelti dabar nereikia, dabar ne laikas. Tą nuomonę skelbiantis straipsnis yra pasirašytas inicialais, ne pavarde, todėl ir neaišku, kieno ta nuomonė iš tikrųjų yra, tačiau neoficialiai žinios sako, kad tokia pažiūra esanti žymių lietuvių išseivijos dvasiškių.

Kodėl mes dabar vėl taip susigūžiam, kaip jau ne kartą susigūžėm santyki audami su Vatikanu. Jeigu jau mes visi sutinkam, kad Vilniaus arkivyskupija turi būti priskirta prie Lietuvos bažnytinės provincijos ir

tam tikslui siekti ieškomu progu, tai kodėl staiga nustojam ryžtis išnaudoti pačią geriausią progą — Krikšto sukakties minėjimą. Argi tas minėjimas iš tikrųjų tik religinis įvykis ir tėra? Ar tik religinis įvykis tebuvo ir pats Lietuvos krikštas? Yra rimtų duomenų manyti, kad tuo metu krikštas tebuvo išimtinai tik politinis įvykis. Juk krikštas į Lietuvą atėjo ne gyventojų supratimu ir jų įtikėjimu į Kristų, bet valdžios įsakymu. Krikštas atėjo valdovų valia, dargi svetimos įtakos spaudžiamų, bet ne gyventojų laisvu apsisprendimu. Tai yra istorijos faktai. Be to, kokia yra ir dabar Katalikų Bažnyčios veikla Lietuvoje? Ar ji tėra tik religinė? Net patys Katalikų Bažnyčios Kronikos leidėjai skelbia, kad *kova už tikėjimo laisvę kartu yra ir kova už tautos laisvę*, kad tautos ir tikėjimo laisvė yra tarp savęs glaudžiai surištos, susietos. Už tai Katalikų Bažnyčios Kronika iš liberalų net ir priekaištų susilaukia. Taip pat vargu ar galima dabar nustatyti tautos nusiteikimą šio minėjimo atžvilgiu? Man kažkaip atrodo, kad sukakties minėjimas turės labai daug ir *politinės reikšmės*. Gal net daugiau negu religinės, tai kodėl tuos du dalykus mums reikia skirti. Galima ir reikia skirti valstybę nuo Bažnyčios, bet ar galima ir ar būtinai reikia skirti religiją nuo politikos? Jeigu religiją jau būtinai reikia atskirti nuo politikos, tai panaikinkim krikščionių demokratų partijas, ne tik lietuvių, bet ir Vakarų Vokietijos, Italijos, Prancūzijos ir visas kitas. Sustabdykim ir lietuvių Fronto bičiulių sąjūdžio veiklą, nes ir joje yra puoselėjama pasaulėžiūrinė

politika.

Šitie mano čia pasiūlyti trys siekimai Lietuvos Krikšto minėjimo proga yra pagrindiniai, kurių mes turėtumėm siekti. Reikėtų taip pat neužmiršti ir dar poros reikaliukų. Tarp jų vienas būtų ir pagrindiniam minėjimui Lietuvoje vietovės parinkimas. Tikrai labai nesmagu buvo patirti, kad tam minėjimui parinktas Kaunas, bet ne Vilnius, ne mūsų sostinė, kur tas krikštas ir prasidėjo. Kas ir kodėl Vilniaus atsisakė ir minėjimą perkėlė į Kauną? Jeigu tai buvo padaryta okupanto įsakymu, tai turbūt būsim bejėgiai tokį įsakymą pakeisti. Bet jeigu tai priklausė nuo pačių tikinčiųjų vadovybės, tai reikia stengtis tokį sprendimą pakeisti ir pagrindinį minėjimą Lietuvoje *ruošti sostinėje Vilniuje*. Pasiteisinimas, kad Vilniuje nėra tokios didelės šventovės yra neįtikinantis. Kai tautą krikštijo, jokios šventovės tenai nebuvo (t.y. katalikiškos). Krikštijo būriais po atviru dangum. Po tuo pačiu dangum galime ir sukaktį paminėti. Ar jau Vilniuje nebėra nė vienos bažnyčios, supamos kokio nors šventoriaus, jeigu valdžia neleistų jo minėti kokiam nors parke?

Minėdami sukaktį, ar ko nors geresnio negalėtumėm pasiekti ir pačiame Vatikane? Nors Vatikanas Lietuvos aneksijos ir nepripažįsta, bet mūsų atstovybė tenai atrodo kaip koks pamestinukas. Ar nevertėtų siekti, kad jos padėtis būtų sustiprinta? Taip pat ar nevertėtų siekti teisės išėivijoje steigti lietuviškas parapijas, priklausančias tiesiog mūsų vyskupui ar vyskupams, bet ne vietos

arkivyskupijom, kad parapijų teises turėtų mūsų vienuolijos, kaip Jėzuitai, Marijonai, Putnamo seselės, Kazimierietės ir jų išlaikomose mokyklose būtų dėstoma ir lietuvių kalba...

Daugtaškis... Daugiau reikalavimų priskaičiuoti bent šiuo metu nebe noriu. Užtektų, jeigu pasisektų igyvendinti tik tuos čia mano iškeltus siekimus. Žinoma, kai kurie iš jų per daug kliūčių sutikti neturėtų, pvz., šventojo paskelbimas ar kardinolo paskyrimas. Vilniaus arkivyskupijos paskyrimas Lietuvos bažnytinei provincijai jau sunkesnis uždavinys. Ne mums, bet popiežiui. Žinome, kad popiežius yra lenkas ir savo tautą myli taip pat, kaip ir mes, lietuviai, Lietuvą. O koks gi lenkas lengva ranka į Vilnių numotų? Juk milijonai lenkų dar ir dabar garsiai šaukia už Vilniaus gražinimą Lenkijai. Priskyrimas Vilniaus arkidiecezijos Lietuvai Lenkijoje per daug populiarus nebūtų. Kažin ar daug lenkų popiežių už tai pagirtų? Gal tad dėl to ir mūsų vyresnieji dvasiškiai aiškina mums, kad krikšto proga to prašyti nereikia, nes popiežių galim pastatyti į *nepatogią padėtį*, kuris juk nori būti geras ir mums, ir lenkams. Bet jeigu popiežiui tai nepatogu daryti dabar, tai kada bus patogu? Juk lenkų nuomonės niekad nepasikeis. Tad ar mes sakydami, kad nereikalaukim iš popiežiaus tokio žingsnio daryti dabar, iš tikrųjų jam nesakome, kad tokio žingsnio jis iš viso nedarytų? Ar kartais ir Kauno pasirinkimas pagrindiniam minėjimui irgi nėra to paties „nepatogumo“ išdava? Jeigu susidarytų, sakykim, popiežiui

galimybė to minėjimo proga nuvykti į Lietuvą ir jame dalyvauti, ar jam patogu būtų prieš lenkus dalyvauti Vilniuje ir taip jį pripažinti Lietuvai, ar to viso išvengti ir dalyvauti minėjime Kaune? Sakome, kad šio minėjimo metu nesuplakim religijos su politika ir juodvi išskirkim, bet ar iš tikrųjų kažkas jų jau nėra suplakęs? Suplakęs mums nepageidaujama prasme?

Gera žinau ir suprantu, kad šios mintys yra stiprokai kontraversiškos, ir bus žmonių, gal dar ir nemažai, kurie joms griežtai nepritar, nes kaip jau pradžioje minėjau, santyčiau su Vatikanu, kuris kartu yra ir Bažnyčia, ir valstybė, dažnai susiduriam su painiais uždaviniais, kur kartu su logika ir ramiu mintijimu pinasi dar ir religiniai jausmai, kurie irgi turi ir logiką, ir protavimu grindžiamas tiesas. Tačiau esu įsitikinęs, kad tokie klausimai keltini ir viešai svarstyti, ieškant mums palankiausio sprendimo ir mūsų tikėjimo, ir mūsų tautos atžvilgiu. Krikšto sukaktis yra labai svarbus įvykis, kurį mums reikia rimtai minėti. Minėjimams sąlygos yra labai nepalankios: tauta okupuota, valstybė sunaikinta, išeivija išsisklaidžiusi, silpnėjanti. Bet visgi mes visi norėtumėm, kad minėjimas nebūtų vien tik garsus nuskambėjimas, nors ir paties Vatikano varpų, bet kad ir mums, ir tautai paliktų pačias ryškiausias bei prasmingiausias žymes. Mano manymu, jos būtų — *šventasis, kardinolas ir Vilniaus arkivyskupija*. Kodėl mums nesiekti? Nepasieksim? Nieko nebūsime pralaimėję.

„SUSUOMINTI“ RYTŲ EUROPA

Ciuriche šių metų pradžioje buvo įteikta europinė esė premija vengrui sociologui ir rašytojui Gyorgy Konradui. Jis laikomas šiuo metu Budapešto intelektualinės opozicijos įkvėpėju. Jis kalba švelniai, meistriškai valdo žodį, ironizuodamas ir sklaidydamas iliuzijas moka sužadinti viltį, mėgsta pasvajoti ir aštriu žvilgsniu perskrosti tikrovę.

Premijos įteikimo proga su Konradu kalbėjosi Ciuricho savaitraščio „Die Weltwoche“ bendradarbis Sebastian Speichas apie raidos galimybes Rytų Europoje. Konradas teigia, kad šiandieninė Vengrija, Čekoslovakija ir Lenkija ilgisi vadinamo „susuominimo“, tai yra, norėtų atsidurti Suomijos padėtyje. Vakariečiams toks noras atrodo ir juokingas, ir siaubingas, sakė šveicaras. O vengrams tai reikštų aukštesnę pakopą, atsakė Konradas. Be to, faktiška Suomijos padėtis ne tokia siaubinga. Suomija gerai demokratiškai tvarkosi, leidžia piliečiams naudotis plačiomis teisėmis, netgi turi ūkiškos naudos iš savo santykių su Sovietų Sąjunga. Rytų Europos valstybėms būtų visai nebloga tolimesnėje, o gal ir nelabai tolimoje ateityje, pasiekti daugiau visuomeninio įvairumo ir ypatingą geografinę

padėtį atitinkančio ūkinio bendradarbiavimo.

Jeigu tokį tikslą būtų galima pasiekti iki šio šimtmečio pabaigos, tai svarbiausias klausimas, Konrado nuomone, šis: ar tam užtektų krašto vidaus jėgų? Gal savomis jėgomis įmanoma tiktai dirvą parengti, o pageidaujamoji padėtis vėliau būtų tarptautinėmis sutartimis garantuota? „Suomiškoji“ padėtis reiškia ypatingus valstybės santykius su Sovietų Sąjunga. Ar Rytų Europos kraštai sugebėtų įsipareigoti niekad neveikti prieš gyvybinius Sovietų Sąjungos interesus, ne tik karinius, bet gal net ir ideologinius?

Konradas neabejoja, jog tai visiškai įmanoma karinėje srityje. Juk ir Austrija nesudaro jokios grėsmės Sovietų Sąjungai. Galima ir neutralumą garantuoti ir įsipareigoti turėti gerus kaimyninius santykius. Ideologiniuose dalykuose nereikia vienodos nuomonės. Be to, reikia pasižiūrėti, kaip pačioje Sovietų Sąjungoje ideologiniai reikalai dėstosi. Gal čia kaip tik Rytų Europos kraštai savo mažomis pamokomis galėtų didžiajam kaimynui padėti paspartinti prasidėjusį vyksmą. Geras pavyzdys — ūkio reformos Vengrijoje ir Kinijoje. Čia kyla klausimas: kaip

pajvairinti centralizuotą monolitinį ūkį? Sunku iš anksto atspėti, kokia dinamika slypi šioje raidoje. Tik tada, kai rusai bus padarę pirmąjį žingsnį, jie galės tinkamai suvokti, kokio antrojo žingsnio reikia. Vengrijoje tam reikėjo dviejų dešimtmečių. Rezultatai ne patys geriausi, bet vis dėlto priimtini, mano Konradas.

Tarkime, pasiūlė šveicaras korespondentas, kad Sovietų Sąjunga atsisako diktuoti Rytų Europai. Kas tada? Ar šių kraštų visuomenėje turėtų viskas pasikeisti? O gal kas nors iš dabartinės sistemos išliktų? Konrado nuomone, gerovės valstybė žavi visus vengrus. Ir to jie nenorėtų pakeisti. Irgi aišku, kad dauguma vengrų nenorėtų savo krašto paversti užsienio kapitalo rinka ir pageidautų, kad šiuos reikalus kaip nors prižiūrėtų valstybė.

Šiandieninės nuotaikos Vengrijoje ne tokios liūdnos, kaip 1956 metais. Masinio teroro praeitis jau nutolo. Dauguma vengrų nebeturi pagiežos dabartinei sistemai. Komunizmo priedangoje vyksta savotiškas visuomenės suburžauzėjimas, kokio nebuvo prieš karą. Buvę valstiečiai virto darbininkais, kurie dabar jau pereina į smulkiają buržuaziją. Tai žadina jų sąmonę: jie žino, kaip kiškis bėga! Todėl šiandieninė vengrų visuomenė yra veikli ir sąmoninga, o drauge atsakinga ir subrendusi, teigia Konradas. Vengrai labai daug pasimokė iš 1956 metų ir žino savo ribas. Visi trys kraštai — Vengrija, Čekoslovakija, Lenkija — gavo

pamokų apie savo galimybes ir ribas. Tačiau gyvenimo džiaugsmas neišnyko. Žmonės dabar mėgina savo veikimo erdvę praplėsti atsargiais ir praktiškais būdais. Todėl vengras sociologas netiki, kad kokie nors posūkiai galėtų sukelti didelius visuomenės sukilimus, katastrofas ar pilietinį karą. Vis dėlto Lenkijoje, kai krizė buvo pasiekusi viršūnę, buvo akimirkų, kada atrodė, jog nedaug tereikėjo iki pilietinio karo. Bet, Konrado nuomone, šiandien ir lenkai supranta, koks tai pavojus.

Reikia įveikti tautinių valstybių ribotumą, provincializmą. *Tiktai bendrai veikdamos* mažos tautos gali šį tą reikšti pasauliui. Savo galvosena bei kultūra Vengrija, Čekoslovakija ir Lenkija labai skiriasi. Praeityje ne visuomet išmintingai elgėsi. Visi nukentėjo, kai Vidurio Europos erdvę ėmė kolonizuoti didžiosios galybės: pirmiausia Trečiasis Reichas, po to Sovietų Sąjunga. Konradui atrodo, kad tikslios tautybių ribos nenustatomos. Čia esą reikėtų pasimokyti iš Šveicarijos. Rytų Europos sudėtis per daug tautiškai mišri, todėl reikėtų atsisakyti vienalytės tautinės valstybės. Be to, sunku atskirai ūkį tvarkyti. Todėl steigтина *Rytų Europos ūkio bendrija*, kuri palaikytų ypatingus santykius su Vakarų Europos bendrąja rinka ir su Sovietų Sąjunga.

Konradas įsitikinęs, kad anksčiau ar vėliau iškils ir vokiečių taikos sutarties klausimas. Karas seniai pasibaigė, bet Europos sričių problemos vis dar neišspręstos. Kai jau

kalbama apie neišsprendžiamas sričių problemas Centrinėje Amerikoje, Pietryčių Azijoje ir Artimuosiuose Rytuose, gal ir Europą reikėtų paminėti? Patvariai taikai reikia ir vokiečių indėlio. Konradas siūlo pasirašyti taikos sutartį su abiem vokiečių valstybėm, nes tai esą labiau nuramintų vokiečių kaimynus ir didžiąsias galybes.

Konradas pripažįsta, kad jo mintys apie Vidurio Europą yra utopiškos. Tačiau ir **status quo** yra utopija, sako jis. Kol gyvuoja blokų sistemos, neįmanoma sumažinti įtampų, būtinai kyla naujos šaltojo karo bangos. Todėl reikia rinktis vieną iš dviejų utopijų: arba stiprinti blokų sistemas, arba taiką Europoje. Antroji utopija Konradui labiau patinka.

Kaip Konradas vertina dabartinį kartų pasikeitimą sovietinės galybės centre? Jo nuomone, čia reiškiasi suskilimas. Rusų tauta, rusų elitas turėtų peržiūrėti savo santykius su nerusiškomis tautomis. Kyla klausimas, ar jiems pavyks sukurti savitą socialistinių tautų sandraugą, ar pasiliks hierarchinė tvarka tarp didesnių ir mažesnių tautų. Konradui atrodo, kad pasilikimas prie hierarchinės tvarkos sužlugdys ir reformas. *Be permainių neįmanoma geriau gyventi.* Kinija jau pajudėjo šiuo keliu. Sovietų Sąjungai gresia pavojus pasilikti labiausiai neišvys-

tyta Eurazijos šalimi, jeigu ji nepakeis savo tautybių strategijos. Vengras sociologas ir rašytojas galvoja, kad naujoje vadovybėje yra išmintingų rusų. Ir užsienis galėtų jiems padėti pasirinkti geresnę alternatyvą. Šiaip ar taip dar laukia daug sunkumų.

Baigdamas pasikalbėjimą, šveicaras žurnalistas paklausė Konradą, ar Vengrija jau tiek laisva, kad jis galėtų savo raštus publikuoti. Ne, šiandien dar ne, sakė Konradas. Viena leidykla pažadėjusi vieną jo romaną išleisti ateinančiais metais 26.000 egzempliorių tiražu. Bet aš patikėsiu tuo tik tada, kai pamatysiu knygą knygyno vitrineje. Iki tol būsiu kiek skeptiškas, tęsė Konradas. Šiandieninės Vengrijos liberalumas ribotas. Veikia cenzūra, kuri vis dėlto daugiau ginasi ir po truputį traukiasi. Bet tik po truputį — ir tai dar tęsiasi.

Tokiomis mintimis su šveicarų savaitraščio skaitytojais pasidalijo vengras autorius, viešėdamas užsienyje. Ir valdžia jo sugrįžusio namo už tai nepersekiuoja. Pamėgintų lietuvis autorius panašiai pasielgti buvdamas užsienyje, jis turėtų pripažinti, kad mums toli ne tik iki Suomijos, bet ir iki Vengrijos padėties.

A. Lembergas

... Politinėms grupėms rūpi politika ir rezistencija, o rezistencinės kovos organizacijoms — rezistencija ir politika.

Juozas Brazaitis, Raštai

SUŽINOKIME, KODĖL MES VEIKIAME

TADAS GINTAUTAS DABŠYS

„Jaunimas, — tai mūsų ateitis“, dažnai girdime su pasididžiavimu tariamą posakį. Iš tikro jaunimas gan gerai veikia, bet ta ateitimi reikėtų suabejoti, pamačius veikiančiųjų skaičius. Kiek bus tos lietuviškos ateities, kai aktyvių veikėjų, galima sakyti, yra tik nedidelė saujelė. Dar nemaža jaunimo dalyvauja kongresuose, susirinkimuose, sueigose. Bet dažnai tik pasyviais stebėtojais. Kur dingsta mūsų jaunimas, bet kur dingsta ir vyresnieji? 1980 m. gyventojų surašyme apie 800,000 Amerikos žmonių pasisakė esą lietuvių kilmės. Vien studentų amžiaus jaunimo turėtų būti dešimtimis tūkstančių. Kur jie, jei net trūksta jaunų lietuvių sudaryti JAV Jaunimo sąjungos centro valdybą. Kodėl taip įvykę?

Kas neša atsakomybę už dvasinį jauno žmogaus lietuvišką suformavimą, kad jis pats ne tik siektų išlaikyti lietuviybę, bet ją puoselėtų ir sekančią kartą, savo vaikus, lietuviškai auklėtų?

Vyresnieji pirštu rodo į mus, aktyvųjį jaunimą, sakydami: „Jūs esate geras pavyzdys. Pakvieskite savo draugus, — jie jūsų paklausys“. Mes gi pirštu rodome atgal, į vyresnius, tardami: „Jie jūsų vaikai. Jūs turėtumėte juos paraginti“. Ir taip

atrodo, kad atsidūrėme užburtame rate, ir nieko gero neatsitinka.

Jaunimo prioritetai

Kiekvienam aišku, kad didžioji dalis Amerikos lietuvių jaunimo ir vyresniųjų yra nuo lietuvių veiklos atkritę. Kodėl jie pasitraukė už lietuviybės ribų? Ką mes galėtume padaryti, kad jie grįžtų į lietuviškos veiklos dirvą, ir iš vis ar ką nors galima padaryti?

Kalbant apie studentiško amžiaus jaunimą, atkritimas yra teisinamas didele konkurencija moksle: tik geriausi mokiniai gali lankyti geriausias mokyklas, kurios paruošia juos geriausiai apmokamiems darbams. Atrodo, kad jaunimas apsiriboja savo asmeniniais interesais — savo mokslu, paskui profesiniu darbu, ir užsidaro savo specialybėje. Jis savo energiją nukreipia ta kryptimi, kur tikisi daugiausiai asmeninio pasitenkinimo ir eventualiai medžiaginės gerovės.

Atsistojęs prieš prioritetų skalę, jis *labiau linkęs apsiriboti asmeniškais interesais, o lietuviybė toje skalėje vis slenka žemiau ir žemiau*. Savo gyvenimo tikluose didesnė dalis jaunimo lietuviybei neberanda vietos. Mat jam neaišku, koku būdu lietuviškoji veikla gali jam padėti jo gyvenimo tikslų siekime.

Stud. Tadas Gintautas Dabšys, Los Angeles, Ca., yra JAV LB Tarybos narys, PLJ sąjungos vicepirmininkas, Liet. studentų d-jos Kalifornijos u-te pirm., LB Vakarų apygardos valdybos narys, Tautinių šokių grupės „Spindulys“ seniūnas; jo rašiniai pasirodo Kalifornijos u-to (UCLA) dienraštyje „UCLA Daily Bruin“. Čia spausdinamos jo mintys, pareikštos šių metų Los Angeles politinio savaitgalio simpoziume.

Baigus studijas, galvojant utilitariškai, reikia skubėti uždirbti pinigų. Jaunam profesionalui reikia įsitvirtinti savo profesijos pozicijose ir atlaikyti konkurenciją, naujavedžiui — sukurti bazę šeimos gyvenimui. Visa tai tiesa, viso to reikia, ir kas neparuoštas lietuviškai veiklai, vietos lietuviškumui savo gyvenimo planuose ir nebeskiria. Tuo būdu jis pasitraukia už lietuviškumo ribų.

Ne tik duona žmogus gyvas

Prie šventraščio žodžių „Ne tik duona žmogus gyvas“ nėra lengva

sustoti, kai gyvenimas taip greitai bėga, o kompiuterių ir kitokios technologinės pažangos dėka gyvenimo patogumai nesunkiai pasiekiami. O jie taip labai, ypač jauną žmogų, vilioja. Net ir tie, kurie teoretiškai atmeta kapitalizmą, kapitalistinio gyvenimo patogumų vaikosi tokia pat aistra, kaip ir tikrieji kapitalistai. Sustoti ir pagalvoti apie idealus pritrūksta laiko. Ar daug kas galvoja apie Dievą ir jo reikšmę asmeniškame gyvenime? Ar tikėjimas atveda į bažnyčią bent tuos, kurie iš vis dar bažnyčią lanko? Ar jaunas žmogus, lietuvis, pagalvoja, kuria kryptim tikėjimo atžvilgiu kreips savo vaikus, kai sukurs šeimą?

Panašius klausimus būtų galima statyti ir lietuviškose problemose. *Ar aš turiu pareigų tam kraštui, iš kur kilę mano tėvai ar seneliai ir kuriame į šimtmečių istorijos dirvą yra įleidusios mano kilmės šaknys? Net jei lietuviškasis sentimentas nebebūtų stiprus, tai gal mano žmogiškoji pareiga būtų padėti to krašto žmonėms, kuriuos skriaudžia brutalus kaimynas? Jei amerikiečiai II Pasaulinio karo metu paaukojo tūkstančius jaunų gyvybių už Anglijos, Prancūzijos, Olandijos, Belgijos, Norvegijos ir kitų kraštų laisvę, tai gal man, Amerikos lietuviui, turėtų rūpėti Lietuvos išlaisvinimas? Juk ten lietuvių tauta dar gyva ir tebekovoja.*

Šokti ir dainuoti nepakanka

Jaunimas mėgsta šokti tautinius šokius, dainuoti, stovyklauti. Bet nedaugelis galėtų atsakyti į klausimą, kodėl mes tai darome. Ar yra kokia

gilesnė priežastis, kad lankomos šeštadieninės mokyklos, o ne vien tik tėvų noras. Iš šokių, dainų ir šeštadieninių mokyklų dalis jaunimo ateina į lietuviškas organizacijas. Vyresnieji dažniausiai paaiškina, kad reikia išlaikyti lietuvybę. Bet lietuvybės išlaikymas, man atrodo, kad nėra pakankama motivacija. Kas rūpinsis lietuvybę tik išlaikyti, tai kitoje kartoje ji bus išgaravusi. Ar negeriau būtų, jei vyresnieji patys tikėtų ir jaunimą įtikintų, kad *lietuvybę reikia puoselėti*, kitaip sakant, ją plėsti, stiprinti, glausti prie lietuviškos visuomenės ir tuos, kurie nuo jos nutolę.

Jei šokiais, dainomis, šeštadieninių mokyklų lankymu ir dalyvavimu organizacijose sieksime tik išlaikyti lietuvybę, tai sąmoningesnis jaunuolis galės paklausti: „O ką aš darysiu su ta išlaikyta lietuvybe?“. Bręstančio ar subrendusio jaunuolio nepatenkins atsakymas, kad „Lietuva mūsų tėvų ir protėvių žemė“. Kaip raumenys atrofuojasi, kai nenaudojami, taip „išlaikoma lietuvybė“ greitai išgaruos, jei nebus naudojama kokiam *didesniam idėjiniam tikslui*. Kai šiais metais vasario 14 d. Kalifornijos universitete Los Angeles mačiau lietuvius jaunuolius dalinančius informacinę literatūrą, nešiojančius

plakatus ir asmeniškai aiškinančius amerikiečiams studentams apie Lietuvą, supratau, kad mūsų tarpe yra tokių, kurie išaugo iš „lietuvybės išlaikymo“ fazės ir žino, ką su išlaikyta lietuvybe daryti.

Šeimos atsakomybė

Šeima yra pirmasis veiksnys, apsprendžiąs mūsų lietuviškumą. Lietuviškų daigų diegimas yra šeimos pareiga, jos išlaikymas — šeimų junginių, o lietuvybės puoselėjimas ir jos panaudojimas priklauso visiems kartu — jauniems, seniems, organizacijoms ir veiksniams.

Lietuvybės dvasia tebūnie mumyse kiekvieną dieną, ne tik per Vasario 16-ją ar kitus parengimus. Mes, jaunieji, įsisažmoninkime, kodėl mes veikiamo ir ko savo veikla norime pasiekti.

Sužinoję, ką lietuvybė mums reiškia, galėsime geriau veikti ir daugiau nuveikti. Neleiskime lietuvybei išnykti. Tas darbas priklauso visiems kartu, ir visi kartu galėsime pasidžiaugti darbo rezultatais. Jei vyresnieji patys supras lietuvybės išlaikymo tikslą, juo persiims ir jaunimas, nes jame atsispindi vyresniųjų darbai, mintys ir jausmai. Tegu būna mūsų visų mintys ir jėgos Lietuvai Tėvynei!

... *Be asmeninio idealizmo neįmanoma tautinė ištikimybė. Todėl mūsų viltis yra tuose, kurių asmeninis idealizmas išsiskleis ir tautiniu idealizmu — rezistenciniu tikėjimu savosios tautos ateitimi.*

Dr. Juozas Girmius,
Tauta ir tautinė ištikimybė

MYKOLAS NAUJOKAITIS

KO SIEKTI IR KAM KONCENTRUOTIS?

Lino Kojelio kelias į Amerikos politiką ir jo lietuviškieji rūpesčiai

„Į Laisvę“ 1985 gruodžio mėn. n-ryje Juozas Vitėnas kritikuoja Lino Kojelio straipsnį, paskelbtą „Į Laisvę“ ankstyvesniame numeryje. Čia spausdiname Tautos Fondo – Vliko įgaliotinio Kalifornijoje Mykolo Naujokaičio žodį, kurį jis tarė 1986 vasario 16 d., Linui Kojeliui lankantis Los Angeles kaip pagrindiniam Nepriklausomybės šventės minėjimo paskaitininkui. **Mykolas Naujokaitis**, skautų veikėjas, pirmosios bolševikų okupacijos metu atlikęs labai rizikingus rezistencijos žygius, L. Kojelio mintis vertina teigiamai ir truputį skirtingai negu Juozas Vitėnas. (Red.)

Mūsų Vasario 16-sios paskaitininkas Linas Kojelis grįžo šiandien į savo gimtąjį Los Angeles miestą su šviesiais atestatais ir neeiliniais laimėjimais. To jis pasiekė be protekcijų, o savo jėgomis ir pasiryžimu. Jis pabandė praskinti kelią lietuviams į įtakingas valdžios vietas ir pasistūmėti link Lietuvos laisvės.

Augdamas lietuvių aktyvistų šeimoje, stebėjo, mokėsi ir pats asmeniškai išgyveno lietuviškuosius rūpesčius, siekius ir tautos aspiracijas. Šeimos galva Juozas Kojelis, išaugęs Lietuvių Aktyvistų Sąjūdyje, patyręs rusų ir vokiečių okupacijas ir kalėjimus, skiepijo savo atžalynui lietuvišką sąmonę, pareigos savo tautai supratimą ir jos naudai darbo meilę. Nereikia stebėtis, kad mūsų svečias šio kelio sąžiningai ir laikosi.

Nuo pradžios mokyklos, gimnazijos ir universiteto laikų lietuviškieji reikalai buvo Lino veiklai ir kelrodis, ir inspiracijos šaltinis. Pirmuosius lietuviškosios veiklos žingsnius pradėjo ateitininkų eilėse, jų stovyklose; brendo Lietuvių Fronto bičiulių sąjūdyje: jų kursuose, stovyklose, suvažiavimuose. Tuo pačiu metu surado laiko dalyvauti Lietuvių Jaunimo sąjungoje, Lietuvių Bendruomenėje ir kai kuriose kitose organizacijose. Ši daugiapusė veikla reikalavo daug pasišventimo, sąžiningai atliekant prisiimtas pareigas.

Idėjoms formuojantis, Linas nebelpa bendraminčių rėmuose, o siekia platesnės auditorijos per spaudą. Rašo *Drauge*, *Ateityje*, *Darbininke*, *Aiduose*, *Pasaulio Lietuvyje*, *Į Laisvę*. Studijuodamas Kalifornijos uni-

Baltųjų rūmų priėmimo viceprezidentas George Bush ir Linas Kojelis. Nuotr. Official Photograph, The White House.

versitete Los Angeles, UCLA, tampa u-to dienraščio *The Daily Bruin* bendradarbiu ir redakcijos štabo nariu, pasidaro pagrindiniu laikraščio karikatūristu, ne kartą sukeldamas studentų tarpe ilgai nusitęsiančias kontroversijas.

Žodžiai nuvedė j konkrečią akciją. Organizuoja ir dalyvauja antisovietinėse demonstracijose Los Angeles, San Francisco, Washington, o prieš nacius — Čikagoje. Washingtone kartu su kitais 17, protestuodami prieš Lietuvos okupaciją ir Afganistano užpuolimą, prisirakino prie rusų ambasados tvoros, buvo policijos areštuoti ir teisiami. Tai dar labiau brandino ir grūdino jauno veikėjo principinius nusistatymus, kurie vedė j pasipriešinimą prieš žmogaus laisvės priešą ir Lietuvos pavergėją — bolševizmą.

Jaunasis Linas Kojelis turi taip pat gerą teoretinį pasiruošimą. Istoriją ir ekonomiką baigęs UCLA, magistro laipsniui gauti persikėlė j vieną iš se-

niausių ir garsiausių Amerikos universitetų, Princeton, politinių mokslų studijoms. Princeton mokykla yra davusi Amerikai žymų skaičių politikų ir diplomatų.

Mokyklos garsas galėjo ir Linui padėti atidaryti duris j pasaulį. Tačiau mūsų jaunajam veikėjui teko labiau pačiam tas duris atidaryti ir susirasti kopėčias kilti j Amerikos politinio gyvenimo viršūnę. Jo pasirinktu keliu dar nė vienas Amerikos lietuvis nebuvo keliavęs. Aš gal neklysiu teigdamas, kad „dypuko“ sūnus užsispyrė įrodyti, kad yra dar neišbandytų, bet tikresnių kelių Lietuvos laisvės siekiamis įgyvendinti.

Su gera visuomeninės veiklos patirtimi ir puikiais mokslo kredencialais Linas pasibeldė j amerikiečių politinio gyvenimo duris ir greit pastebėjo, kad ten tokių žmonių reikia. Padirbėjęs kongresmanų, senatorių, Valstybės departamento įstaigose, jis pateko j patį politinės akcijos sukūrį — kandidato j prezidento Reagano

rinkimų organizaciją. Čia jo talentus pastebėjo prezidento artimas draugas ir politinių vėjų sekėjas Lin Nofzinger. Praėjo kiek laiko, kol Kojelis surado tikrąją pakopą į užtikrintas pozicijas. Sąžiningas darbas ir geras pavestų darbų atlikimas užtikrino, kad Kojelis paskiriamas atsakomingsoms pareigoms į Pentagoną, paskui į Baltuosius rūmus vienu iš prezidento patarėjų, o šiuo metu gavo laikiną pavidimą eiti Viešųjų santykių su visuomene skyriaus viršininko pareigas. Linui tenka dalyvauti pagrindinių Baltųjų rūmų pareigūnų (senior staff) posėdžiuose, kuriuose sprendžiami svarbieji krašto klausimai.

Tiesioginės pareigos krašto valdžios aparatūroje neišjungė Lino Kojelio iš lietuviško gyvenimo. Šiandien jį turime čia, bet tokių išvykų jis padaro dažnai. 1985 vasarą jis kalbėjo Lietuvos studijų savaitėje Italijoje, ir jo paskaita atspausdinta **Į Laisvę 1985** rugsėjo nr. Čia jis labai taikliai nusako, **kur mes turime koncentruoti visas savo pastangas ir ko neturėtume daryti**. Štai jo žodžiai: „Apie Amerikos ir apleičiamą Vakarų militarinę talką Lietuvai atgauti laisvę net kalbėti nedera... Svarbiausias iššūkiškos uždavinys politikoje yra išlaikyti Lietuvos klausimą neišspręstų pasaulio problemų sąrašė. Čia turi būti koncentruotos pagrindinės mūsų jėgos“.

Čia atsakymas į klausimą, kokius naudoti forumus: „Reikia veikti ne tik Amerikos, bet ir kitų valstybių vyriausybes, Europos parlamentą, Helsinkio akto priežiūros konferencijas ir kitus valstybės vadų susitikimus“.

Pagal L. Kojelį, lietuvių organizacijų vadovai turėtų išnaudoti bet kokius Amerikos ir Europos — Vakarų valstybių priešiškus veiksmus Sovietų Rusijai. Protestais turėjo būti palydėti visi sovietų tarptautiniai nusikaltimai ir jų pačių pasirašyti tarptautinių sutarčių laužymai, agresijos veiksmai prieš nepriklausomas valstybes ir okupuotų kraštų žmones.

Prezidento Carterio sulaikymas javų eksporto į Sovietų Sąjungą, jai užpuolus Afganistaną, neturėjo pasekimo, nes Kanada, Argentina, Australija ir kiti kraštai aprūpino rusus tomis prekėmis. Mes gi, paremdami prezidento poziciją, galėjome demonstruoti prieš tų valstybių ambasadų ir konsulatų. To nepadarėme. Prezidento Reagano paskelbtas Sibiro dujotiekio boikotas nepasisėkė, nes pasišiaušė Vakarų Europa. Labai patrauklia logika L. Kojelis toliau rašo: „Nei Carteris, nei Reaganas planingos Amerikos lietuvių paramos nesusilaukė. Jei prezidentų skelbti boikotai ir nepasisėkė, bet jei savo parama prezidento akcijai aktyviai būtume pasireiškę, mūsų įtaka Washingtone būtų sustiprėjusi“.

Darbo ir veiklos planavimo reikšmę ir svarbą straipsnio autorius ypač akcentuoja. tik gerai suplanuotos ir ilgam laikui nustatytos mūsų veiklos gairės galėtų duoti pozityvių rezultatų. Mėginant šokinėti nuo vieno užsiėmimo prie kito, veikla tampa sporadiška, be tęstinumo, o tai nedaro teigiamo įspūdžio į tuos, į kuriuos kreipiamės, ir mažina organizuotos visuomenės įtaką įvykių eigai. Nesivadovaujant paruoštu planu,

ATEITIES PASAULIO KOŠMOPOLITIZMAS

Dr. Aleksandras Mauragis

Pasaulio evoliucinė raida eina į planetarinį junginį, kuris mokslų ir komunikacijos dėka apjungs visas tautas ir valstybes į vieną ekonominį ir politinį junginį. Tame kosmopolitiniame junginyje išnyks suvereninės valstybės ir tautos, liks tik etninės grupės, kurios puoselės savo tautinę kultūrą, folklorinį meną, be kurių pasaulis taptų skurdus ir nuobodus. Šitokią raidą mokslininkai numato, ir jie tam ruošiasi kiekvienas savo srityje, bet negirdi, kad toji būtinybė būtų iššaukusi viešų diskusijų, ypač politiniame sektoriuje. Nejaugi šia

sritį paliks spręsti karo ginklams, politikams diletantams, kurie toliau nenumato kaip savo karjeros ar kadencijos trajektorijos atstume, nejaugi galima būtų jiems patikėti visos žmonijos ateitį, bet ar ne taip visados buvo?

Ateitis priklauso nuo žmonių, bet kas tie žmonės, kokie jų tikslai, kur jie veda ir ko siekia, kokiom humaninėm ir moralinėm priemonėm valdys pasaulį? *Šiuo tarpu turime tris varžovus dėl pasaulio karūnos — Sovietų Sąjungą, kuri atvira savo komunistine ideologija ruošiasi valdyti pasaulį, Jungtinės*

daromi žingsniai netikslūs, raštai ir memorandumai mėgėjiškai paruošti, dažnai meta neužtarnautai neigiamą šešėlį visai visuomenei. O tai jau meškos pasitarnavimas kovai dėl Lietuvos laisvės.

Lino Kojelio straipsnyje pateiktos išvadinės mintys nėra optimistinės:

„Aktualus, konkretus politinės veiklos planas turėtų apimti visas sritis — politinę, diplomatinę, ekonominę ir informacinę. Deja, kiek žinau, nė vienas vadovaujantis veiksnys tokio plano neturi... Norint įgyti Washingtono įtakos, vyriausybė ir Kongresas turi pajusti, kad mūsų tautinė grupė yra vertinga, yra vertinga sąjungininkė ir yra kvalifikuota da-

lyvauti Amerikos valstybinės politikos sprendimuose. Deja, mūsų tautinė grupė tokios įtakos neturi”.

Šios kelios straipsnio ištraukos parodo profesinį subrendimą politikoje jauno žmogaus, Lino Kojelio, kuris savo mintijimo logiką gali pateisinti savo paties asmeniškais konkrečiais pasiekimais. Gaila, kad šią logiką kartais nustelbia garsūs tuščiažodžiai. Mūsų veikimas įgytų jėgą, jei jo pasiūlytos mintys taptų paskata pereiti į sutartą, planingą veikimą. Jei tai panorėtume ir sugebėtume atlikti, būtų svarbus žingsnis kryptim tos priesaikos, kurią daugelis mūsų viešai ar slapčia ištarėm, pereidami Lietuvos—Vokietijos sieną.

Amerikos valstybės su savo liberaline kapitalistine demokratija, kurią visi gerai pažįstame, ir žydai su savo kapitalu ir spauda. Žinoma, žydai savo vardu negali išeiti į viešumą, jie gali veikti per abu varžovus, pasislėpę už jų pečių. Žydai turi tvirtas pozicijas Vakarų pasaulyje: jų rankose pinigai, spauda, taigi ir valdžia. Sovietų Sąjungą jie sukūrė ir valdė iki Stalino mirties. Šiuo metu jie nutolo nuo Sovietų Sąjungos, bet jie gali ir sugrįžti kada

panorės. Taigi žydai yra trečioji jėga, kuri balansuoja dvikovą, jie lengvai gali pereiti laimėtojų pusėn ir dominuoti pasaulį. Jei tai įvyktų, tai būtų titanų valdžia. Yra dar viena galimybė pasikeisti pasauliui, tai geltonosios rasės augimas, o baltosios smukimas, bet tai dar neaktualu.

Visais atvejais žengiamo į naują erą, į kosmopolitinę kultūrą, kurioje keisis ne tik fiziologinės, bet ir dvasinės žmogaus sąlygos. Išskyla naujas kultūrinis procesas. Kad nebūtume tos kosmopolitinės masės nustelbti, turime stengtis pramatyti ateitį ir įsitraukti aktyviai į jos kūrybą. Kas tam pasiruoš, tas išliks, kas to nesupranta ir nesiruošia, tą kosmopolitinė fermentacija greičiau suvirškins. Tautos, kurios save identifikuoja su kultūra, greičiau išnyks, gi tautos, kurios savo identiteto ieško kraujuje, giminystėje, charakteryje, panašume, mistiniame pašaukime, tos išliks. Taigi, savita tautos kultūra galės išlikti savo kraujo ir dvasios mistika.

Jau dabar galima pastebėti, kaip

Str. autorius-teisininkas, 1948 m. Innsbrücke, Austrijoje, gavęs daktaro laipsnį, vokiečių okupacijos metu Lietuvoje dalyvavęs rezistencinėje veikloje, nuo 1949 m. gyvena Australijoje. Skautų, katalikų, Lietuvių Bendruomenės, Tautos Fondo darbuotojas, buv. „Mūsų pastogės“ redaktorius (1969-74), daugelio liet. laikraščių bendradarbis.

Autoriaus keliamos mintys iš tikrųjų retai tėra diskutuojamos mūsų spaudoje. Nauji, nors ir kontrastiški pasisakymai, gal kartais būtų naudingi mūsų išeivijos ir nepriklausomos Lietuvos ateities klausimus svarstant.

Red.

Vakarų pasaulio valstybės organizuoja etnines grupes, jas palaiko, suteikia visas teises ir reikalingą paramą. Tokio dalyko niekada nebuvo, kiekviena valstybė stengėsi mažumų nusikratyti, jas suvaržyti, asimiliuoti, o dabar didžiuojasi galėdamos pasakyti — Our multi-cultural Society. Čia kaip tik ir turime pradžia, kada valstybei jau nebėra svarbi nacionalinė tauta, o pasitenkinama tauta „populus“. Tokioje valstybėje gali gyventi įvairios etninės grupės, kurti ir palaikyti savo kultūrą, savo kalbą, savo mokyklas. Respektas žmogaus identitetui yra svarbiausias etninių grupių uždavinys, kuris ugdo solidarumą ir kultūrinį bendradarbiavimą.

Nėra abejonių, kad sekančiame šimtetyje etninės grupės turės didelės įtakos į politinius ir socialinius bei kultūrinius pasireiškimus, ne tik valstybių viduje, bet ir tarptautinėje arenoje. Su tuo, žinoma, iškilis pasaulinės bendruomenės idėjos realizavimas. Ne tik kultūriniai, bet

gal labiau ekonominiai ir socialiniai klausimai ir rūpesčiai labiau iškils vargo ir nelaimių prislėgtiems. Reikia manyti, kad ir artimo meilės idėjai susidarys geresnės sąlygos pažinti ir suprasti kitų žmonių vargus, kančias, skriaudas. Su tuo gali atgimti tikėjimas, jei šiame sektoriuje labiau pasireikštų tikintieji bei jų organizacijos. Bendrai turime tapti sąmoningesni kosmopolitai, pasaulio piliečiai, kad galėtume labiau suprasti visos žmonijos rūpesčius, geras ir blogas puses. Tas neturėtų trukdyti būti geram savo tautos patrijotui. Kiekviena tauta lygiai graži ir brangi savo kultūra, savo siela, todėl kiekvienas galime didžiuotis jos turtais, jos kūryba; turėtų išnykti neapykanta tautoms ir noras jas pavergti, išnaukinti, kaip tai matome iki šiol.

Baimintis, kad kosmopolitizmas išnaikins tautas, man rodos, nereikėtų. Tautos yra natūralus reiškinys ir kosmopolitinėje sistemoje visai nepavojingas, nes jos, užsiėmusios tik savo kultūra, kitų rūpesčių neturėdamos, visas savo jėgas gali pašvęsti kultūrai kelti.

Kalbant pro domo suo, *kosmopolitizmas, dėl mūsų tautos charakterio savybių, neturėtų būti pražūtingas* — mes jame nenuskėsime, o greičiau išplauktume į paviršių. Mūsų tauta yra daug kuo pranašesnė už mūsų didžiuosius kaimynus rusus ir lenkus. Tiesa, kad praeityje lietuvių daug nutautėjo rusų ir lenkų naudai, bet tai galima suprasti ir pateisinti sunkiomis aplinkybėmis: laiko, kultūros, ekonominės ir politinės

priespaudos ir svarbiausia neigiama kultūrinė bei religinė įtaka į mūsų pagonišką kultūrą. Kai šitų slegiančių tautą aplinkybių neliks, pasiliks gryna tautos vertė: jos darbštumas, nuosaikumas, objektyvumas, taupumas, realumas. Mūsų kaimynams lenkams ir rusams viso to trūksta. Kad ir dabar — tauta pavergta, išnaudojama, o Lietuvoje geriau gyventi kaip visoje Rusijoje, proporcingai daugiau turime pasižymėjusių mokslininkų sportininkų, tikėjimą ir laisvę ginančių didvyrių, kurie nebijo nei persekiojimų, nei kančių.

O ką matome Lenkijoje; didelė valstybė, apetitai nemažėja, nori dar didesni būti, turi didelę ambiciją ir nemažesnę „poniškumo“ maniją, bet realybė labai skurdi. Turbūt nerastume nieko, ko norėtume turėti iš savo kaimynų. Buvo ir yra jie mums pavojingi savo mase, savo fizine persvara, kas silpnuosius imponuoja ir patraukia. Jeigu, pagal F. Jucevičių nelaisvos tautos iššina iš istorijos ir gyvenimo, tai kosmopolitinėje sistemoje to negalėtų būti, čia *visos tautos turėtų būti laisvos ir lygios, taigi neturėtų būti ir pavojų prarasti savo kultūrą, ar netekti savo tėvynės*. Kokia bebūtų kosmopolitinė valdžia, demokratinė ar diktatūrinė, ji turėtų garantuoti žmogaus ir piliečio teises, tada jokia pašalinė tauta negalėtų trukdyti kultūrinių apraiškų, gimstančių iš tautos gelmių. Mažos tautos mirtų ne genocido būdu, o natūraliu — dvasiniu ir fiziologiniu išsekimu. *Parazitinės tautos kultūros nekuria, o*

tik imperijas, ir todėl šioje sistemoje jos turėtų susilaukti natūralios mirties.

Mūsų tauta iš tikrųjų išgyvena sunkų tragišką likimą. Nuo Liublino laikų (1569 m.), virš 400 metų, kaip netekome savarankiško valstybinio gyvenimo, susirišę sutartimi su Lenkija, skurdome ir kentėjome tautinį ir moralinį pažeminimą. Virš 150 metų vergaujame Rusijai po okupacijos batų, su neilga 22 metus trukusia nepriklausomybės pertrauka, ir apie 700 metų kaip netekome Klaipėdos krašto ir dalies tautos. Gyvendami tarp grobuoniškų suvereninių valstybių, ar galime tikėtis gersnio likimo? Atsidūrę tokioje situacijoje, ar galime tikėtis laisvos ir nepriklausomos Lietuvos ilgesniam laikui kaip iki sekančio konflikto? Ar tada jau negeriau būtų kosmopolitinė sistema be suvereninių valstybių ir be karų?

Aš žinau, kad *kosmopolitizmas mūsųose yra nepopuliarus*, todėl apie jį ir nekalbame. Juozas Girnius savo veikalė „Tauta ir tautinė

ištikimybė“ nerado nė vieno gero žodžio jam pasakyti, taip pat ir Feliksas Juzevičius savo „Tautoje“; taigi ir man yra nedrašu apie jį kalbėti, bet kad reikia. Reikia šią galimybę apsvarstyti. Klaidinga diagnozė ir senos iliuzijos gali mums pakenkti. Visi norime ir visi tikime į greitą Sovietų imperijos subyrėjimą. Malonu pasiskaityti Tomą Venclovą ir Aleksandrą Štromą, kai jie iškelia Sovietų silpnybes ir greitą galimą subyrėjimą. Bet kada Sovietai buvo stiprūs? Jie stiprūs yra savo revoliucine kova, savo tikėjimu į pergalę, savo diktatūrine sistema, o dabar ir branduoliniais ginklais. Ir to gana, kai turi reikalą su rezignuojančia Vakarų demokratijų dvasia.

Šitos mano palaidos mintys nėra giliai išmąstytos, jas reikia kam nors pakedenti, todėl norėčiau, kad iškeltos problemos nebūtų užmirštos, o svarstomos. Jas svarstydami apsivalytume nuo iliuzijų ir stengtumės suprasti ateitį — ji bus kitokia negu mes ją palikome Lietuvoje.

BRAZAIČIO RAŠTŲ VI TOMAS

Juozo Brazaičio Raštų penki tomai, išleisti I Laisvę fondo lietuviškai kultūrai ugdyti, plačiojoje visuomenėje, net ir priešingam lagery, rado didelio pritarimo. Visi pripažįsta, kad buvo atliktas didelis darbas, surenkant visa, kas geriausio to didelio kultūrininko, visuomenininko ir politiko buvo paskelbta spaudoje ir likę rankraščiuose. Tik medžiagos prisi- rinko tiek daug, kad redakcinei

komisijai teko daryti atranką. Su penktuoju tomu buvo kaip ir sustota, atsisakyta nuo tolimesnio J. B. raštų leidimo, bet, mūsų bičiuliams pageidaujant, dar bus išleistas ir šeštasis tomas. Tome bus fotostatiniu būdu pakartota seniai išsibaigusi laida „Vienų vieni“ ir pridėta šiek tiek naujos medžiagos apie rezistenciją.

ATSILIEPIANT Į LAIKO PROBLEMAS

XVIII Politinių studijų savaitgalis

1986 vasario 1-2 dienomis, Los Angeles Šv. Kazimiero salėje, įvyko aštuonioliktasis politinių studijų savaitgalis, surengtas JAV LB Vakarų apygardos, Lietuvių Fronto bičiulių, Lietuvių Jaunimo ir Baltų laisvės lygos bendromis pastangomis. Savaitgalio tema buvo: „Atsiliepiant į laiko problemas“. Ji buvo svarstoma šiose paskaitose bei simpoziumuose:

Danutė Mažeikienė — „OSI — kur mes stovime?“, moderatorius **P. A. Raulinaitis**. **Juozas Kojelis** — „Dvigubas evidencijos dėsnis bendravime su Lietuvos lietuviais“, koreferentė **dr. J. Izokaitė-Avižienienė**, moderatorius **R. Dabšys**. **Dr. Vytautas Dambra** — „Tikroji nepriklausomybės minėjimų prasmė“. Simpoziumas tema „Dabartiniai JAV lietuvių politiniai rūpesčiai“: **dr. Kazys Ambrozaitis**, **Vincas Skirius**, **Rūta Kleva Vidžiūnienė**, **Ignas Medziukas**; moderatorius **dr. V. Dambra**. Jaunesnės kartos simpoziumas tema „Veiksniai, apsprendę mano lietuviškumą“: **Daina Gudauskaitė**, **Danutė Mažeikienė**, **Dalytė Trotmanaitė**, **Tadas G. Dabšys**, **Gintaras Grušas** ir **Robertas Žirgulis**.

Iš paskaitininkų ir referentų tezių, teigimų bei minčių, pareikštų atvirose diskusijose, būtų galima padaryti tokias išvadas:

• OSI siekia įtartinų tikslų, laužo JAV piliečių konstitucines teises, bendradar-

biauja su sovietų KGB ir visomis jėgomis kratosi JAV Kongreso komisijų tyrinėjimo.

• JAV LB yra įsipareigojusi siekti, kad karo nusikaltėlių aiškinimas būtų vykdomas konstitucinės teisės ir teisingumo pagrindu; organizuoti politinės akcijos tinklą, JAV Kongrese pravesti jungtinę rezoliuciją, įpareigojančią JAV vyriausybę kasmet painformuoti Jungtinių Tautų narius apie JAV nepripažinimą Baltijos valstybių aneksijos; suregistruoti patyrusius politinėje veikloje asmenis ir pasinaudoti jų patirtimi; paruošti planą ir įtraukti į lietuviškų uždavinių vykdymą lietuviškai nebe kalbančius Amerikos lietuvius.

• Litanistikos katedros mokslinė kryptis turėtų orientuotis į Lietuvos istorijos nagrinėjimus.

• Sprendžiant išėivijos bendravimo su Lietuvos lietuviais klausimą, būtina žinoti Lietuvos rezistencijos nusistatymus, kuriuos reiškia Helsinkio susitarimams sekti ir Tikinčiųjų teisėms ginti komitetai, Katalikų Bažnyčia, politiniai kaliniai ir pogrindžio spauda, kur girdimas autentiškas pavergtos Lietuvos balsas.

• Peršamas „kultūrinis bendradarbiavimas“ yra formuluojamas okupacinės sovietų valdžios agentūrų ir kontroliuojamas KGB. Bet su savo tautos žmonėmis bendrauti reikia, tame procese neatsisakant savo iniciatyvos ir

Viršuj — 18-tojo politinių studijų savaitgalio programos dalyviai: sėdi, iš kairės — dr. K. Ambrozaitis, J. Kojelis, A. Nelsienė, dr. V. Dambra, M. Lenkauskienė, D. Gudauskaitė, V. Skirius; stovi — P. A. Raulinaitis, I. Medziukas, D. Mažeikienė, G. Grušas, R. K. Vidžiūnienė, R. Dabšys, T. G. Dabšys.

Gretimame puslapy nuo viršaus kaireje: Simpoziumas apie dabartinius politinius rūpesčius, kalba dr. K. Ambrozaitis. — Jaunimas svarsto temą apie apsisprendimą lietuvybei, kalba Tadas G. Dabšys. — Danutė Mažeikienė kalba apie OSI. — Gausiai susirinkę savaitgalio dalyviai; pirmoj eilėj matosi A. Mažeika, A. Kungys, A. Grakauskas, V. Kazlauskas, L. Valiukas ir kt.

neprarandant rezistencinio apdairumo.

- Jauną žmogų lietuviškon veiklon pakreipia sąmoningas savo kilmės suvokimas, tiesioginis tėvų krašto pažinimas, vyresniųjų idealizmas ir jaunesnės kartos pasiaukojimo pavyzdžiai. Tačiau apsisprendimą pagrindinai nulemia šeima.

- Tautinės sąmonės nepraradusi išėjija turi būti ir aktyviai pasipriešinti rezistencinio nusiangažavimo tendencijoms.

- Liudijimas pasauliui tikro lietuvių sutarimo ir vienybės yra didelis pasitarnavimas savo tautai. Bet vienybė dėl

vienybės nieko nereiškia. Jei suvienytos jėgos nepanaudojamos sutartam darbui, tai reklamuojama vienybė tampa tuščia iliuzija.

- Minėdami Vasario 16 šventę, stiprybės semkimos iš Lietuvos istorijos, o paskatinimo ir ryžto iš dabartinės Lietuvos rezistencijos.

- Pastangose dėl Lietuvos laisvės nepakanka rūpestingai kartoti laisvinimo šūkius, o pramatyti ir iš anksto viešai paskelbti konkrečius uždavinius susidariusioms ir galinčioms susidaryti situacijoms ir kiekvienam laisvajam lietuviui asmeniškai įsipareigoti.

Redaktorius dėkingas bič. Juozui Kojeliui už prisųstą medžiagą bei nuotraukas šiam politinio savaitgalio reportažui, o taip pat ir reportažui iš literatūrinio savaitgalio Los Angeles.

Los angeliečiai rašytojai su svečiu iš New Yorko Pauliu Jurkum. Iš kairės: Pranas Vistoydas, Elena Tumienė, Paulius Jurkus, Bernardas Brazdžionis, Danutė Mitkienė, Jurgis Gliuda, Rūta Kleva Vidžiūnienė ir Alė Rūta.

20 LITERATŪROS VAKARŲ LOS ANGELES

Rūpestingai prižiūrimas daigas

1966 gruodžio 10 d. Lietuvių Fronto bičiulių Los Angeles sambūris, iš Čikagos pasikvietęs rašytoją Aloyzą Baroną ir kelis vietos rašytojus, suorganizavo pirmąjį literatūros vakarą. Tai buvo nauja kultūrinės rezistencijos idėja, išaugusi į literatūros vakarų prie Ramiojo vandenyno tradiciją. „Idėja yra kaip trapi augalo sėkla“, praėjus 20-iai metų, vaizdžiai ją aptarė rašytoja-žurnalistė Kleva Rūta Vidžiūnienė. „Mesi ją į derlingą dirvą, ji prigis ir neš vaisių, nukris ji į sausą, nedraugišką žemę, ir jos likimas jau bus išspręstas“.

Iš tikro, į dirvą krito sveika sėkla, ir daigas buvo rūpestingai prižiūrimas ir auginamas, o dirva kultivuojama ir gerinama. Išlaikyti ir išugdyti literatūros vakarų tradiciją

Amerikos kontinento pakraštyje nėra taip jau paprasta. Reikia tikėjimo gyvuoju poeto ir beletristo žodžiu ir jo galia tautinei išėivijos sąmonei palaikyti ir ugdyti. Turime balių ir minėjimų infliaciją, silpnesnių ar geresnių koncertų gausą, tik literatūros vakarams ruošti konkurencijos neatsirado. Mat iš literatūros vakarų jokia organizacija išdo praturtinti negali. Bet buvo turtinamas dvasinis išdas.

Organizatoriai dėkingi poetams Bernardui Brazdžioniui ir Kaziui Bradūnui, kurie „Lietuvių Dienose“ ir „Drauge“ Los Angeles literatūros vakarų dvidešimtmetį sutiko kaip rimtą išėivijos kultūrinio gyvenimo laimėjimą, ir visiems kitiems rašto žmonėms, palydėjusiems jį pozityviais padrąsinančiais žodžiais.

Literatūros vakarų dvidešimtmečio programa buvo išplėsta į dvi dienas. Organizatoriai su pagrindu didžiuojasi Los Angeles lietuvių visuomene: per 300 žmonių atvyko į dviejų dienų programą. Esame dėkingi asmenims, kurie visada didesnėm aukom palengvina išlaidų našta. Iš jų išskirtinai paminėtinas Liūdas Reivydas.

Šeštadienio (1985.12.7) vakare buvo išskirtinai paminėtas rašyt. Jurgis Gliuda. Po to savo gyvuju žodžiu ir kūryba dalyvavo poetai ir rašytojai bei dailaus žodžio skaitytojai. Sekmadienio popietė pirmoj eilėj buvo skirta rašyt. Pauliaus Jurkaus kūrybai, o koncertinę dalį atliko sol. Stasė Pautienienė.

Laisvoji lietuvių literatūra

Rašytojo bič. Jurgio Gliudos žodis, skirtas literatūros vakarų dvidešimtmečiui

Pradedant 1966 metais, kiekviena nauja LFB Los Angeles sambūrio valdyba ryžtingai įsipareigoja surengti literatūros vakarą gruodžio pradžioje. Ir — ar lyja, ar vėjai pučia — valdyba savo įsipareigojimą ištesi. Ir štai dalyvaujame jau dvidešimtajame, dėl to jubiliejiniam, literatūros vakare. Kuklioje mūsų papapinės salės scenoje vis nauji svečiai!

Šiuose renginiuose dalyvavo dvidešimt vienas dailiojo žodžio kūrėjas: devyni poetai ir dvylika prozininkų. Alfabeto tvarka *poetai*: Jonas Aistis, Leonardas Andriekus, Kazys Bradūnas, Bernardas Brazdžionis, Danutė Mitkienė, Danguolė Sadūnaitė, Julija Švabaitė, Elena Tumienė, Pranas Visvydas. *Prozininkai*: Aloyzas Baronas, Jurgis Gliuda, Česlovas

Grincevičius, Jurgis Jankus, Paulius Jurkus, Anatolijus Kairys, Juozas Kralikauskas, Birutė Pūkelevičiūtė, Alė Rūta, Antanas Vaičiulaitis, Rūta Kleva Vidžiūnienė, Vytautas Volertas.

Jono Aiščio ir Aloyzo Barono nebėra gyvųjų tarpe. Atsistojimu ir susikaupimo minute pagerbkime jų atminimą. Jų veikalai tebežydi kūrybos žiedais.

Pareinant nuo aplinkybių, literatūros vakarus lydėjo muzika ir dailė. *Muzikai, vokalistai ir instrumentalistai* buvo: mergaičių sekstetas „Aguonėlės“, pianistė Raimonda Apeikytė, bosas Rimtautas Dabšys, kompozitorė Giedrė Gudauskienė, kompozitorė Ona Metrikenė, sopranas Stasė Pautienienė, sopranas Ona Pliuškonienė, baritonas Antanas Polikaitis, sopranas Maureen Vaidaitė, sopranas Birutė Vizgirdienė, smuikininkas ir pianistas Izidorius ir

Literatūros vakare kalba rašytojas bič. Jurgis Gliuda.

VAKARO ŽIBURĖLIS

*Kai šiandien šalta šičia, nejauku,
Ir lange žydi pirmos ledo gėlės,
Ilgiuosi tėviškės rudens laukų
Ir tų mažų vakarių žiburėlių...*

*Mama ten grįžta, nešdama žabus,
Į šaltą, vėjų išalsuotą trobą, —
Už lango blaškos viesulas žvarbus,
Ir jai šį vakarą taip širdį sopa.*

*Ir kam kūrenti ugnį? — klausia, — kam?
Kam vakarui sušildyti trobelę,
Kad negali paliest pečių vaikam,
Paklaust, svečioj šaly ko širdį gelia?*

*Kūrenk! Kūrenki židini, mama,
Lempelę degančią padėk ant lango,
Nuo jos pradings didžioji sutema,
Jinai viena tik tremtinius aplanko.*

*Pašviesk aukščiau, iškelki pro medžius,
Tegu lempelė pašvaiste nušvinta.
Tada klajūnam ašara nudžius,
Kai pamatys šį tėviškės žibintą.*

Paulius Jurkus

1945, sausio mėn.

Paulius Jurkus, poetas ir rašytojas, buvo pagrindinis 20-tosios literatūrinės šventės svečias Los Angeles mieste. Čia spausdiname jo dar 1945 m. prie Berlyno sukurtą eilėraštį. Norėdamas jį užbaigti, autorius vieną rytą pavėlavo į darbą ir už tai vos neatsidūrė koncentracijos lageryje. Netrukus išeina jo naujausia knyga „Kai Vilniaus liepos žydi“ — istoriniai pasakojimai ir legendos apie Vilnių, iliustruota paties autoriaus.

Vytenis Vasyliūnai. Dailaus žodžio skaitovai: Valerija Baltušienė, Elena Blandytė, Ema Dovydaitytė, Vincas Dovydaitis, Gintaras Grušas, Viltis Jatulienė, Jaunimo grupė, Dalila Mackalienenė, Rasa Matienė, Saulius Matas, Mantvydas Prišmantas, Inga Tumienė, Raisa Urbanienė, Ramūnė Vitkienė, Stasė Pautienienė, akt. Petras Maželis. Su svečiais literatais suspažindino: Bernardas Brazdžionis, Jurgis Gliuda, Juozas Kojelis, Alė Rūta, Elena Tumienė, Rūta Kleva Vidžiūnienė. Programoms įvairiai talkino prof. Raphael Sealey, aktorius Petras Maželis ir Vladas Gilys. Sceną puošė Rita Bureikienė, Linas Kojelis ir Pranas Gasparonis. Plakatus piešė ir programas apipavidalino arch. Edmundas Arbas, dail. Alfa Pažiūrienė, Algis Raulinaitis, Valentinas Varnas ir Linas Kojelis.

Tad toks gausus kultūrininkų spiečius, lyg ratuotos bitelės, triūsė prie literatūros vakarų! Garbė jiems, ir didelis ačiū!

Skaitytojas kalba apie literatūrą

Lietuvių Fronto bičiulių Los Angeles sambūrio pirmininkas Juozas Kojelis, užsklęsdamas rašytojų susitikimo su visuomene programą, kalbėjo:

„Viskas, kas negrįžtamai pasitraukia — laikas ir žmonės — nusidažo ypatingomis spalvomis. Kai pamanau apie laiką, man gaila jo, rodos, nemačiau. Kai prisimenu žmones — jų daugiau jau nebėra, jaučiuosi kaltas, kad nemokėjau jų tinkamai pažinti ir įvertinti“.

Tie žodžiai ne mano, bet poeto Jono Aisčio, kurio graudžiai deklamuo-

Nuo 1966 metų gruodžio 10 dienos ir iki šiol be pertraukos iš šios scenos į literatūros mylėtojų širdis skriejo sparnuoti poezijos žodžiai, liejosi dailiosios prozos sakiniai. Žavėjo daina, būrė muzika, džiugino išlavėję deklamatorių balsai. Tai laisvos lietuvių literatūros kūrėjų paradas. Ta literatūra už Tėvynės sienų laisvėje žydi ir kenčia, ieško, atranda, praranda; ji gyvena laisvo žmogaus gyvenimu. Ji neįjunta ant savęs privalomo režiminio „kryptingumo“, diktato, nesivadovauja duoneliautojo egzistencijos rūpesčiais. Gerbdami šią laisvąją lietuvių literatūrą, gerbiame laisvę, kurios čia ieškujome, pasitraukę iš nelaisvos Lietuvos. Juk kūrybinio derliaus perteikimas dėmesingiems klausytojams alegoriškai prilyginamas minios pasotinimui keliais duonos kepalais. Jūs, šių vakarų lankytojai, mūsų laisvos lietuvių literatūros mylėtojai, sudarote patvarų pjedestalą kūrybinės laisvės obeliskui.

jamos kūrybos klausėmės šioje salėje 1967 metais.

Ar mokėjome įvertinti Aistį, Aloyzą Baroną, pirmojo literatūros vakaro svečią (1966), ar įvertiname tuos, kurie su mumis tebėra? O jiems tolygių įpėdinių lietuvių literatūros horizontuose nebematyti.

Iš antros pusės, jau nebesurinktuome ir tų visų, kurie per 20 metų sėdėjo literatūros vakaruose, klausėsi gyvųjų rašytojų gyvojo žodžio, plojo, pirkto knygas, prašė autografų ir savo meile literatūrai išlaikė tolimoje Kalifornijoje literatūros vakarų tra-

diciją. Gal ir rašytojams verta iš arčiau pažinti, suprasti ir įvertinti literatūros mylėtojus, kad irgi nereikėtų gailėtis...

Literatūros gyvenime skaitytojas atlieka didesnę rolę, negu tik pirkdamas knygas ir jas skaitydamas. Iš tikro, skaitančioji visuomenė yra pagrindinis literatūros vertintojas. Ir gabiausi recenzentai blogo kūrinio nepavers išliekančia vertybe. Buvo laikai, kai nebuvo laikraščių nei recenzentų, o visuomenė sugebėjo atpažinti tikrąją kūrybą. Pergyventi gamtos grožį nereikia būti gamtininku, įvertinti žmogaus grožį nereikia būti mediku ir žinoti, kaip surišti kaulai, išsidėstę raumenys ar kaip veikia širdis. Grožis tiesiogiai kalba į žmogų. Kritikai reikalingi. Jie greičiau padeda visuomenei susiorientuoti. Bet vargu literatūros pažangai pasitarnauja tarsi iš Marso nusileidę literatūros vertintojai, kurie literatūros kūrinį jau nebeieško ne tik turinio, bet ir formos.

Santykį tarp kūrėjo ir visuomenės gražiai išsakė italų rašytojas Giovanni Pappini: „Poezijos balsas visuomet buvo tautų balsas. Jei poetai tyli, tai reiškia, kad tautos stovi mirties angoje, kad jos net raudoti nebepajėgia“.

Tremties rašytojai ir poetai netyli. Mes girdime jų balsą, matome juos savo tarpe ir bendraujame ne tik kaip su rašytojais, bet ir kaip su žmonėmis, solidariais tremties bendrakeleiviais. Išeivija nestovi mirties angoje.

Lygiai prieš 20 metų man teko tokiais žodžiais atidaryti pirmąjį li-

teratūros vakarą su rašytoju Aloyzu Baronu: „Mes esame ne mirštanti egzilyje tauta, bet pasinešusi gyventi ir skinti naujus laimėjimus“. Nuo tų žodžių ir šiandieną neatsisakau. Per tą dvidešimt metų literatūrinių laimėjimų pasiekta naujų ir didelių. Išeivijoje atsidūrusiai tautos daliai reikėjo poetų ir rašytojų, o jiems kultūriškai reiklios visuomenės. Los Angeles lietuviai tokios visuomenės turėjo, kuri lietuvių literatūros neiškeitė į Las Vegas kultūrą.

Esama išeivijoje bet gi ir tokių žmonių, dabar žymiai daugiau negu prieš 20 metų, kurie beveik tobulai nepažindami kūrybos lietuvių rašytojų, priverstų palikti savo žemę, teigia, kad tikroji kūryba vykstanti sovietinamoje Lietuvoje, kad ten didieji lietuvių literatūros kūrėjai, o čia viskas supuvę. Nepretenduodamas į literatūros autoritetus, drįstu tokią nuomonę atmesti ir tvirtinti, kad lietuvių autorių čia parašytos knygos, sugrįžusios į Tėvynę, kuriai priklausom, su pagrindu galės puikuotis prieš tenykščią literatūrą.

Darant tokį teigimą, nenuvertinami pavergtos Tėvynės rašytojai. Ten yra didelių talentų, kurie turi gimtąją žemę po savo kojomis, bet dvasinė kūryba be laisvės, kaip augalas tamsoje, sunkiai tegali augti.

Mano giliausiu įsitikinimu, kai Tėvynėje praeis baisiojo košmaro dienos ir mūsų rašytojų kūryba sugrįš į ten, kur priklausom, ji taps pagrindiniu lietuvių tautos dvasios atnaujintoju. Susidomėjimas tremtyje sukurta literatūra bus toks didelis ir kartu poveikis į tautos dvasią, kad dabar net sunku įsivaizduoti.

ATGARSIAI

DAINAVA IR VERONA

Jau virto tradicija Lietuvių fronto bičiuliams vasaros atostogų metu suvažiuoti į studijų ir poilsio savaitę, be skubėjimo išsišnekėti, išdiskutuoti rūpimus klausimus, paklausti paskaitų ir pranešimų, pagilinti žinias, atnaujinti senas pažintis, užmegzti naujas. Taip daro ne tik Amerikos ir Kanados bičiuliai, daro ir Europoj gyvenantieji. Praėjusią vasarą kai kam iš mūsų teko pabuvoti ir čia ir ten, Dainavoj ir Veronoj (Italijoj). Verta ir gal įdomu išgirsti, kuo viena savaitė skyrėsi nuo kitos.

Dainavoj, kaip ir Kennebunkporte, metai iš metų renkasi daugiausia tie patys bičiuliai su savo šeimom ir artimaisiais. Beveik uždaram plote gyvendami, labiau susibičiuliuoja, susidraugauja ir jaučiasi kaip viena solidari šeima. Europoj tas sunkiau padaryti. Ten studijų savaites pradėjo irgi LFB, bet jų ten nedaug, tai dabar jie praplėtė bazę ir organizuoja su kitais vienetais, organizacijomis.

Europoj suvažiuoja didesnis skaičius dalyvių (šiemet buvo 175), tad neįmanoma su visais net susipažinti. Be to, ten suvažiuosieji nori ne vien paskaitų klausyti, o ta proga susipažinti su kraštu įžymybėmis, nes kiekvieną sykį tokios studijų savaitės vyksta vis skirtingose valstybėse. Praėjusios

vasaros dalyvius viliojo ir seno miesto istoriniai paminklai, ir operų bei koncertų renginiai, ir artimi Alpių kalnai, o už vis labiausiai gal Venecijos kanalai. Nenuostabu, kad kartais į paskaitas tesusirinkdavo gal tik pusė dalyvių.

Amerikos ir Kanados bičiuliai savo stovyklose daugiausia pasirenka vieną temą, liečiančią Lietuvos rūpesčius, ir ją interpretuoja keli paskaitininkai pagal savo specialybę. To nebuvo šių metų Veronos stovykloj. Ten paskaitos buvo visokiom temom: iš religinės srities, literatūros, istorijos, politikos ir net medicinos.

Dainavoj jaunų veidų praėjusią vasarą kaip ir neturėjom, nors jaunos kartos paskaitininkė Rūta Sušinskienė buvo labai gera tiek naujų minčių pateikimu, tiek pasigėrėtinu paskaitos perdavimu. Deja, ji ir buvo viena. Veronoj kiek džiuogesnis vaizdas. Ten jaunimo galėjo būti apie 20% — akademikų ir būsimųjų akademikų, gimnazistų. Stovyklos organizatoriais šiemet irgi buvo tik jaunimas. Jie organizacinių problemų ir finansinių sunkumų gal turėjo daugiau negu čia, bet viską įveikė pasigėrėtinai. Apie labai jaunus stovyklautojus gal to nebūtų galima pasakyti. Ten, kaip ir čia, organizatoriams jie sudarė šiek tiek rūpesčių. Jų taip pat

1985 Europos liet. studijų savaitės metu Veronoje prie amfiteatro, kuriame savaitės dalyviai matė grandiozinį „Aidos“ spektaklį — dr. Vytautas Vardys, Ona Baužienė ir Vanda Majauskienė.

nematėm nei koplyčioje, nei paskaitų salėje. Bet reikia turėti kantrybės — ir mes tokie buvome.

Kyla kai kurios mintys ir sugestijos, pageidavimai. Kodėl Europoj savaitę surengė jauni žmonės ir pritraukė nemaža būsimųjų organizatorių, o čia, Amerikoj, kasmet matome daugiausia tuos pačius veidus, kaip ir prieš 30 metų? Guodžiamės, kad tas pats rūpestis kamuoja ne vien mūsų bičiulius, ne vien lietuvius, kad tuo skundžiasi ir kitos etninės grupės, matydamos nedidelį prieauglį. Guodžiamės dažnai pabarę organizatorius, pabėrę gerų, bet sunkiai įgyvendinamų sumanymų, pakaltinę kitus, pateisinę tik save ir manome, kad savo pareigą atlikome. Ir taip metai iš metų, o tie metai savo daro, tik mes nei iš vietos.

O vis tik reikia vieną sykį padaryti kitaip, ryžtis, kad mūsų iki šiol nuožirdžiai puoselėtos idėjos prigytų ir jaunose širdyse; reikia ieškoti jaunų veidų, kurie pasiliktų prie LFB kamieno. Ar neįmanoma jauniems įdiegti mintį, ją puoselėti, ją uždegti, kad LFB yra vienas pačių rimčiausių, veikliausių, pozityviausių ir pajėgiausių organizuotų sąjūdžių. Juk vien tik dėlto ir tam tikri lietuviški sluoksniai, nusiteikę nihilistiškai prieš viską, kas daroma su pasiaukojimu, neskaitant jau atvirų Lietuvos priešų, labiausiai kaip tik ir puola Lietuvių fronto bičiulius. Tuo, žinoma, reikia džiaugtis: jie įvertina mūsų visuomeninį svorį ir reikšmę. Į mus iš patrankų nešaudoma!

Kad jauniems žmonėms būtų įdomu, verta ir patrauklu atvykti į mūsų savaites, reikia jiems patiems

duoti darbo, pareigų, įtraukti į organizavimą, kaip tai daro Europos bičiuliai. Tegul bent pusė paskaitininkų būna jauni žmonės; o po tokių jų pranešimų nereikia tuoj šokti juos kritikuoti, taisyti jų kalbos klaidas. Reikia jiems pavesti organizuoti diskusijas, seminarus, vakarines programas, lauzus su visokiais minėjimais, rimta ir linksma programa; kviesti, kad jie organizuotų užsiėmimus gamtoje, pravestų sporto varžybas. Tegul at-

vyksta su namie paruostais vaidinimėliais, įscenizavimais, montažais, kitokia menine programa.

Jaunus žmones reikia sutikti draugiškai ir atlaidžiai, juos suprasti ir paskatinti, pastebėti ir iškelti jų sugebėjimus, talentus, jų gerąsias ypatybes. *O gražaus jaunimo turime!* Tik reikia pažiūrėti į ateitininkų ir skautų eiles. Tik reikia atsakyti metai iš metų kartojamos rutinos.

(g)

ŽVILGSNIS Į LF BIČIULIŲ STOVYKLAS

Per praeitas kelias vasaras teko dalyvauti LF bičiulių rengtose stovyklose. 1984 metais stovykla vyko gražiam Pranciškonų vienuolyne, Kennebunkport, Maine, o praeitą vasarą Dainavoje.

1984 suvažiavo prie Atlanto gausus būrys frontininkų ir jų draugų pabendrauti, pasidžiaugti pajūriu, gamta, pasišildyti saulutėje, atsipalaiduoti nuo triukšmingo miesto gyvenimo, darbo ir pilkos kasdienybės.

Stovyklos tikslas suderinti poilsį su darbu — išeivijos butis. Vyksta paskaitos, simpoziumai, diskusijos, keliama aktualūs išeivijos klausimai bei problemos. Savaitės tema buvo — „Žvilgsnis į Lietuvą“. Paskaitose buvo nagrinėjama, kaip dabartinėje Lietuvoje žiūrima į mus išeivijoje ir kaip mes suprantame jų padėtį dabartinėje okupuotoje Lietuvoje. Buvo keliama įvairūs klausimai, daromi

pasiūlymai bei diskutuojama koku būdu palaikyti ryšį su ten gyvenačiais, kaip įskiepyti naują lietuviybės kibirkštį, ypač jaunimo tarpe čia.

Laisvalaikiu visi pabirdavo po miestelį ar pajūrį, kur ir toliau vykdavo diskusijos mažesnėse bei didesnėse grupelėse, saulutės spinduliams kaitinant nugaras ir stebint spalvingom burėm burlaivius nardant po ošiančias bangas. Vakaraus, po vakarienės, paskaitos ar simpoziumo — pasilinksminimai.

Dainavoje atmosfera kitokia. Nėra nei miestelio, nei pajūrio visiems išsi-barstyti. Stovyklautojai artimiau bendrauja, vieni su kitais vaikštinėdami Dainavos keleliu bei prie Spyglgio ežerėlio. Šių metų tema buvo — „Žvilgsnis į išeiviją“. Paskaitas skaitė R. Nainytė-Sušinskienė, V. Rociūnas, B. Nainys, K. Bradūnas, V. Būtėnas iš „Amerikos

**XXX-toji JAV ir Kanados LFB Studijų ir poilsio savaitė
šią vasarą įvyks DAINAVOS stovyklavietėje, rugpjūčio
3-10 dienomis. Apie dalyvavimą kartu su registracijos
mokesčiu 10 dol. šeimai prašoma pranešti LFB CV izdi-
ninkui Jonui Vasariui, 979 Proehl Dr., Barberton, Ohio
44203. Tel. 216 644-7411.**

LFB Centro valdyba

Balso'', dr. T. Remeikis, dr. K. Ėringis, dr. K. Ambrozaitis ir kiti. Po paskaitų vykdavo gyvos diskusijos rūpimais klausimais, ypač daug dėmesio buvo kreipiama į jaunimą. Vakaraus vykdavo vaišės, kurias kiekvieną vakarą ruošdavo skirtingo miesto bičiuliai ir kviesdavo visus stovyklaujančius. Atsirado nauja tradicija, jungianti visą stovyklą. Stovykla baigėsi literatūros vakaru, kuriame savo kūrinius skaitė rašytojai K. Bradūnas, A. Markelis, Č. Grincevičius, V. Volertas ir A. Bagdonas.

Paprastai, visi tokių frontininkų, sendraugių, mokytojų, šaulių, skautų ir kitų stovyklų dalyviai siekia ne tik atitrūkti iš miesto ir praleisti savaitę besilinksminant, bet, suvažiuavus iš įvairių miestų kaip Čikagos, Detroito, Philadelphijos, Clevelando, Erie, New Yorko ar Los Angeles, praleisti savaitę savųjų tarpe, besprendžiant išėivijos problemas, kaip pagerinti ir pagyvinti išėivijos gyvenimą, pritaikant naujus veiklos metodus daugiau priimtinus šiems laikams, ko atsisakyti, kaip geriau bendradarbiauti savų vienetų bei organizacijų

tarpe. Didelį rūpestį kelia mūsų spauda, neskaitymas laikraščių, žurnalų bei knygų, ypatingas dėmesys ir rūpestis skiriamas mūsų jaunimui išėivijoje.

Visos temos buvo įdomios ir aktualios. Vargu, ar savajame mieste daugumai yra prieinamos tokios aktualių išėivijos temų bei problemų svarstybos.

Stovyklavau kaip viešnia. Buvau šiltai priimta, jaučiausi draugų bei artimųjų tarpe. Į mėnėtas stovyklas atvažiuoja bendruomenininkai, lituanistinių mokyklų mokytojai, žurnalistai, rašytojai, organizacijų vadovai ir tie kuriems rūpi išėivijos likimas. Tokiose stovyklose pasidalinama idėjomis, bendrais rūpesčiais, sprendžiamos išėivijos problemos, užmezgamos naujos draugystės. Pamatome, kiek daug kai kurie asmenys atiduoda savo energijos, laiko, poilsio ir pinigų išėivijos gyvenimui! Grįžtame į savo miestus įsitikinę, kad negalime ir mes sėdėti nuleistomis rankomis.

Nijolė Balčiūnienė

PENKTASIS MOKSLO IR KŪRYBOS SIMPOZIUMAS

1985 lapkričio 27 - gruodžio 1 dienomis Čikagoje vyko didelė kūrybos šventė — Mokslo ir kūrybos simpoziumas. Klausytojams — dvasinė ir intelektualinė lietuviybės šventė, rengėjams — rugiapjūties darbymetis. Dalyvavo 220 su virš paskaitininkų, kasdien susirinkdavo apie 1000 klausytojų.

Peržvelgus programą-simpoziumo vadovą (542 psl.), aiškėja plati renginio apimtis. Tenka suminėti tik kelias rengėjų pavardes: simpoziumo tarybos pirm. Juozas Rimkevičius, mokslinės progamos vedėjas — Jonas Bilėnas, organizacinio komiteto pirm. — Ramojus Vaitys, programos redaktorė — Nijolė Jankutė-Užubalienė.

Suprantama, kad neapsieita be techninių trūkumų tiek dienotvarkės pakeitimuose, tiek informacijos srityje. Bendrai, simpoziumas buvo smarkus šuolis išeivijos kultūriniame gyvenime. Dažnai mes patys, sekdami okupanto užuominas, pranašaujame apie mūsų, nudžiūvusios tautos šakos, kultūrinį vegetavimą. Bet mūsų pačių nustebimui pranašystės kol kas nesipildo, ką įrodė penktasis mokslo ir kūrybos simpoziumas, kas ketveri metai atnaujinąs mūsų dvasines, intelektualines ir tautines jėgas.

Pirmosios dienos simpoziumuose vertos prisiminti A. Gurecko ir J. Kavaliūno mintys apie išeivijos visuomeninę ir politinę emigracijos kartų

kaitą. Pagal Gurecką, dabartinė išeivija pasidalinusi į du lagerius: vieni kovoja prieš bolševizmą, kiti labiau rūpinasi tautiniais interesais.

Lituanistikos katedros sesijoje Br. Vaškėlis pranešė, kad šiuo metu bakalauro laipsniui įgyti studijuoja 27 studentai, magistro bei daktaro — 6 aspirantai. V. Kelertienė komentavo, kad didelę lituanistiką studijuojančių dalį sudaro trečios kartos lietuvių vaikai, bet mažai tų, kurie baigę šeštadienines mokyklas. M. Drunga priminė Lietuvių dailės muziejaus reikalingumą.

Prof. A. Mickūnas, kalbėdamas apie filosofijos eigą Lietuvoje, pažymėjo, kad išeivija gali didžiuotis vakarietiško masto filosofais Maceina, Girnium ir Greimu.

Iš kun. dr. K. Trimako surinktų anketos duomenų pastebėta laipsniškas lietuvių jaunimo nutautimas, daugiausia juntamas Brazilijoje.

Stipriausiai buvo nagrinėjama lietuvių išeivijos ir tarybinė literatūra gal ir dėl to, kad išeivija turi pajėgius literatūros kritikus, kaip dr. V. Kelertienę, dr. B. Ciplijauskaitę, dr. I. Gražytę-Maziliauskiene, dr. R. Šilbajorį, dr. Br. Vaškėlį, dr. V. Skrupskelytę ir kitus.

V. Kelertienė išskėlė A. Greimą kaip modernų pasaulinio masto literatūros kritiką, rasdama jo teorijos užuominų jau lietuviškuose jo straipsniuose. Br. Vaškėlis atskleidė M. Katiliškio „Išėjusiems negrįžti“ romano

struktūrą. R. Šilbajoris perteikė Liūnės Sutemos poezijos epinį-mitologinį elementą. B. Ciplijauskaitė išskėlė moters kaip istorijos kūrėjos vaidmenį moderniam Vakarų Europos moterų rašytojų romane. V. Kavolis apibūdino tarybinę lietuvių poeziją. I. Gražytė-Maziliauskienė nagrinėjo žiaurumo teatrą Glinskio dramose. V. Natkevičius lietuvišką tarybinį polifoninį romaną, kur veikėjai vaizduojami objektyviai kiek leidžia teynykštės sąlygos. Geriausiu pavyzdžiu jis laiko Radzevičiaus „Priešaušrio vieškelius“.

Dailėyra ir muzika galėjo būti giliau ir plačiau atstovaujama. Tačiau reikia džiaugtis tuo, kad sesijose buvo įtrauktas jaunimas. Minėtinas ir literatūros-muzikos vakaras, skirtas Giedros Gudauskienės kūrybai, ir tuo pačiu metu vykusį dail. Kiaulėno ekspresionistinių tapybos darbų paroda, kurią taikliai apibūdino dail. Pr. Lapė. Literatūros vakare buvo įteiktos LRD-jos ir Aloyzo Barono novelės premijos.

Filosofijos sesijai vadovavo dr. K. Skrupskelis, psichologijai — kun. K. Trimakas, teologijai — kun. J. Saulaitis, M. Drunga ir A. Liulevičienė. Istorijos sesijoms pirmininkavo S. Sužiedėlis ir R. Misiūnas. Pagrindinė diskusijų tema buvo Lietuvos krikštas.

Iš kalbotyros sesijos, kuriai va-

dovavo prof. J. Rėklaitienė, įdomi buvo iš Lietuvos atvykusio prof. Z. Zenkevičiaus paskaita apie jotvingius ir jų kalbą.

Pirmojoje teisės sesijoje, vadovaujant moderatorei Rasai Razgaitienei, buvo diskutuojama OSI teisinės sistemos klausimai. Diskusijose dalyvavo David E. Springer, Henry L. Mason ir Povilas Žumbakis. Pagal advokatą Mason, nesąmonė yra naudotis sovietiniais liudijimais, nes jų teisinė sistema yra konstitucinė valdžios dalis, turinti pildyti jos reikalavimus. Pažymėtina, kad Mason yra prašęs American Bar Assoc. svarstyti šį klausimą, bet šiuo metu nėra tam daug vilčių. Trečioje sesijoje, kuriai vadovavo R. Domanskis, Domas Krivickas kalbėjo apie Vliuko pastangas Lietuvos okupacijos nepripažinimo reikalui. Daina Kojelytė priminė, kad šiuo metu Amerika iš viso vengia pripažinti valdžias, o labiau pabrėžia diplomatinį ryšių palaikymą.

Tai tik keletas minčių iš šio neeilinio simpoziumo. Ateityje pageidautina daugiau laiko paskirti lietuvių kultūros specifinių problemų ir lietuviybės išlaikymo išėivijoje nagrinėjimui, o mažiau temoms iš mokslinės srities, kurias galima rasti ir amerikiečių mokslo žurnaluose ir suvažiavimų diskusijose.

A. M.

... Totalistinis vienybės supratimas reikalauja, kad visi elgtųsi ir galvotų taip, kaip įsakoma iš viršaus. Demokratinis vienybės supratimas vieningą sprendimą prieina susipratimo ir susitarimo keliu.

Juozas Brazaitis, Raštai

PARTIZANŲ SPAUDA 1946-1947

„Europos LF Bičiulis“ savo šių metų Nr. 2, išleistame Vasario 16 proga, paskelbė ilgesnę ištrauką iš dr. Kęstučio Girniaus baigiamos ruošti knygos apie pokario partizanų veiklą Lietuvoje. Čia norime trumpai supažindinti skaitytojus su toje ištraukoje aprašoma partizanų spauda 1946-1947.

„... Palyginti mažai žinoma apie partizanų spaudą. Su keliomis išimtimis gauti tik leidiniai, kuriuos partizanų ryšininkai, prasiveržę per geležinę uždangą, atnešė į Vakarus. Beveik visi tie leidiniai iš 1946 ir 1947 metų. Iš nuotrupų, kurios pasiekė Vakarus, ir iš komunistų paskelbtų duomenų, galima susidaryti vaizdą, kad partizanų spauda buvo gausi ir leidžiama visose Lietuvos dalyse. Štai dalis žinomų pavadinimų, suskirstytų pagal Lietuvos sritis:

Aukštaitijoje — „Aukštaičių kova“, „Laisvės talka“, „Žalioji giria“. Dzūkijoje — „Aukuras“, „Mylėk tėvynę“, „Partizanas“, „Už tėvų žemę“. Suvalkijoje — „Girios balsas“, „Kovos keliu“, „Laisvės žvalgas“. Žemaitijoje — „Alio“, „Laisvės varpas“, „Prisikėlimo ugnis“. Žinomi dar ir kiti leidiniai. Pvz.,

laikraštį „Laisvės rytas“ leido Lietuvos partizanų J grupės štabas...

Spaudos technikos atžvilgiu partizanų leidiniai buvo menkesni negu pogrindžio spauda vokiečių okupacijos metais. Tai nenuostabu, juk jie buvo spausdinami bunkeriuose. Dauguma leidinių spausdinti rotatoriais, šapirografais, kiti tiesiog rašomąja mašinėle. Išimtį sudarė Jungtinės Kęstučio apygardos organas „Laisvės varpas“, kuris ilgesnį laiką buvo spausdinamas spaustuveje ir 1947 m. išeidavo kas dvi savaites.

Savo spaudoje partizanai rašė įvairiais klausimais, stebėjo ir komentavo tarptautinius įvykius, gvildeno tautos praeitį, dabartį ir ateitį problemas, išspausdindavo vieną kitą eilėraštį, partizanų dainų, paminėdavo žuvusius kovotojus, ragindavo tautą nenusiminti ir nepasiduoti nevilčiai, skelbdavo straipsnius apie bolševikų kėslus, įspėjimus kolaborantams ir partizanų išdavikams. Didžiųjų švenčių progomis partizanų spauda rašydavo apie tautos istoriją, primindavo praeitį kančias, ragindavo lietuvius mokyti stiprybės iš protėvių, kurie irgi nenusilenkė smurtui. Būdingą tokį atsišaukimą paskelbė 1947 m. vasario 16 laikraštis „Laisvės rytas“:

Lietuvi, vasario 16 proga pagalvok apie lietuvių tautos aukas, sudėtas dėl laisvės ant tėvynės aukuro, prisimink iki šiol nueitą sunkų kovos kelią ir dar su didesniu pasišventimu stok petys į petį kartu su Lietuvos partizanais į tolimesnę kovą prieš pavergėjus — ir netrukus pasieksim: pergalę!”

„Lithuania — Lietuva“. Tokiu var-
du Pasaulio Lietuvių Bendruomenė
yra išleidusi anglų kalba spalvotą
lankstinuką, kuriame angliškai kal-
bantieji supažindinami su Lietuvos
istorijos ir dabartinės padėties frag-
mentais. Lankstinukas išleistas ir api-
pavidalintas gana gražiai, bet turinio
ir nuotraukų parinkimo atžvilgiu jis
turi tam tikrų trūkumų. Pavyzdžiui,
jame visiškai nepaminėta dabartinės
pogrindžio spaudos, ypač Katalikų
Bažnyčios Kronikos, reikšmė Lietu-
voje, nė vienu sakiniu neprisiminti

tokie kovotojai už žmogaus ir tikė-
jimo teises, kaip Sadūnaitė, Petkus ar
kt., kurie juk dažnai yra minimi ir
svetimtaučių spaudoje. Galėjo taip
pat tilpti ir viena ar dvi Lietuvos
bažnyčių nuotraukos, kad ir vietoje
nieko nesakančių senos kaimo pirke-
lės ar Vilniaus daugiabučių namų
vaizdo.

Pilypas Narutis, kuris šiuo metu
vadovauja Lietuvių politinių kalinių
(LPK) sąjungai, prieš 1985 Ženevos
konferenciją buvo įteikęs tos
sąjungos vardu raštą prezidentui

PAGELBĖTI AR KENKTI?

Kalbėdamas apie okupanto Lietu-
voje siautėjančius kėslus sugniuždyti
tautą religiška ir tautiška, „Tėviškės
Žiburių“ redaktorius savo vedama-
jame šitaip rašo:

„Ar tokios būklės akivaizdoje išei-
vija gali ramiai žiūrėti, jokios pagal-
bos netelkdama? Jautrioji išėivijos
dalis savo pareigą jau seniai
suprato... (Tačiau)... kaip ir visose sri-
tyse, taip ir čia yra dalis išėivių, kurių
nejaudina persekiojamų tautiečių
kančios. Jie laikosi nuošaliai, tam tiks-
lui mažai ar nieko neaukoja. Tai
pasyvieji, kuriuos reikia išjudinti, in-
formuoti, skatinti. Jeigu jie ir
nepadedą, tai bent nekenkia. Daug
blogiau su tais, kurie *ne tik nepadedą,*
bet dar ir kenkia. Pvz., kai kurioje spau-
doje pasirodo straipsniai, kritikuojan-
tys Lietuvos pogrindžio spaudą. Kad
taip daro komunistai, tai suprantama,

nes jie stovi persekiotojų pusėje, bet
kai matai, kad taip daro akademinė
skraiste prisidengę, darosi klaiku.
Nejaugi tie žmonės nesupranta, kad
savo hiperkritika jie kenkia ir taip jau
sunkiai kovojantiems tautiečiams?
Labai galimas dalykas, Lietuvos
pogrindžio kovotojai, besipriešin-
dami religijos persekiojimui, padaro
taktinių klaidų, bet ar dėl to reikia
plakti tuos, kurie yra jau nuplakti so-
vietinių persekiotojų? Tokia neapdai-
ri kritika, žvelgianti iš siaurų išėiviš-
kų pozicijų, yra pagalba persekio-
jams, kurie ja pasinaudoja, cituodami
kaip savo talkininkę. Persekiotojai yra
pakankamai galingi ir be jos.
Pagelbėti reikia ne persekiotojams, o
persekiojamiems. Kenkti pastarie-
siems reiškia kenkti ir tikinčiajai
Lietuvai bei jos kovotojams, besigru-
miantiems už visos tautos laisvę“.

Iš „Tėviškės Žiburių“, 1986, Nr. 9

Reaganui, prašant, kad prezidentas konferencijoje darytų visas pastangas išlaisvinti Sibire esančius politinius kalinius. Per specialų prezidento asistentą Liną Kojelį bič. Naručiai buvo atsiųstas oficialus laiškas, kuriame prezidentas Reaganas užtikrino, kad žmogaus teisių klausimas yra ir taikos bei nusiginklavimo pagrindas ir kad JAV vyriausybė ir toliau tęs akciją lietuvių sąžinės kaliniams išlaisvinti.

Algis Rukšėnas užbaigė naują savo knygą anglų kalba „Is That You Laughing, Comrade?“, kurią šį pavasarį išleidžia Citadel Press knygų leidykla. Tai yra satyrų ir anekdotų rinkinys iš sovietinio gyvenimo. Algis Rukšėnas, rašytojas, žurnalistas ir visuomenininkas yra taip pat autorius 1973 išleistos knygos apie Simo Kudirkos šuolį į laisvę „Day of Shame“.

Kęstutis Ivinskis, Europos LFB valdybos pirmininkas, sėkmingai užbaigė algebrinės geometrijos ir informatikos studijas ir išlaikė diplominius egzaminus aukščiausiu įvertinimu, gaudamas diplomuoto matematiko laipsnį. Iš Max-Planck instituto gavo stipendiją doktorato darbui rašyti, o nuo ateinančio rudens semestro yra pakviestas asistentu į Essen universitetą.

Jūratė Barasaitė, Europos LFB valdybos narė, kartu su kitais jaunaisiais europiečiais bičiuliais — Rimu ir Vytu Bačkiais, Julija ir Maryte Čeginskaitėmis — dalyvavo praeitą vasarą „laisvės ir ryžto kelionėje“ — žygyje laivu Baltijos jūroje. Stud. Barasaitė buvo taip pat viena iš 1985 Europos

lietuvių studijų savaitės Veronoje rengėjų.

Dr. Stasiui Bačkiai, Lietuvos atstovui Vašingtone ir Diplomatinijos šefui, 1986 vasario 10 suėjo 80 metų amžiaus. Po studijų Paryžiaus universitete ir Tarptautinių mokslų institute 1935 metais gavo teisių daktaro laipsnį, buvo paskirtas diplomatiniam darbui į Lietuvos pasiuntinybę Paryžiuje. Iš Prancūzijos 1976 buvo perkeltas į JAV ir paskirtas Lietuvos pasiuntinybės patarėju Vašingtone, kur nuo 1977 eina Lietuvos atstovo pareigas. Dr. Stasys Bačkis reiškiasi ir visuomeninėje veikloje bei spaudoje. „Į Laisvę“ siunčia dr. Stasiui Bačkiai nuoširdžiausius sveikinimus.

Bronius Kviklys, žurnalistas, buvęs „Draugo“ redaktorius, daugelio knygų, jų tarpe ir monumentalios „Lietuvos bažnyčių“ šešių tomų serijos, autorius dar kartą įrodo, ką gali padaryti kultūrinėje srityje vieno žmogaus asmeninė iniciatyva.

Vaclovas Kleiza yra naujasis Lietuvos generalinis konsulas Čikagoje. Ponai J. Daužvardienei pasitraukus, Lietuvos atstovas dr. Stasys Bačkis gen. konsulo pareigoms pasiūlė Vaclovą Kleizą, kurį Valstybės Departamentas ir patvirtino 1985 m. gruodžio mėn. Naujasis konsulas, iš profesijos socialinių mokslų specialistas ir dirbęs socialinės globos departamente, yra taip pat aktyvus visuomenininkas ir veikia Bendruomenėje, ateitininkuose ir kt. organizacijose. Linkime naujajam generaliniam konsului sėkmės.

Amerikos Baltų Laisvės Lygai (ABLL) šių metų sausio 27 suėjo penkeri metai, per kuriuos Baltijos valstybių bylai pasaulio opinijoje ji suteikė naujos dinamiškos gyvybės. Pirmuoju jos pirmininku buvo Antanas B. Mažeika. Lygos sudarytos veiklos programos nepasilieka popieriuje, bet tampa atliktais darbais: Baltų laisvės dienos, Žmogaus teisių

konferencijoms, Sibiro dujotiekio linijos protestai, rusiškų gėrimų boikotas, olimpinių žaidynių diskriminacijos byla ir daug kitų. Lyga anglų kalba leidžia „Baltic Bulletin“, kuris pasiekia valdžios pareigūnus, universitetus ir spaudą. Šiuo metu Lygai vadovauja estas Avo Piirisild, o Antanas Mažeika yra vienas iš vicepirmininkų.

5-toji metinė Žmogaus teisių konferencija, rengiama Baltų Laisvės Lygos, įvyko šių metų kovo 22, Los Angeles, Ambassador viešbutyje. Buvo gautas kalbėtojas, kokio iki šiol jokia baltų konferencija dar neturėjo, būtent Vernon A. Walters, JAV ambasadorius Jungtinėse Tautose. Dar kalbėjo: Bruce Herschenson, radijo ir TV komentatorius; Col. Sam Dickens, Amerikos saugumo tarybos narys, PLB pirm. V. Kamantas ir kt.

Vincas Natkevičius, literatūros kritikas ir istorikas, Frankfurt A/M universitete dėstęs lituanistiką, buvęs Vasario 16 gimnazijos direktorius, bendradarbiaująs daugelyje lietuviškų laikraščių ir žurnalų, praeitą rudenį lankėsi Čikagoje ir dalyvavo Mokslo ir kūrybos simpoziume su paskaita „Naujasis Lietuvos romanas — ar jis atsisako komunistinio moralizavimo?“ Grįžęs į Vokietiją, savo įspūdžiais pasidalino Europos LF bičiulių biuletenyje. Štai kelios ištraukos:

(Simpoziume) „atstovauti visi mokslai, kurių pranešėjai vargo mažose Jaunimo centro klasėse, nepajėgusiose sutalpinti gausių klausytojų. Tik vienas antras

PAS BIČIULIUS

NAUJA LFB VADOVYBĖ

Pagal LFB statutą, kas dveji metai yra renkama nauja LFB vadovybė. Tad šių metų sausio mėn. ir buvo vykdomi korespondenciniai LFB Tarybos ir Centro valdybos rinkimai. Jiems vadovavo Čikagoje sudaryta Rinkiminė komisija, susidedanti iš pirm. **Kazio Kriaučiūno**, narių — **Adolfo Markelio** ir **Vlado Sinkaus**. Pagal komisijos protokolą, balsų dauguma į LFB Tarybą išrinkti šie bičiuliai:

Dr. Petras Kisielius — Čikaga

Dr. Kazys Ambrozaitis — Čikaga

Juozas Kojelis — Los Angeles

P. Algis Raulinaitis — Los Angeles

Dr. Zigmąs Brinkis — Los Angeles

Pilypas Narutis — Čikaga

Dr. Adolfas Šležas — Čikaga

Bronius Nainys — Čikaga

Česlovas Grincevičius — Čikaga

Pirmuoju kandidatu liko **dr.**

Česius Kuras iš Detroito — Windsoro sambūrio. Į LFB Tarybą, pagal statutą, taip pat įeina JAV ir Kanados LFB CV pirmininkas **Juozas Mikonis**, Europos LFB valdybos pirmininkas **Kęstutis Ivinskis** ir „*Laisvė*“ žurnalo redaktorius **Juozas Baužys**.

Į LFB Centro valdybą balsų dauguma išrinkti šie bičiuliai, visi iš Clevelando sambūrio: **Vincas Akelaitis**, **Juozas Ardys**, **Juozas**

paskaitininkas galėjo džiaugtis didžiąja ar mažąja centro sale. Vis dėlto renginį reikia laikyti pavykusiu, nes jame puikiai pasirodė mūsų mokslinės pajėgos, ypač vidurinioji karta, kurios atstovų, bent humanitarų, buvo gan gausu“.

„LFB turbūt bus įdomu, kaip atrodo bičiulių veikla Amerikoje. Ji gyvastinga, nors jaunesnieji bičiuliai kartais nusiskundžia senesniaisiais, kurie esą ne tiek veikia, kiek užima sambūrių pirmininkų vietas. Apie jaunuosius Kojelius telkiasi būrelis jaunimo, kuris yra artimas LFB idėjoms. Bičuliams šiek tiek rūpesčio sudaro vad. liberalų pastangos nuvertinti pokario partizanų heroizmą. Bandoma sudaryti įspūdis, kad partizanus Lietuvoje palaikė vien

vad. dešniosios politinės grupės, o liberalai laikėsi nuošaliai. Apskritai vidurinioji karta (Amerikoje) turi nemaža pajėgių liberalų profesionalų, ypač raštingų humanitarų. Rašančių ateitininkų šitoje kartoje kiek mažiau“.

Lietuvių Katalikų Religinė Šalpa šiemet švenčia savo 25 metų sukaktį. Ji buvo įsteigta 1961 vasario 2. Šiuo metu LKR Šalpai vadovauja kun. Kazimieras Pugevičius. Kartu su Šalpa veikia ir Lietuvių Informacijos Centras, vadovaujamas Gintės Damušytės. Abi įstaigos įsikūrusios Brooklyne. Jų veikla tikinčiųjų šalpos ir bendros lietuviškos informacijos svetimiesiems srityje yra neįvertinamai didelė.

Mikonis, Ingrida Bublienė, Jonas Vasaris, Bernardas Brizgys.

Rinkimuose dalyvavo gana didelis bičiulių skaičius. Rinkiminė komisija išsiuntinėjo 271 balsavimo laišką. Iš to skaičiaus balsavo 194 bičiuliai, kas sudaro palyginti nepaprastai gerą balsuotojų procentą — 71.6%. Geresnį negu praeituose rinkimuose, kada balsavo apie 65%.

Pavyzdgingiausiai pasirodė Philadelphijos sambūris, papalsavęs visu 100%. Po jo sekė Los Angeles — 90.4%, Kanada — 80%, New Yorkas — 77.7%, pavieniai gyvenantys bičiuliai — 77.6%, Clevelandas — 77%, Detroitas — 76%, New Jersey — 75%, Čikaga — 69.5%, Waterburis — 66.6%, Europos bičiuliai — 40.5%.

Balsuotojų skaičius būtų galėjęs būti didesnis. Rinkiminė komisija susidūrė su paskutiniu laiku daugelyje organizacijų atsirandančia problema: vis daugėja bičiulių, kurie pasiekia pensijos amžių ir pradeda keisti savo gyvenvietes, o sambūrių valdybos apie tokius ir kitokius galimus pasikeitimus nepainformuoja Centro valdybos. Esame tikri, kad gana daug bičiulių šiuo metu gyvena vietovėse, kur visai nėra LFB sambūrių. Su jais atnaujinti ir palaikyti bičiuliškus ryšius — būtų vienas iš naujosios Centro valdybos uždavinių.

NAUJA JAV IR KANADOS LFB CENTRO VALDYBA

Naujai išrinktoji LFB Centro valdyba 1985 vasario 16 buvo susirinkusi

pirmojo posėdžio, kuriame pasiskirstė pareigomis: pirmininkas — Juozas Mikonis, pirm. pavaduotojas — Juozas Ardys, organizacinių reikalų tvarkytoja — Ingrida Bublienė, išdininkas — Jonas Vasaris, informacijos reikalų vedėjas — Vincas Akelaitis, sekretorius — Vytautas Brizgys.

BUVUSIOS VALDYBOS DARBAI

Buvusioji LFB Centro valdyba (1984-1985) savo kadencijoje suorganizavo dvi Studijų ir poilsio savaites (1984 — Kennebunkporte, 1985 — Dainavoje), sukviėtė 1984 lapkričio mėn. savaitgalio seminarui apie 20 jaunesniųjų akademikų, besidominčių LFB idėjomis, pravedė lėšų telkimo vaju specialiam fondui prie CV, kurio metu buvo sutelkta virš 12,000 dolerių. Iš to fondo ir iš kitų pajamų per dvejus metus CV tiesiogiai paskyrė šias aukas: OSI apkaltintų lietuvių gynybos reikalams — 6350 dol., „Į Laisvę“ žurnalo paramai — 4500 dol., jaunųjų akademikų seminario dalyvių kelionėms ir kt. — 2600 dol., Americans for Due Process — 1225 dol., Lituaništosios katedrai — 1000 dol., Lietuvos krikščionybės jubiliejaus vykd. komitetui — 500 dol. Tautos fondui (LFB nario mokėstis Vlike) — 400 dol.

Valdybai vadovavo pirm. Bronius Nainys, vicepirm. ir išd. Juozas Baužys, vicepirm. Česlovas Grincevičius, sekr. Stasys Džiugas ir narys specialioms reikalams Vladas Sinkus.

„I LAISVĖ“ 1985 METŲ AUKOTOJAI

MECENATAI: A. Raulinaitis — 150 dol.; dr. K. Ambrozaitis — 100 dol.; dr. J. Uleckas — 100 dol.; A. Pladys — 70 dol.; po 50 dol.: V. Baleišytė, dr. V. A. Dambrava, E. Pakulienė, dr. P. Žemaitis.

GARBĖS PRENUMERATORIAI: J. Ardys, J. Ambrizas, kun. R. Balčys, J. Baužys, A. Bražėnas, dr. Z. Brinkis, kun. M. Čyvas, kun. J. Dabušis, J. Damušis, A. Dragūnevičius, V. Gecas, dr. J. Jurgilas, F. Karalius, dr. J. Kazickas, V. Kazlauskas, prel. J. Kučingis, A. Kulnys, M. Lenkauskienė, dr. V. Majauskas, prof. V. Marijošius, V. Maželis, J. Mikonis. K. Milkauskas, kun. S. Morkūnas, A. Pargauskas, A. Petrusis, B. Polikaitis, K. Račiūnas, kun. A. Račkauskas, dr. A. Razma, kun. K. Sakalauskas, V. Sinkus, V. Skladaitis, M. Sodonis, dr. J. Sungaila, dr. A. Šležas. dr. R. Šomkaitė, V. Volertas, J. Žaladuonis, V. J. Žiaugra, J. Žilionis.

RĖMĖJAI: V. Akelaitis, A. Alkaitis, J. Arštikis, A. Atutis, dr. S. Bačkis, A. Balyš, A. Balsys, dr. L. Bajorūnas, St. Baltrukėnas, C. Baltrušaitienė, L. Barauskas, Br. Barisas, K. Barzdukas, B. Bernotas, A. Brazauskas, V. Brizgys, V. Bulota, A. Bumbulis, B. Burčikas, R. Bureikienė, V. Butkis, dr. A. Čepulis, S. Čyvas, J. Černius, A. Damijonaitis, K. Dočkus, A. Gailiušis, Vl. Garbenis, P. Gaučys, J. Gepneris, A. Giniotis, K. Gimžauskas, J. Girnius, A. Grigaitis, J. Gramas, dr. G. Grinis. Č. Grincevičius, dr. L. O. Griniūtė, B. Gustas, I. Gustienė, F. Ignaitienė, O. Jakienė, I. Janavičius, G. Juodeikienė, Br. Juška, V. Kamantas, L. Kaulinis, F. Kazlauskas, K. Kazlauskas, kun. R. Kemešis, M. Kevalaitis, M. Kirkilas, dr. J. Kižis, kun. R. Krasauskas, kun. V. Kriščiūnevičius, R. Kriaučiūnas, dr. D. Krivickas, St. Kungys, V. Kuzmickas, M. Kvedaras, V. Laniauskas, A. Laukaitis, K. Laukaitis, J. Litvinas, I. Mališka, A. Markelis, V. A. Mažeika, A. Mažiulis, J. Mikeliūnas, P. Milašius, V. Milukas, P. Narutis, B. Neverauskas, J. Pabedinskas, B. Paliulis, M. Palūnas, V. Palūnas, P. Pamataitis, Vl. Palubinskas, J. P. Pažemėnas, Br. Polikaitis, dr. Z. Prūsas, V. Prižgintas, I. Račiūnas, A. Radzivanienė, V. Rastonis, dr. P. Rasutis, B. Raugas, L. Reivydas, dr. J. Reinys, A. Reventas, E. Ribokienė, J. V. Rolland, St. Rudis, J. V. Rugelis, J. Sakas, A. Sirutis, St. Skripkus, S. Slavickas, S. Stepanas, R. A. Stirbys, Z. Strazdas, C. Surdokas, K. Šakys, R. Shatas, A. Šešplaukis, J. Šiaučiūnas, V. Šilas, dr. A. Šmulkštys, kun. J. Tautkus, koop. „Talka“ — Australija, A. Vaičiulaitis, V. A. Vaitkus, A. Valiuškis, M. Valiukėnas, J. Veblaitis, A. Velavičius, kun. J. Velutis, St. Vilinskas, A. Viliušis, dr. J. Vingilis, V. L. Volertas, J. Žadeikis, Tėv. T. Žiūraitis.

Alp(LKA) 3082

1986

Nr.96(133)

Šio numerio kaina 3.50 dol.

